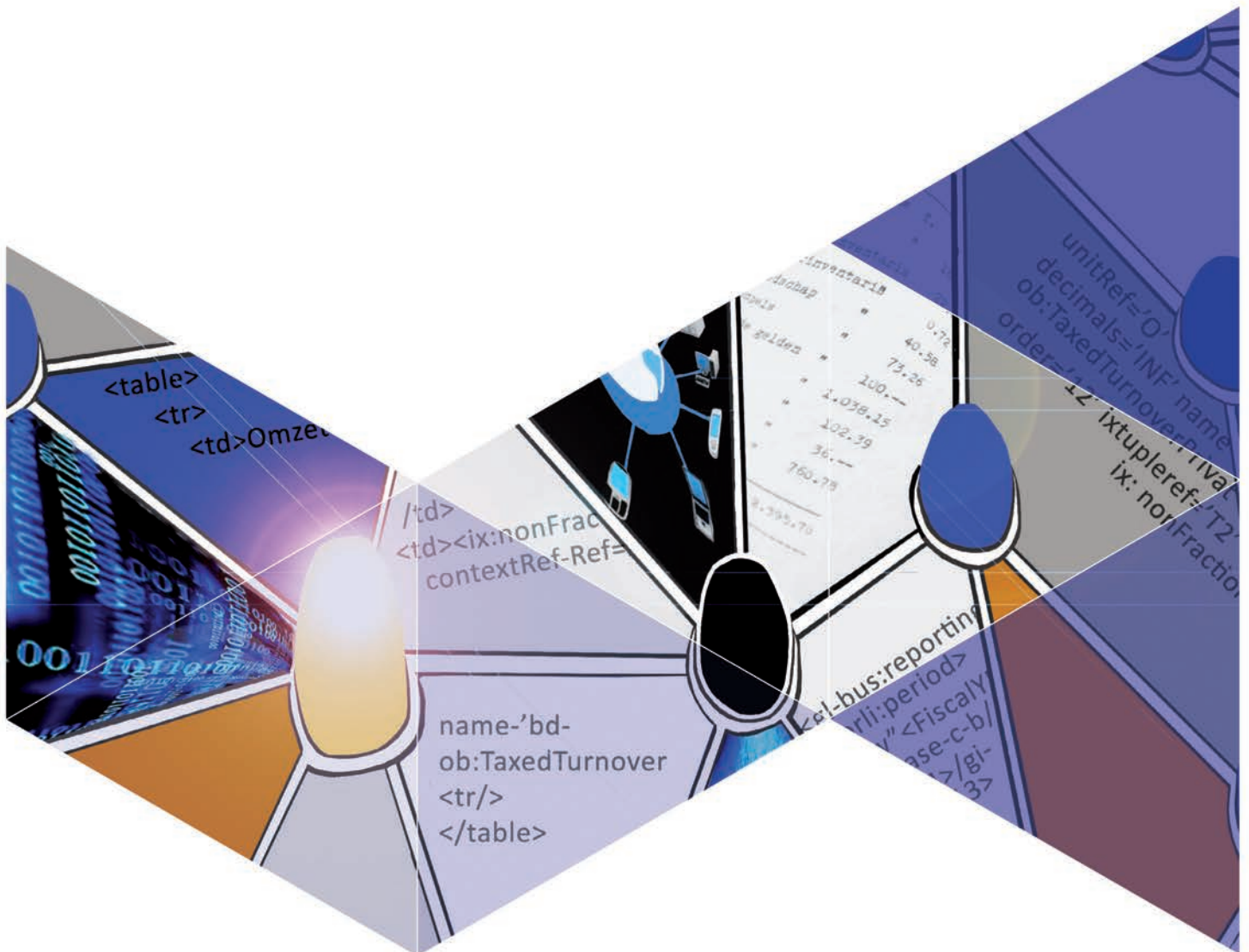

SBR IN BEDRIJF

EEN ONDERZOEK NAAR DE MOGELIJKHEDEN VAN STANDARD
BUSINESS REPORTING VOOR MKB-BEDRIJVEN IN NEDERLAND

Dr. Eric Melse MBA en Dr. Jesse Weltevreden

Hogeschool van Amsterdam
Economie en Management

SBR IN BEDRIJF

EEN ONDERZOEK NAAR DE MOGELIJKHEDEN VAN STANDARD
BUSINESS REPORTING VOOR MKB-BEDRIJVEN IN NEDERLAND

Dr. Eric Melse MBA en Dr. Jesse Weltevreden

COLOFON

SBR IN BEDRIJF

Een Onderzoek naar de Mogelijkheden van Standard Business Reporting voor MKB-bedrijven in Nederland

Onderzoek

Dr. Eric Melse MBA en Dr. Jesse Weltevreden

Eindredactie

Dr. Jesse Weltevreden en Dr. Eric Melse MBA

NUR 163

ISBN 978-90-817122-4-8

© 2013, Centre for Applied Research on Economics & Management / expertisecentrum Instant Reporting

Economie en Management / HES

Hogeschool van Amsterdam

Gebouw KroonState, H.J.E. Wenckebachweg 144-148,
1096 AR Amsterdam

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever en de auteurs.

All rights reserved. No part of this work may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any other form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, microfilming, recording or otherwise, without written permission from the publisher and authors.

Gefaciliteerd door:

MICROWEB

INHOUD

Voorwoord	9
Management summary	11
1 Inleiding	13
1.1 Achtergrond	13
1.2 Aanleiding	13
1.3 Vraagstelling	13
1.4 Methodologie	14
1.5 Opzet	14
2 Standard Business Reporting	17
2.1 Inleiding	17
2.2 Wat is SBR?	17
2.3 Invoering en toepassing van SBR als standaard	18
2.3.1 XBRL	18
2.3.2 De toepassing van SBR	19
2.4 SBR in Nederland	20
2.5 De voordelen van SBR	22
2.5.1 Lastenverlichting	23
2.5.2 Optimalisatie van de interne gegevensuitwisseling	23
2.5.3 Bedrijfsvergelijking	23
2.5.4 Bedrijfsfinanciering	24
2.6 Synopsis	26
3 De perceptie van SBR bij MKB-bedrijven	27
3.1 Inleiding	27
3.2 De bekendheid van SBR	27
3.3 De houding ten opzichte van SBR	32
3.4 Reacties van deelnemende brancheverenigingen	36
3.4.1 BOVAG	36
3.4.2 KVGGO	37
3.4.3 Koninklijke Horeca Nederland & Bedrijfschap Horeca en Catering	37
3.4.4 LTO Nederland	38
3.5 Gezamenlijke reactie van de uitvragende overheidsinstanties (Belastingdienst, CBS en Kamer van Koophandel)	39
3.5.1 Inleiding	39
3.5.2 Het concept van SBR	39
3.5.3 Implementatiestrategie	39
3.5.4 Grootste impact op de intermediairs	40
3.5.5 Zelfaanlevers: de ondernemers	40
3.6 Synopsis	41

4	SBR en de Belastingdienst	43
4.1	Inleiding	43
4.2	Gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en de Belastingdienst	43
4.3	Hoe staan MKB-bedrijven tegenover het elektronisch uitwisselen van gegevens met de Belastingdienst?	45
4.4	Synopsis	46
5	SBR en het Centraal Bureau voor de Statistiek	49
5.1	Inleiding	49
5.2	Gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en het CBS	49
5.3	Hoe staan MKB-bedrijven tegenover het elektronisch uitwisselen van gegevens met het CBS?	51
5.4	Synopsis	52
6	SBR en de Kamer van Koophandel	53
6.1	Inleiding	53
6.2	Gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en de Kamer van Koophandel	53
6.3	Hoe staan MKB-bedrijven tegenover het elektronisch uitwisselen van gegevens met de Kamer van Koophandel?	54
6.4	Synopsis	55
7	SBR en de banken	57
7.1	Inleiding	57
7.2	Gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en de banken	57
7.3	Hoe staan MKB-bedrijven tegenover het elektronisch uitwisselen van gegevens met de banken?	60
7.4	Reactie van het Financiële Rapportages Coöperatief	60
	7.4.1 SBR is de norm	60
	7.4.2 Van complex maar maatschappelijk zeer relevant	61
	7.4.3 Behoeften ondernemers	61
	7.4.4 'SBR Direct' voor ondernemers	61
7.5	Synopsis	62
8	SBR en de intermediairs	63
8.1	Inleiding	63
8.2	Gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en intermediairs	63
8.3	Hoe staan MKB-bedrijven tegenover het elektronisch uitwisselen van gegevens met intermediairs?	65
	8.3.1 Accountants	65
	8.3.2 Administratiekantoren	66
	8.3.3 Belastingadviseurs	68
8.4	Reactie NBA	69
8.5	Synopsis	69

9	SBR en de softwareleveranciers	71
9.1	Inleiding	71
9.2	Gebruik softwaresystemen	71
9.3	In hoeverre zijn MKB-bedrijven tevreden over hun softwareleverancier en hoe staan zij tegenover systeemintegratie via SBR?	72
9.4	Reactie van softwareleveranciers	73
9.4.1	AFAS	73
9.4.2	Exact	74
9.4.3	Pro Management	75
9.5	Synopsis	77
10	SBR in het Hoger Beroeps Onderwijs	79
10.1	Inleiding	79
10.2	SBR op de Hogeschool van Amsterdam	79
10.3	Meer informatie	82
11	Conclusie	83
11.1	Inleiding	83
11.2	Conclusies algemeen	83
11.3	Conclusies per (uitvragende) partij	84
12	Bijlagen	89
12.1	Begrippen en afkortingenlijst	89
12.2	Lijst met tabellen per hoofdstuk	92
12.3	Lijst met figuren per hoofdstuk	93
12.4	Onderzoeksverantwoording	96
12.4.1	Inleiding	96
12.4.2	Opzet en respons	96
12.4.3	Kenmerken en representativiteit steekproef	98
12.5	Meer informatie over SBR in Nederland	100
	Literatuur	103
	Over de auteurs	105
	Dankwoord	106

VOORWOORD

Standard Business Reporting (SBR) staat volop in de belangstelling. Waar het enkele jaren, terecht, nog vrij stil was rond dit concept van standaardisering van processen, gegevens en technieken voor financiële rapportage, wordt door een grote groep financieel dienstverleners nu al gewerkt met SBR of is men voorbereid op het werken met SBR.

2013 is een cruciaal jaar. Voor de aangiften IB en VpB die system-to-system aan de Belastingdienst worden aangeleverd, is SBR nu de enige toegestane aanlevermethode. Dat betekent dat al dit jaar de eerste – getalsmatig zeer grote – stromen in SBR/XBRL via de Digipoort gaan binnenkomen. Daarmee wordt een beweging ingezet die SBR onontkoombaar tot dé standaard voor financiële rapportages maakt. In 2014 zullen ook de aangiften OB en ICP, en de jaarrekening voor kleine rechtspersonen in SBR/XBRL via de Digipoort binnenkomen. Ook de banken hopen in 2013 en 2014 steeds meer berichten in SBR te gaan ontvangen, ze zijn er klaar voor. Zo zal langzamerhand zichtbaar worden wat het grote voordeel van SBR is: eenmalig in de administratie ingevoerde gegevens kunnen voortaan meervoudig aan verschillende partijen worden verstrekt.

Betekent dit nu ook dat iedereen in technische zin met SBR te maken krijgt? Nee, waarschijnlijk niet. Niet alle aanleveraars van financiële rapportages, en zeker niet alle individuele bedrijven, hoeven alles van SBR te weten en te snappen. Veeleer zijn de intermediairs (accountants, administratiekantoren en belastingadviseurs) en leveranciers van administratieve software aan zet om SBR in te voeren en dat doen zij dit jaar massaal.

Ondernemers die zelf hun aangifte OB doen, zullen in 2014 met SBR te maken krijgen en zullen daar dit jaar op moeten worden voorbereid. Het fijne hoeven zij er echter niet van te weten. Wat dat betreft is SBR te vergelijken met een auto. Wanneer je op zoek gaat naar een nieuwe auto, ga je ervan uit dat de techniek werkt. Je maakt je keuze op basis van model, vermogen, kosten en misschien nog enkele andere criteria. Wat er precies onder de motorkap gebeurt, is minder interessant: als die motor het maar doet. Dat geldt ook voor SBR: het staat voor efficiency, foutreductie en mogelijkheden tot benchmarking, maar welke technische oplossingen daarvoor zijn gekozen (XBRL, Nederlandse Taxonomie, Digipoort om maar enkele te noemen), is voor individuele bedrijven als aanleveraar van financiële rapportages minder relevant. Toch is het goed dat een ondernemer (en zijn brancheorganisatie) weet wat SBR is en welke mogelijkheden het biedt, zoals iemand die een auto wil kopen ook globaal moet weten wat moderne auto's zoal te bieden hebben.

Het is daarom wel belangrijk dat ondernemers meer kennis over SBR krijgen. Ook wanneer zij hun financiële rapportages uitbesteden, moeten ze weten dat er gewerkt wordt aan het standaardiseren en vereenvoudigen van de uitvraagprocessen van de overheid. Nogmaals: niet tot onder de motorkap, maar wel als het gaat om de kansen die initiatieven als SBR bieden en de opbrengsten die in het verschiet liggen. Een onderzoek als dit kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren.

Een bijzondere rol zie ik verder weggelegd voor de brancheorganisaties. Die kunnen via SBR op brancheniveau systematisch informatie vergaren en die voor hun leden beschikbaar stellen. Juist op dat vlak kan dit onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam van groot nut zijn. Wanneer het onderzoek kan bijdragen aan een grotere bekendheid van SBR, wordt daarmee een volgende mijlpaal gezet.

Rob Kuipers

Rijksregisseur Standard Business Reporting

MANAGEMENT SUMMARY

Op 1 januari 2013 vond een stille revolutie plaats voor ondernemend Nederland. Sinds die datum moeten bedrijven – of hun accountants, administratiekantoren of belastingadviseurs – een tweetal belastingaangiften indienen via een nieuwe elektronische standaard: Standard Business Reporting (SBR). Voor het indienen van jaarrekeningen, bedrijfsgegevens en financiële rapportages hoeven ondernemingen niet langer gebruik te maken van e-mail, webformulieren of papieren documenten: voortaan kan de uitwisseling van gegevens met overheidsinstanties, banken en intermediairs rechtstreeks via hun administratiesoftware plaatsvinden. De Rijksoverheid beoogt met SBR de administratieve lastendruk voor het Nederlandse bedrijfsleven substantieel te verlichten.

Nu SBR een feit is, rijst de vraag op in hoeverre ondernemers op de hoogte zijn van de mogelijkheden en gevolgen die de invoering ervan met zich meebrengt. Het expertisecentrum Instant Reporting en het lectoraat Online Ondernemen van de Hogeschool van Amsterdam hebben dit via een grootschalige online enquête bij MKB-bedrijven in vijftien branches onderzocht in samenwerking met zeven brancheorganisaties. De centrale vraag van het onderzoek luidde: *In hoeverre zijn MKB-bedrijven bekend met SBR en zien zij de voordelen van het gebruik van SBR?* De Hogeschool van Amsterdam wil hiermee nadrukkelijk de discussie bevorderen tussen brancheverenigingen, de Rijksoverheid, banken, intermediairs en leveranciers van administratiesoftware over wat SBR het MKB te bieden heeft.

Hoewel SBR sinds 2013 de verplichte methode is voor het indienen van de aangiften VpB en IB, blijkt 80 procent van de ondervraagde MKB-bedrijven nog nooit van SBR te hebben gehoord. Uit het onderzoek blijkt verder dat ‘slechts’ 80 procent van de MKB-bedrijven van een of meer softwaresystemen gebruikmaakt. Dit betekent dat 20 procent van de MKB-bedrijven niet zal profiteren van de beoogde efficiencyvoordelen die voortkomen uit de verbeterde gegevensuitwisseling via SBR.

Voor het bedrijfsleven biedt SBR in potentie een viertal belangrijke voordelen: (1) administratieve lastenverlichting, (2) optimalisering van interne gegevensuitwisseling, (3) actuele en betrouwbare branchecijfers voor benchmarking, en (4) verbetering van de bedrijfsfinanciering. De aanpassing van informatiesystemen voor het combineren en consolideren van gegevens is goed mogelijk, maar momenteel slechts in geringe mate beschikbaar. Softwareleveranciers kunnen veel meer inspelen op de mogelijkheden van (functionele) systeemintegratie via SBR voor planning- en controldoeleinden en realtime rapportages. De mate waarin MKB-bedrijven worden geconfronteerd met de gevolgen van de invoering van SBR en de potentiële voordelen van deze procesinnovatie kunnen plukken, is afhankelijk van een viertal factoren: (1) de bedrijfskenmerken (o.a. rechtsvorm en bedrijfsgrootte), (2) de mate waarin het indienen en opstellen van bedrijfsrapportages aan intermediairs wordt uitbesteed, (3) de automatiseringsgraad van de onderneming en (4) in hoeverre de huidige gegevensuitwisseling gestructureerd of ongestructureerd plaatsvindt. Uit het onderzoek blijkt verder dat veel MKB-bedrijven in principe niet negatief staan tegenover SBR. Van de ondervraagde MKB-bedrijven wil bijvoorbeeld 60 procent minder tijd besteden aan het invullen van belastingaangiften. MKB-bedrijven ervaren de verplichte deelname aan CBS-enquêtes als een last. MKB-bedrijven zijn met name positief over de elektronische gegevensuitwisseling met hun intermediairs en met de Belastingdienst.

Onbekend maakt SBR dus niet per definitie onbemind, maar alle bij SBR betrokken partijen zouden meer moeite kunnen nemen om de voordelen van deze procesinnovatie voor MKB-bedrijven concreet te maken. Heldere communicatie op korte termijn is cruciaal om draagvlak voor de invoering van SBR bij het Nederlandse bedrijfsleven te creëren. Hierop wordt ook stevig aangedrongen door de brancheorganisaties die aan dit onderzoek hebben meegewerkt. Om het draagvlak voor SBR te vergroten, zullen de uitvragende partijen – de Belastingdienst, het Centraal Bureau voor de Statistiek, de Kamer van Koophandel en de banken – duidelijk moeten maken op welke wijze de invoering ervan bij MKB-bedrijven tot verlichting van de administratieve lasten zal leiden.

Financiële intermediairs vervullen een belangrijke rol in de rapportage- en informatieketen tussen MKB-bedrijven, uitvragende partijen en banken. MKB-bedrijven verwachten van hun intermediairs een pro-actieve houding wat betreft de voorlichting over fiscale ontwikkelingen en willen bij voorkeur door hen over SBR worden geïnformeerd. Uit het onderzoek blijkt dat dit nog onvoldoende is gebeurd. Intermediairs kunnen veel meer inspelen op de informatie- en adviesbehoefte van hun klanten en hen helpen van de invoering van SBR te profiteren.

Bijna geen enkele respondent is van mening dat banken als gevolg van de invoering van SBR vaker en meer krediet zullen verstrekken. Uit eerder onderzoek van het Ministerie van Economische Zaken is gebleken dat SBR mogelijk zorgt voor lagere transactiekosten en ruimere bedrijfsfinanciering. Banken kunnen veel meer inspelen op de mogelijke voordelen die SBR met zich meebrengt op het gebied van kredietaanvragen en -rapportages en MKB-bedrijven zo een betere dienstverlening op dit vlak bieden.

Brancheorganisaties moeten er bij de betrokken overheidsinstellingen, banken en intermediairs actief op aandringen dat deze ondernemers op korte termijn helder informeren over wat SBR is en welke voordelen deze procesinnovatie met zich meebrengt. Zelf kunnen brancheverenigingen en bedrijfsschappen veel meer inspelen op de mogelijkheden die SBR biedt voor het genereren van actuele en betrouwbare branchecijfers voor benchmarking. Van de ondervraagde MKB-bedrijven is 30 procent voornemens om aan een bedrijfsvergelijking (benchmark) op basis van SBR deel te nemen en geeft 56 procent aan dit te willen overwegen.

Universiteiten en Hogescholen dienen zich bewust te worden van de implicaties die SBR heeft voor onder andere de beroepspraktijk van accountants, bedrijfseconomen en controllers en hun onderwijsprogramma hierop aan te passen, zodat studenten na hun afstuderen met de vereiste actuele kennis over SBR de arbeidsmarkt kunnen betreden.

1 INLEIDING

1.1 Achtergrond

Op 1 januari 2013 vond een stille revolutie plaats voor ondernemend Nederland. Sinds die datum dienen bedrijven of hun accountants, administratiekantoren of belastingadviseurs de aangiften voor de Vennootschapsbelasting en Inkomstenbelasting bij de Belastingdienst aan te leveren via een nieuwe elektronische standaard: Standard Business Reporting (SBR). Voor het indienen van jaarrekeningen, bedrijfsgegevens en financiële rapportages hoeven ondernemingen niet langer gebruik te maken van e-mail, webformulieren of papieren documenten: voortaan kan uitwisseling van gegevens met de Belastingdienst, de Kamer van Koophandel, het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), banken en intermediairs (accountants, administratiekantoren en belastingadviseurs) rechtstreeks via hun administratiesoftware plaatsvinden. Het Ministerie van Economische Zaken verwacht dat de invoering van SBR tot 2015 een lastenverlichting gaat opleveren voor het Nederlandse bedrijfsleven van circa 500 miljoen euro (EL&I 2011a).

1.2 Aanleiding

Op initiatief van de Rijksoverheid hebben banken, intermediairs en softwareleveranciers de afgelopen jaren in het zogeheten Standard Business Reporting Programma met overheidsinstanties samengewerkt aan de ontwikkeling van de infrastructuur voor SBR. Vanaf 2013 wordt SBR gefaseerd ingevoerd voor diverse (financiële) rapportagestromen, te beginnen bij de aangifte Vennootschapsbelasting (VpB) en Inkomstenbelasting (IB). Nu SBR een feit is, rijst de vraag op in hoeverre het Nederlandse bedrijfsleven op de hoogte is van de mogelijkheden en gevolgen van deze procesinnovatie. Binnen de Hogeschool van Amsterdam (HvA) volgt het expertisecentrum Instant Reporting al ruim vijf jaar intensief de ontwikkelingen op het gebied van SBR. Binnen het onderwijsprogramma van de opleiding Accountancy worden studenten voorbereid op het gebruik van SBR via een digitale leeromgeving (zie hoofdstuk 10). Eind 2010 constateerde de HvA dat veel MKB-bedrijven twee jaar voor de geplande invoering van SBR nog nauwelijks over deze procesinnovatie op de hoogte waren. Om de kennis op het gebied van SBR bij het MKB te vergroten, nam het expertisecentrum Instant Reporting in 2011 het initiatief om samen met het lectoraat Online Ondernemen van de Hogeschool van Amsterdam een SIA/RAAK-subsidie aan te vragen voor meerjarig onderzoek naar de implicaties van SBR voor MKB-bedrijven. In dit rapport worden de resultaten gepresenteerd van een grootschalige enquête naar de bekendheid van SBR onder MKB-bedrijven. Dit betekent de afsluiting van de eerste fase van het onderzoeksprogramma 'SBR in Bedrijf' dat loopt tot begin 2014.

1.3 Vraagstelling

De enquête die is gehouden onder MKB-bedrijven had tot doel de betrokken overheidsinstanties, intermediairs, softwareleveranciers en brancheverenigingen meer inzicht te geven in wat MKB-bedrijven weten over SBR en de mogelijke voordelen ervan. In het onderzoek komen ook de relaties tussen MKB-bedrijven en de uitvragende partijen, softwareleveranciers, banken en intermediairs aan de orde. Daarnaast wil de HvA met dit onderzoek de discussie bevorderen tussen brancheverenigingen, de Rijksoverheid, banken, intermediairs en leveranciers van administratiesoftware over wat SBR het MKB te bieden

heeft. De centrale vraagstelling is daarom: *In hoeverre zijn MKB-bedrijven bekend met SBR en zien zij de voordelen van het gebruik van SBR?*

Om deze centrale onderzoeksvraag te beantwoorden, zijn de volgende deelvragen gesteld:

- Wat is SBR en welke mogelijkheden biedt het (in theorie) voor het bedrijfsleven?
- In hoeverre zijn MKB-bedrijven bekend met SBR en de mogelijkheden ervan?
- Aan welke informatie over SBR hebben MKB-bedrijven behoefte en wie dient hen daar bij voorkeur over te informeren?
- Hoe leveren MKB-bedrijven op dit moment hun bedrijfsgegevens en -rapportages aan bij de Belastingdienst, het CBS, de Kamer van Koophandel, de banken en intermediairs?
- Wat is de houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het op een gestandaardiseerde wijze elektronisch uitwisselen van bedrijfsgegevens met uitvragende partijen en intermediairs?
- Hoe groot is het draagvlak voor de invoering van SBR bij MKB-bedrijven?

1.4 Methodologie

Om bovenstaande vragen te kunnen beantwoorden, is door het Lectoraat Online Ondernemen en het expertisecentrum Instant Reporting van de Hogeschool van Amsterdam een uitgebreide online enquête ontwikkeld. Deze vragenlijst is vervolgens uitgezet bij de leden van een zevental brancheverenigingen die samen ruim 82.000 ondernemingen vertegenwoordigen: BOVAG, Koninklijk Verbond van Grafische Ondernemers (KVGGO), Koninklijke Horeca Nederland (KHN)/Bedrijfschap Horeca en Catering (BHC), Transport en Logistiek Nederland (TLN) en LTO Nederland (ZLTO, LLTB en LTO Noord). Ruim 1.000 bedrijven hebben de online enquête volledig ingevuld. Meer informatie over de opzet van het onderzoek is te vinden in bijlage 12.4.

Daarnaast is aan de uitvragende partijen, softwareleveranciers en brancheverenigingen gevraagd om te reageren op de resultaten van dit onderzoek en hun visie te geven op de stand van zaken van zaken rond SBR en wat de invoering ervan voor ondernemend Nederland betekent. Hierop zijn reacties ontvangen van de uitvragende overheidsinstanties (Belastingdienst, CBS en Kamer van Koophandel), het Financiële Rapportages Coöperatief (de banken), de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (NBA), de softwareleveranciers AFAS, Exact en Pro Management en de brancheorganisaties BOVAG, Koninklijke Horeca Nederland/Bedrijfschap Horeca en Catering, KVGGO en LTO Nederland (namens ZLTO, LLTB en LTO Noord). Deze reacties zijn opgenomen aan het eind van het hoofdstuk waarin de onderzoeksresultaten worden besproken die zijn gerelateerd aan de betrokken organisatie.

1.5 Opzet

Voordat de resultaten van dit onderzoek worden gepresenteerd, wordt in hoofdstuk 2 beknopt ingegaan op wat SBR is en welke mogelijkheden deze procesinnovatie MKB-bedrijven in potentie te bieden heeft. Vervolgens worden in hoofdstuk 3 de algemene resultaten van het onderzoek besproken, waarbij ook bekendheid met en behoefte aan informatie over SBR bij het MKB aan de orde komt. In de hoofdstukken 4 tot en met 7 wordt onder andere ingegaan op de wijze waarop MKB-bedrijven momenteel bedrijfsinformatie

met uitvragende overheidsinstanties uitwisselen en in hoeverre zij openstaan voor het gestandaardiseerd elektronisch uitwisselen van bedrijfsgegevens via SBR. In de hoofdstukken 8 en 9 staat de relatie tussen MKB-bedrijven en hun intermediairs en softwareleveranciers centraal. Vervolgens wordt in hoofdstuk 10 kort ingegaan op de onderwijsactiviteiten van de Hogeschool van Amsterdam ten aanzien van SBR. In hoofdstuk 11 worden tot slot de conclusies samengevat en worden aanbevelingen gedaan naar aanleiding van de uitkomsten van dit onderzoek.

2 STANDARD BUSINESS REPORTING

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk staat het begrip Standard Business Reporting (SBR) centraal. Allereerst wordt uitgelegd wat SBR is. Daarna wordt uitleg gegeven over XBRL, de technologie die SBR mogelijk maakt. Vervolgens volgt een beknopte geschiedenis over de ontwikkeling en de gefaseerde implementatie van SBR in Nederland. Tot slot wordt een aantal voordelen beschreven van de invoering van SBR voor MKB-bedrijven.

2.2 Wat is SBR?

Standaard Business Reporting, afgekort tot SBR, is de term die internationaal wordt gebruikt voor de vaste afspraken over het aanleveren van rapportages aan overheden of banken. Om de regeldruk voor het bedrijfsleven te verminderen heeft een aantal regeringen besloten SBR in te voeren. Hiervoor moet allereerst een gemeenschappelijke classificatie (taxonomie) worden gedefinieerd. Dit maakt het voor informatiesystemen mogelijk bedrijfseconomische gegevens zodanig te coderen dat ze ook door andere systemen kunnen worden verwerkt. In deze codering staat een bepaald getal voor een financieel feit met een bepaalde status, bijvoorbeeld de omzet in euro's van een onderneming van een bepaald jaar.

Met SBR kunnen bedrijven financiële rapportages als de jaarrekening uitwisselen via XBRL (eXtensible Business Reporting Language), een wereldwijd geaccepteerde standaard voor het uitwisselen van zakelijke gegevens via internet. De International Financial Reporting Standards Foundation (IFRS) streeft er daarbij naar om bij de kapitaalmarkten betrokken bedrijven en organisaties te voorzien van gemeenschappelijke standaarden voor financiële en bedrijfsrapportages. Zo zullen vanaf 2013 grote Amerikaanse ondernemingen die op basis van IFRS rapporteren hun jaarrekening deponeren in XBRL bij de Securities and Exchange Commission (SEC). De IFRS Foundation ontwikkelt deze standaarden in samenwerking met de International Accounting Standards Board (IASB), waarvan voormalig minister van Financiën Hans Hoogervorst momenteel voorzitter is. Het uiteindelijke doel daarbij is een wereldwijde harmonisatie van de methodologie en technologie voor het administreren en rapporteren van financiële resultaten. Standard Business Reporting wordt internationaal in toenemende mate door overheden verplicht gesteld en is op dit moment al in meer dan 25 landen in gebruik. Onder andere in de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Australië, China, Canada, India, België, Japan, Singapore, Brazilië, Denemarken, Duitsland, Ierland en Spanje is XBRL verplicht gesteld voor het aanleveren van rapportages aan de overheid (zie voor een interactief wereldwijd overzicht http://www.xbrl.org/knowledge_centre/projects).

Het doel van SBR is dus om de financiële gegevensuitwisseling te standaardiseren, te normaliseren en te optimaliseren (Schipper en Verhoeven, 2012). Het indienen van financiële rapportages door middel van SBR is in Nederland al in beperkte mate mogelijk bij diverse partijen, zoals de Belastingdienst, de Kamer van Koophandel, het Centraal Bureau voor de Statistiek en een aantal banken. SBR omvat daartoe enerzijds *technologische aspecten* die digitale communicatie mogelijk maken en anderzijds *organisatorische aspecten*, zoals de wijze waarop gegevens worden verzameld en verwerkt, alsmede de vastlegging van bevoegdheden om deze gegevens te verwerken en door te sturen. Bij de bedrijfsecono-

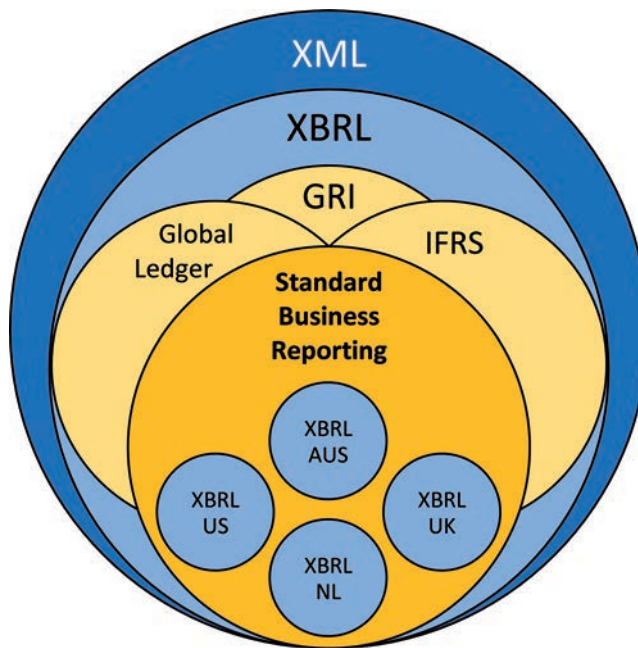
mische communicatie moet de kwaliteit van de gegevens gegarandeerd zijn gegeven de fiscale en maatschappelijke verantwoording over de bedrijfsresultaten (Melse en Rietstap, 2012). Omdat intermediairs als accountants, administratiekantoren en belastingadviseurs een belangrijke rol spelen bij SBR, biedt SBR ondernemers deze noodzakelijke zekerheid over de kwaliteit van de informatie. Dit geldt bijvoorbeeld voor het indienen van belastingaangiften of het deponeren van de jaarrekening bij de Kamer van Koophandel via SBR. Zowel bij de financiële administratie, het opstellen van de jaarrekening als bij het verzorgen van de belastingaangifte zal de overstap op SBR zorgen voor tijdwinst en kwaliteitsverbetering, aangezien administratieve werkprocessen verder kunnen worden geautomatiseerd (Bottemanne, 2012).

2.3 Invoering en toepassing van SBR als standaard

2.3.1 XBRL

De aanpassing van informatiesystemen voor het combineren en consolideren van gegevens is goed mogelijk met XBRL, omdat dit is gebaseerd op de meer algemene standaard Extensible Markup Language, kortweg XML (Schippers en Verhoeven, 2012, figuur 2.1). XML is een open standaard en een subset van de Standard Generalized Markup Language, kortweg SGML, van het World Wide Web Consortium (W3C). SGML is een platformafhankelijke ISO-standaard voor de syntaxis van markup-talen om op een gestructureerde manier gegevens vast te leggen. Een SGML-document bestaat uit een hiërarchische structuur van elementen. Over de termen SBR, XBRL en XML ontstaat nog wel eens wat verwarring. Figuur 2.1 illustreert de relatie tussen XML, XBRL en SBR. XBRL wordt gezien als de techniek die wordt gebruikt om SBR-rapportages tot stand te brengen. SBR is de set met collectieve afspraken en regels met de daarvoor benodigde architectuur die in de rapportages moet worden opgenomen. Zoals figuur 2.1 laat zien, is SBR echter niet de enige rapportagestandaard die van XBRL gebruikmaakt. Zo bestaat er bijvoorbeeld ook het Global Reporting Initiative (GRI), een standaard voor het uitwisselen van duurzaamheidsrapportages. Daarnaast wordt XBRL Global Ledger gebruikt voor het vastleggen van gegevens op transactieniveau. Dit maakt interne gegevensopslag met XBRL mogelijk, alsook de onderlinge communicatie tussen verschillende bedrijfsonderdelen in SBR-formaat. De IFRS-taxonomie is de implementatie van de IFRS-accountingstandaarden. SBR bouwt hierop verder met de implementatie van specifieke eisen die regeringen stellen aan het deponeren van financiële rapportages of het indienen van bijvoorbeeld belastingaangiften. Dit betekent dat er verschillende XBRL/SBR-standaarden per land bestaan (bijvoorbeeld voor Nederland, het Verenigd Koninkrijk, de Verenigde Staten en Australië, zie figuur 2.1). Omdat al deze standaarden in onderlinge samenhang worden ontwikkeld en gereguleerd, blijven gegevens op een hoger niveau onderling vergelijkbaar. Bedrijfseconomische en financiële analyses, statistieken en benchmarks zijn daarom gewoon uitwisselbaar. In dit rapport wordt verder geen aandacht besteed aan de technische details van XBRL, aangezien hiervoor andere uitgebreide bronnen beschikbaar zijn (zie bijvoorbeeld Van Aken, 2013 en Schippers en Verhoeven, 2012).

Figuur 2.1 SBR in relatie tot standaarden en taxonomieën.

Bron: Schippers en Verhoeven (2012), bewerking HvA

2.3.2 De toepassing van SBR

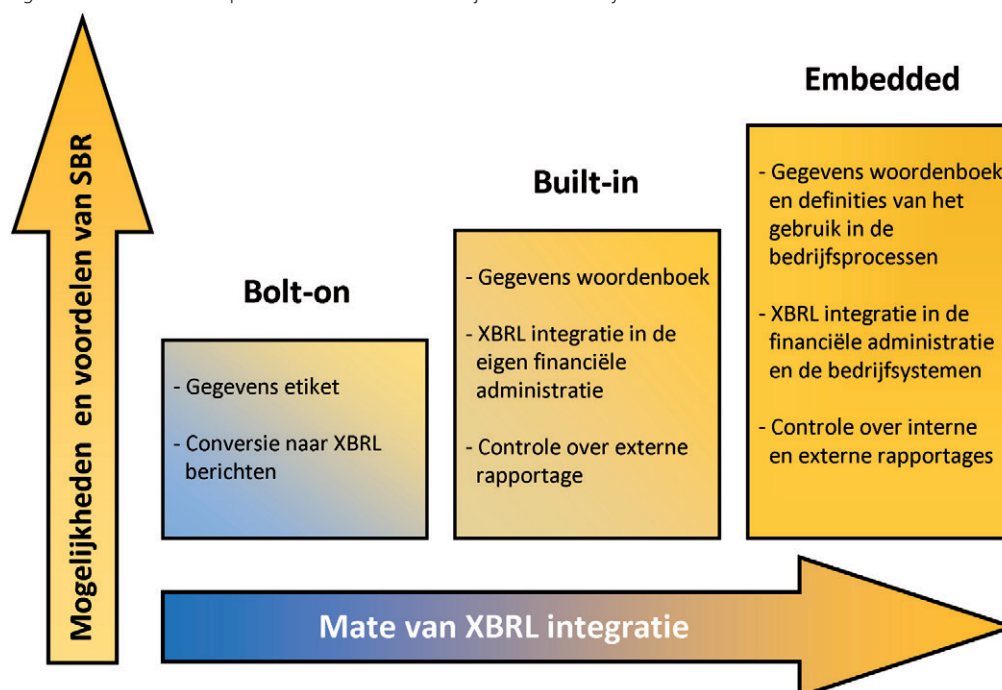
Bij de invoering en toepassing van SBR worden drie niveaus onderscheiden (Garbellotto 2009, figuur 2.2). De eerste en meest eenvoudige wordt de 'bolt-on benadering' genoemd. Dit is veelal ook de goedkoopste vorm om SBR voor gegevensaanlevering te gebruiken. Deze oplossing beperkt echter wel de mogelijkheden om het echte doel van SBR te behalen, namelijk het standaardiseren, harmoniseren en hergebruiken van bedrijfs-economische en financiële gegevens. De MKB-onderneming voldoet aan de rapportageverplichting die de overheid stelt, maar de gegevenskwaliteit verbetert niet wezenlijk. In de vertaalslag van de veelal ongestructureerde gegevens naar de XBRL/SBR standaard kunnen nog steeds fouten ontstaan (Van Aken, 2013). Daardoor ontstaat het risico dat de ontvangende partij, zoals de Belastingdienst, een SBR-bericht weigert. Het is dan moeilijk te achterhalen waar de fout is ontstaan, omdat het proces van gegevensaanlevering op de meest eenvoudige wijze is vormgegeven.

Met de 'built-in oplossing' wordt een hoger niveau van gegevenskwaliteit bereikt. Hierbij is het opslaan van gegevens in XBRL al onderdeel van de boekhoudsoftware. Omdat het informatiesysteem zelf XBRL-berichten aanmaakt, is het voor het aanmaken van rapportages als de jaarrekening niet meer noodzakelijk om gegevens naar het XBRL-formaat om te zetten, zoals bij de 'bolt-on' oplossing. Bovendien is de kwaliteit van de gegevens hoger omdat de rekenregels binnen de administratiesoftware op consistente wijze aan die van de XBRL-taxonomie zijn gekoppeld. Anders gezegd is het op elk moment mogelijk om XBRL-berichten vanuit de eigen administratie op te stellen.

Bij de derde benadering, de 'embedded oplossing', is voor de uitvoering van het rapportageproces geen aparte XBRL-software meer nodig. De noodzakelijke functionaliteit voor het opslaan en versturen van gegevens in XBRL-formaat (XBRL-berichten) maakt deel uit van het administratiesysteem (Bottemanne, 2013). Bij dit niveau van SBR-adoptie is XBRL de enige taal waarin gegevens binnen de onderneming worden opgeslagen en gedeeld.

Naast de financiële administratie kunnen ook daarmee verbonden operationele informatiesystemen gegevens in XBRL-formaat uitwisselen (Schipper en Verhoeven, 2012). Deze drie niveaus geven slechts een indicatie van de mogelijkheden om XBRL beschikbaar te maken voor het administreren van bedrijfseconomische en financiële gegevens en voor het uitwisselen van deze gegevens tussen informatiesystemen binnen het eigen bedrijf en van andere organisaties.

Figuur 2.2 Functionele implementatie van SBR in bedrijfsadministratiesystemen

Bron: Garbellotto (2009), bewerking HvA

2.4 SBR in Nederland

De Nederlandse overheid heeft SBR omarmt als standaard voor digitale gegevensuitwisseling tussen ondernemingen en uitvragende partijen als de Belastingdienst, de Kamer van Koophandel en het Centraal Bureau voor de Statistiek. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij het Standard Business Reporting Programma. Het SBR Programma is een initiatief van de overheid en onderdeel van Logius, de dienst digitale overheid (zie: <http://www.sbr.nl/organisatie/>). In het SBR Programma werken organisaties samen om het door middel van SBR samenstellen en uitwisselen van financiële en bedrijfseconomische rapportages mogelijk te maken in Nederland. Inmiddels zijn hier naast diverse overheidsinstellingen ook een groot aantal marktpartijen bij betrokken: softwareleveranciers, accountantsorganisaties, administratiekantoren, banken, etc. Voor deze samenwerking is een convenant opgesteld dat door ruim tachtig partijen is ondertekend (zie: <http://www.logius.nl/producten/projecten/sbr/>).

Het SBR Programma is een doorstart van het Nederlandse Taxonomie Project (NTP) waarin sinds 2004 werd gewerkt aan de ontwikkeling van een gegevensmodel voor de elektronische uitwisseling van financiële, fiscale en statistische gegevens tussen overheid en bedrijfsleven op basis van XBRL. Toen steeds meer overheidsinstanties interesse in het

NTP toonden, werd dit project in 2010 stopgezet en het SBR Programma gestart om ook andere overheidsinstanties in de gelegenheid te stellen zich bij het project aan te sluiten. Bij de invoering van SBR in Nederland is voor de beveiliging van de gegevensuitwisseling gekozen voor gebruik van het overheidsbrede communicatiekanaal Digipoort dat het tot nu toe gebruikte BAPI-kanaal zal vervangen (Bottemanne, 2012b). Ter vervanging van een pincode als ondertekening in aangifte- en administratiesoftware stelt de overheid het gebruik van een PKloverheid services certificaat verplicht. Hiermee wordt SBR de minimaal noodzakelijke infrastructuur voor een betrouwbare en veilige gegevensuitwisseling tussen ondernemingen en overheidsinstellingen. De Belastingdienst is in januari 2013 met SBR van start gegaan, maar voor het bedrijfsleven zal een volledige overstap op SBR nog wel even op zich laten wachten. Naast een betrouwbare en beveiligde methode om financiële gegevens naar de overheid te sturen, heeft SBR het bedrijfsleven echter meer te bieden. SBR zal in de toekomst worden gebruikt voor verschillende doeleinden. De verwachting is dat op termijn alle jaarrekeningen aan de Kamer van Koophandel, aangiftes aan de Belastingdienst, statistische gegevens aan het CBS en de financiële verantwoordingsinformatie aan de banken via SBR zullen worden aangeleverd. De overheid heeft besloten om SBR gefaseerd in te voeren.

Belastingdienst

Bij de Belastingdienst kunnen (op termijn) de volgende gegevens met behulp van SBR worden aangeleverd:

- aangifte Inkomstenbelasting (IB) per 1 januari 2013 over 2012;
- aangifte Vennootschapsbelasting (VpB) per 1 januari 2013 over 2012;
- aangifte Omzetbelasting (OB) per 1 januari 2014;
- opgave Intracommunautaire Prestaties (ICP) per 1 januari 2014 (Belastingdienst, 2013).

Kamer van Koophandel

Sinds eind 2008 is het mogelijk om jaarrekeningen in XBRL-formaat bij de Kamer van Koophandel te deponeren. In februari 2009 ontving de Kamer van Koophandel de eerste jaarrekening op fiscale grondslag. Het deponeren van jaarrekeningen via SBR wordt verplicht vanaf 1 januari 2015.

De voordelen van het deponeren van de jaarrekening via SBR zijn volgens de Kamer van Koophandel:

- gemak voor de ondernemer;
- gemak voor de intermediair van de ondernemer;
- kostenbesparing;
- overzicht van het proces voor het deponeren van de jaarrekening (Kamer van Koophandel, 2013).

Centraal Bureau voor de Statistiek

Bij het Centraal Bureau voor de Statistiek kunnen sinds 2008 de volgende opgaven met een XBRL-bericht worden gedeponerd:

- productie statistiek / Jaar statistiek;
- korte termijn statistiek / Omzet statistiek;
- investeringen en Lease.

De voordelen van het deponeren van bedrijfseconomische statistieken via SBR zijn volgens het Centraal Bureau voor de Statistiek:

- bedrijfseconomische gegevens hoeven maar één keer te worden gekoppeld in de administratiesoftware omdat de Kamer van Koophandel en de Belastingdienst gebruik maken van dezelfde gegevens;
- als het XBRL-bericht correct door het Centraal Bureau voor de Statistiek is ontvangen hoeft de ondernemer voor deze statistieken geen vragenlijst van die periode meer in te vullen (CBS, 2013).

Banken

De ING Bank, Rabobank en ABN AMRO hebben zich in 2009 verenigd in het Financiële Rapportages Coöperatief (FRC) om SBR te implementeren voor het kredietrapportageproces in te zetten. Het FRC is daartoe belast met het definiëren en beheren van een gezamenlijke XBRL-taxonomie die elektronische aanlevering van kredietaanvragen en -rapportages door ondernemers mogelijk maakt. Hiervoor biedt de coöperatie ook een gezamenlijk rapportageportaal aan (zie: <http://www.rapportageportaal.nl>).

Sinds februari 2013 is de Bancaire Infrastructurale Voorziening (BIV) als de bancaire equivalent van de Digipoort gereed voor het ontvangen van kredietrapportages gebaseerd op de nieuwe bankentaxonomie 2013. Via deze voorziening kunnen intermediairs en ondernemers de volgende rapportages aanleveren:

- kredietrapportage voor Kleine rechtspersonen (enkelvoudig en geconsolideerd) op fiscale en commerciële grondslag;
- kredietrapportage voor Natuurlijke personen;
- kredietrapportage voor Middelgrote rechtspersonen (enkelvoudig en geconsolideerd) op commerciële grondslag;
- bancaire Inkomstenbelasting (BIB) aangifte (met winstbijlage);
- de tussentijdsrapportage voor alle bovengenoemde rapportages (uitgezonderd de bancaire IB-aangifte).

De voordelen van het versturen van gegevens via SBR zijn volgens de bankencoöperatie FRC:

- meer efficiënt aanleveren van financiële rapportages;
- een snellere reactie van de bank bij een kredietaanvraag;
- een meer passende kredietofferte, in hoogte en prijs dankzij betere risico-inschatting (EL&I, 2011b, zie: <http://www.rapportageportaal.nl/>).

2.5 De voordelen van SBR

De SBR-infrastructuur biedt ondernemingen naast een beveiligde financiële gegevensuitwisseling met overheidsinstanties ook andere voordelen. Men kan bijvoorbeeld met SBR ook gegevens uitwisselen tussen eigen vestigingen, met dochterondernemingen of binnen een 'business-to-business'-waardeketen tussen leveranciers en afnemers (O'Riain et al., 2012). Daarnaast biedt SBR ondernemers de mogelijkheid om actuele en betrouwbare branchecijfers te vergelijken (benchmarking) of kredietaanvragen in te dienen en kredietrapportages aan te leveren bij banken. In deze paragraaf worden deze voordelen nader omschreven.

2.5.1 Lastenverlichting

Zodra ondernemingen SBR zelf gaan gebruiken voor bijvoorbeeld budgettering, planning en control, zal dit zowel de kwaliteit als de beschikbaarheid en tijdigheid van de eigen bedrijfsgegevens verbeteren (Janssen et al., 2010). Dit kan voor een verlaging van de administratieve lasten bij de interne bedrijfsadministratie zorgen, doordat men vanuit het eigen systeem SBR-berichten rechtstreeks naar uitvragende partijen of financiële dienstverleners als accountants of belastingadviseurs kan versturen (EL&I, 2011a; Heitling, 2010). Dit zal een afname van het ad-hocberichtenverkeer via e-mail met spreadsheets met zich meebrengen. Verschillende leveranciers van administratieve software hebben hun producten inmiddels al voorzien van SBR-faciliteiten, maar meer functionaliteit hiervoor is zeker wenselijk (Bottemanne, 2013).

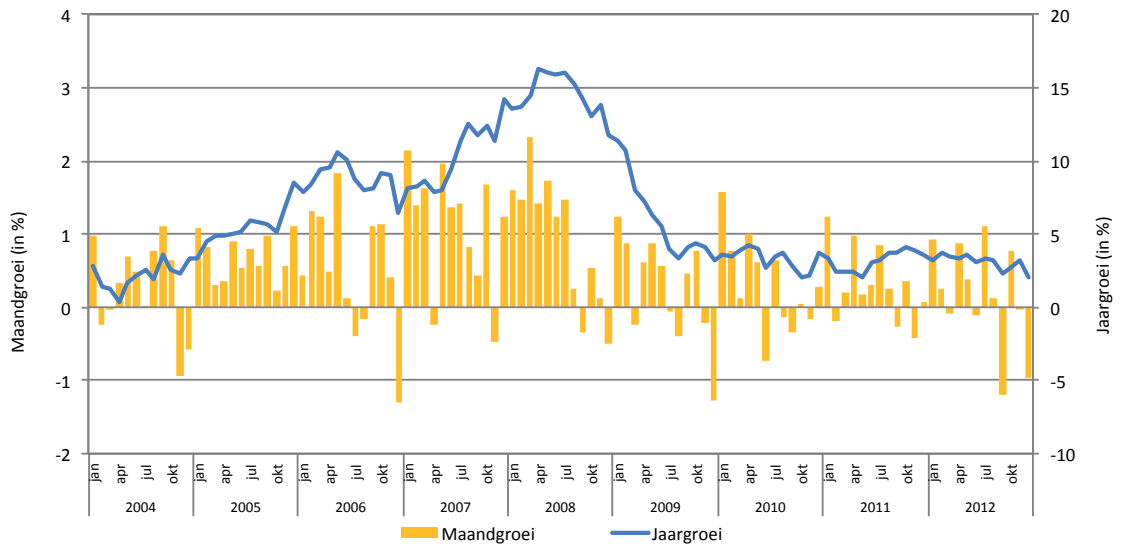
2.5.2 Optimalisatie van de interne gegevensuitwisseling

SBR kan ook worden gebruikt voor de gegevensuitwisseling tussen de administraties van verschillende vestigingen of dochterondernemingen en voor de consolidatie van bedrijfsresultaten. Dit zal eveneens resulteren in een afname van het ad-hocberichtenverkeer via e-mail. Doordat het niet langer nodig is gebruik te maken van spreadsheets als gegevensdrager, zal de kwaliteit en integriteit van de gegevensuitwisseling binnen de eigen organisatie verbeteren. De overstap op SBR biedt daarnaast ook mogelijkheden om de interne gegevensuitwisseling te standaardiseren voor managementaccountingdoeleinden, zoals budgettering, planning en control (Schipper en Verhoeven, 2012).

2.5.3 Bedrijfsvergelijking

Naast de mogelijkheid voor het vergelijken van bedrijfsresultaten binnen de onderneming, maakt SBR in principe ook vergelijkingen tussen ondernemingen mogelijk. Bedrijfs-economische gegevens van ondernemingen uit dezelfde sector kunnen via SBR worden verstuurd naar een centraal punt dat wordt beheerd door bijvoorbeeld een bedrijf of brancheorganisatie. Met de invoering van SBR in Nederland is de infrastructuur voor het verzamelen van relevante branchecijfers immers beschikbaar. De voor branchestatistieken noodzakelijke basisgegevens kunnen via SBR-berichten worden verzameld, waarna MKB-bedrijven hun prestaties kunnen vergelijken met die van andere bedrijven in hun branche (benchmarking).

Figuur 2.3 Kredietverlening door Nederlandse Monetaire en Financiële Instellingen (MFI's, exclusief centrale bank) aan niet-financiële bedrijven in Nederland

Bron: DNB (2013)

2.5.4 Bedrijfsfinanciering

De bankenmarkt is voor ondernemingen van essentieel belang voor het financieren van hun bedrijfsactiviteiten. Rapportages over de financiële resultaten zijn een randvoorwaarde om als onderneming bedrijfsfinanciering te verkrijgen bij banken (EL&I, 2011b). Als gevolg van de zogeheten kredietcrisis en de daarop volgende bankencrisis worden ondernemingen in Nederland sinds de zomer van 2008 geconfronteerd met een voortdurend krimpende kredietverlening (figuur 2.3). Helaas duurt deze ontwikkeling nog steeds voort, waardoor aandacht voor het vergemakkelijken van de bedrijfsfinanciering zowel op korte als op langere termijn relevanter is dan ooit.

Het lijkt wellicht dat de invoering van SBR slechts het verbeteren van de gegevensuitwisseling tussen ondernemingen en overheden als de Belastingdienst tot doel heeft. Toch heeft SBR aanzienlijk meer te bieden. Zo concludeerde de *Taskforce Kredietverlening* in december 2010 dat bedrijven, om voor financiering in aanmerking te komen, zich veel intensiever op hun financieringsaanvraag moeten voorbereiden (EL&I, 2010, p. 23). Volgens de Taskforce kan SBR een belangrijke rol spelen in de ondersteuning van kredietaanvragen van MKB-ondernemingen:

De initiatieven die in het kader van het Standaard Bedrijfsrapportages (SBR) Programma door de overheid zijn ontplooid in nauwe samenwerking met banken, intermediairs, softwarehuizen, beroeps- en belangenorganisaties moeten worden voortgezet en door alle partijen worden ondersteund. Met SBR kunnen jaarcijfers van bedrijven digitaal en gestandaardiseerd worden aangeleverd bij de Belastingdienst, de KvK, het CBS en de banken. Hierdoor kunnen de transactiekosten van de uitwisseling van gegevens worden verlaagd. Voor de banken betekent SBR dat zij over een meer compleet en meer getrouw beeld van de kredietwaardigheid van een onderneming kunnen beschikken, waardoor zij sneller en beter kunnen reageren op een kredietaanvraag vanuit het MKB.

Het perspectief om de SBR-infrastructuur naast gegevensuitwisseling met overheden ook te gebruiken voor verbeteringen in de bedrijfsvoering van MKB-bedrijven, werd in 2011 nader onderzocht in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken (EL&I, 2011b). In het onderzoeksrapport van de Expertgroep Bedrijfsfinanciering en PwC wordt geconcludeerd dat er sprake is van inefficiënte procedures bij de beoordeling van kredietaanvragen:

Standaardprocedures voor het evalueren van financieringsmogelijkheden zijn niet aangetroffen. De noodzaak van 'maatwerk' per geval, en bij MKB-bedrijven ook het feit dat het (financierings)vraagstuk niet dagelijks speelt zijn genoemde redenen. Standaard Bedrijfs Rapportages (SBR) worden nog beperkt gebruikt. Het MKB is er vaak niet van op de hoogte, en bij grote bedrijven is er scepsis over het nut. (EL&I, 2011b, PwC p. 21)

De financierbaarheid van Nederlandse bedrijven is in het algemeen niet in gevaar, maar op deelgebieden is wel sprake van fricties. De Expertgroep Bedrijfsfinanciering meent 'dat het niet verkrijgen van financiering doorgaans het gevolg is van te hoge risico's', maar ook 'dat de transactiekosten voor kleine financieringsbedragen zwaar wegen' (EL&I, 2011b, p. 1). Juist om deze reden doet de Expertgroep Bedrijfsfinanciering een belangrijke aanbeveling inzake SBR:

Wij bevelen een verbetering van de kwaliteit van informatieverschaffing aan. Het standaardiseren en elektronisch aanleveren van financiële informatie via SBR/XBRL kan hierbij helpen. SBR/XBRL zorgt ervoor dat vanuit de bedrijfsadministratie betrouwbaar, snel en eenduidig kan worden gerapporteerd. Dit kan desgewenst worden uitbesteed aan een intermediair die dit voor de ondernemer regelt. Dit kan het beoordelen van financieringsaanvragen versnellen en de beoordelingskosten van financieringsaanvragen voor banken verlagen. De overheid dient er mede voor te zorgen dat SBR/XBRL sneller en op grotere schaal wordt geïmplementeerd. (EL&I, 2011b, p. 9)

De Expertgroep Bedrijfsfinanciering pleit hierbij niet voor 'kredietselectie en beheer louter op basis van deze informatie' door banken. De beoordeling van ondernemerschap en sector kennis bij banken blijft hiervoor onontbeerlijk. Het met SBR aanleveren van kwalitatief goede informatie bij een bank kan echter wel een belangrijke rol spelen bij het vaststellen van het kredietrisico (trendanalyse). Voor het bedrijf dat financiering nodig heeft, kan dit een groot verschil uitmaken: de beschikbaarheid van actuele en betrouwbare bedrijfseconomische en financiële gegevens bepaalt mede in welke risicoklasse een (kleine) onderneming valt en kan daardoor doorslaggevend zijn voor zowel de omvang van de bedrijfsfinanciering als de hoogte van de rente die ervoor moet worden betaald.

2.6 Synopsis

In dit hoofdstuk is beknopt ingegaan op het begrip Standard Business Reporting (SBR) en de voordelen van deze procesinnovatie voor ondernemingen. Daarnaast is ook beschrijving gegeven van de geschiedenis en de gefaseerde invoering van SBR in Nederland. Hieronder volgt een korte samenvatting van dit hoofdstuk.

SBR is een standaardmethode om financiële rapportages te maken en te verzenden. SBR wordt op initiatief van een aantal regeringen ingevoerd om de regeldruk voor het bedrijfsleven te verminderen. De methode die wordt gebruikt om dit doel te bereiken is het definiëren van een gemeenschappelijke taal (of taxonomie) met behulp van XBRL. Met SBR kan de financiële gegevensuitwisseling tussen bedrijven, overheidsinstanties (Belastingdienst, CBS en Kamer van Koophandel), banken en intermediairs worden gestandaardiseerd, genormaliseerd en geoptimaliseerd. Voor het bedrijfsleven biedt SBR in potentie een viertal belangrijke voordelen: administratieve lastenverlichting, optimalisering van de interne gegevensuitwisseling, benchmarking en verbetering van de bedrijfsfinanciering. De Nederlandse overheid heeft SBR omarmt als de verplichte standaard voor digitale gegevensuitwisseling tussen ondernemingen en uitvragende partijen als de Belastingdienst, de Kamer van Koophandel en het CBS. Sinds 2004 bouwt de overheid aan een SBR-infrastructuur die vanaf 2013 gefaseerd in gebruik wordt genomen, te beginnen met het in SBR aanleveren van de aangiften Venootschapsbelasting en Inkomstenbelasting.

3 DE PERCEPTIE VAN SBR BIJ MKB-BEDRIJVEN

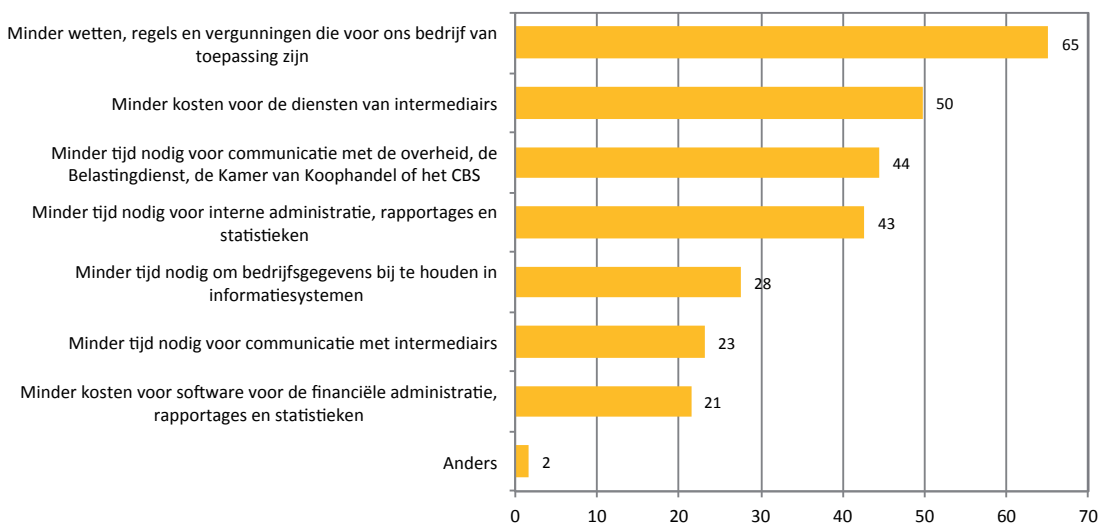
3.1 Inleiding

In hoofdstuk 2 is beknopt beschreven wat SBR is en welke voordelen deze procesinnovatie in potentie heeft voor het Nederlandse bedrijfsleven. In dit hoofdstuk staan de algemene resultaten van dit onderzoek centraal. Zo wordt onder andere beschreven wat ondernemers onder administratieve lastenverlichting verstaan, of zij bekend zijn met SBR en wie hen daarover zou moeten informeren. Ook wordt ingegaan op de vraag in hoeverre MKB-bedrijven open staan voor het op een geautomatiseerde en elektronische wijze uitwisselen van bedrijfsgegevens met hun financiële intermediairs en uitvragende partijen zoals de Belastingdienst, de Kamer van Koophandel, het Centraal Bureau voor de Statistiek en de banken. Tot slot zijn aan het einde van dit hoofdstuk de reacties toegevoegd van de deelnemende brancheorganisaties en de uitvragende overheidsinstanties op de uitkomsten van dit onderzoek.

3.2 De bekendheid van SBR

SBR is een procesinnovatie die onder andere het verlagen van de administratieve lasten voor bedrijven in Nederland tot doel heeft (zie hoofdstuk 2). Maar wat verstaan MKB-bedrijven nu feitelijk onder administratieve lastenverlichting? Voor circa tweederde van de ondervraagde bedrijven betekent administratieve lastenverlichting in de eerste plaats een reductie van het aantal wetten, regels en vergunningen (figuur 3.1). Verder verstaan veel MKB-bedrijven onder administratieve lastenverlichting lagere kosten voor de diensten van intermediairs, efficiëntere communicatie met uitvragende partijen en tijdsbesparing bij interne administratie en rapportage. SBR heeft de potentie om op termijn deze drie vormen van lastenverlichting te realiseren.

Figuur 3.1 Wat MKB-bedrijven onder administratieve lastenverlichting verstaan, in %, 2012/2013*

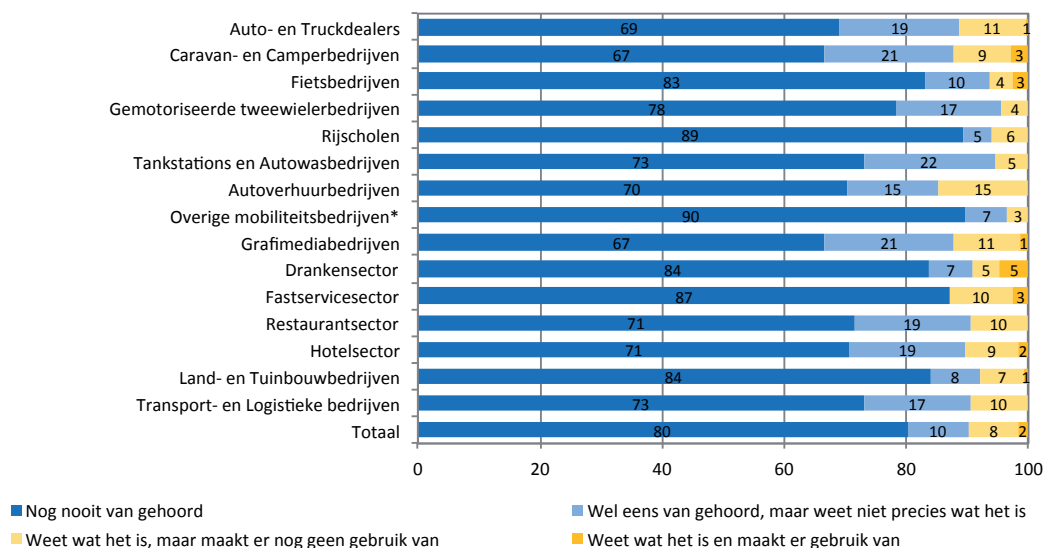
* Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

Bron: HvA (2013)

Wanneer gekeken wordt naar de omvang van bedrijven, valt het op dat hoe groter het bedrijf is (naar aantal medewerkers), hoe vaker onder administratieve lastenverlichting

'minder tijd nodig voor communicatie met uitvragende partijen' wordt verstaan. Voor bedrijven met vijftig of meer medewerkers is dit zelfs de belangrijkste vorm van administratieve lastenverlichting. Dit is op zich niet verwonderlijk, aangezien bij grotere bedrijven eerder sprake is van verplichtingen voor het leveren van bedrijfsinformatie dan bij kleinere bedrijven.

Figuur 3.2 Bekendheid MKB-bedrijven met Standard Business Reporting naar branche, in %, 2012/2013

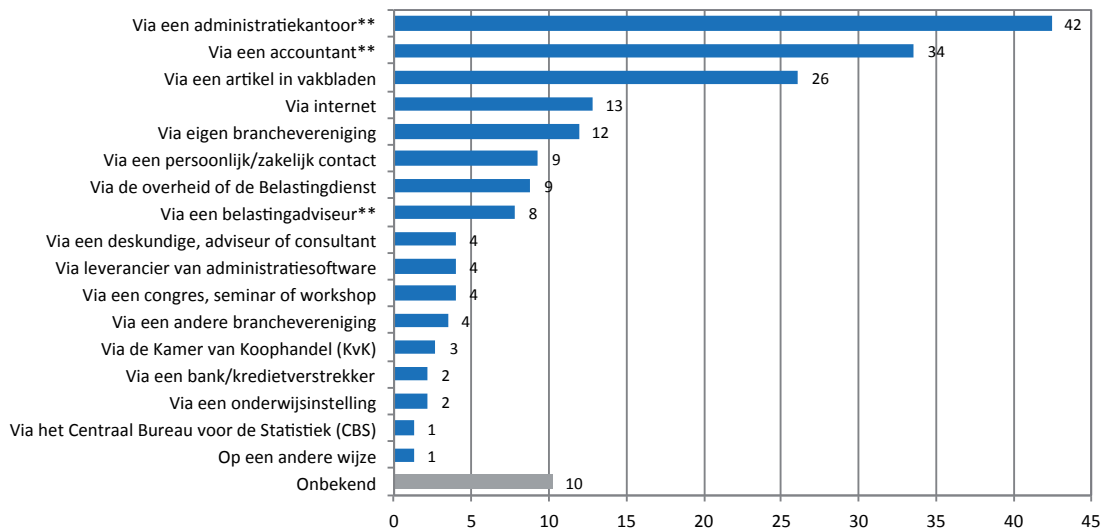
* Exclusief Onafhankelijke autobedrijven

Bron: HvA (2013)

Ruim 80 procent van de ondervraagde MKB-bedrijven blijkt nog nooit van SBR te hebben gehoord (figuur 3.2). Dit resultaat is teleurstellend, zeker omdat diverse overheidsinstanties, intermediairs en softwarebedrijven al enige jaren bezig zijn met de implementatie van SBR en het sinds 1 januari 2013 verplicht is om de Inkomstenbelasting en Vennootschapsbelasting in SBR-formaat aan te leveren. Slechts 10 procent van de bedrijven geeft aan te weten wat SBR inhoudt. Uit figuur 3.2 blijkt verder dat in alle sectoren die in dit onderzoek zijn meegenomen de overgrote meerderheid van de bedrijven niet weet wat SBR is. Wel blijkt uit het onderzoek dat grotere bedrijven relatief vaker op de hoogte zijn van SBR dan kleinere bedrijven. Zo heeft 'slechts' 52 procent van de bedrijven met vijftig of meer medewerkers nog nooit van SBR gehoord, tegenover ruim 85 procent van de ondernemingen met minder dan tien werknemers. Daarnaast weet 22 procent van de bedrijven met vijftig of meer medewerkers wat SBR inhoudt, tegenover slechts 5 procent van de bedrijven met minder dan drie medewerkers.

Van de bedrijven die (wel eens) van SBR gehoord hebben, is 42 procent over deze procesinnovatie geïnformeerd door een administratiekantoor en 34 procent door een accountant. Daarnaast geeft 26 procent van de respondenten aan informatie over SBR te hebben gelezen in een vakblad (figuur 3.3). Opvallend is dat de uitvragende partijen en softwareleveranciers nauwelijks worden genoemd als bron van informatie over SBR. Ook de eigen branchevereniging wordt zelden als informatiebron genoemd.

Figuur 3.3 Hoe MKB-bedrijven van Standard Business Reporting gehoord hebben, in %, 2012/2013*

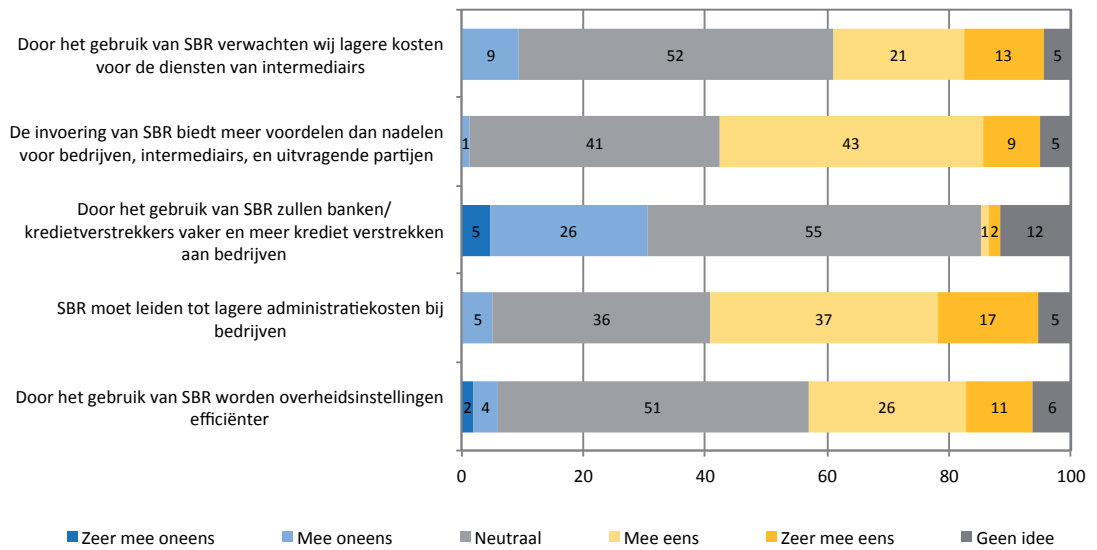
* Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

** Alleen bedrijven die van deze intermediairs gebruik maken, zijn meegenomen.

Bron: HvA (2013)

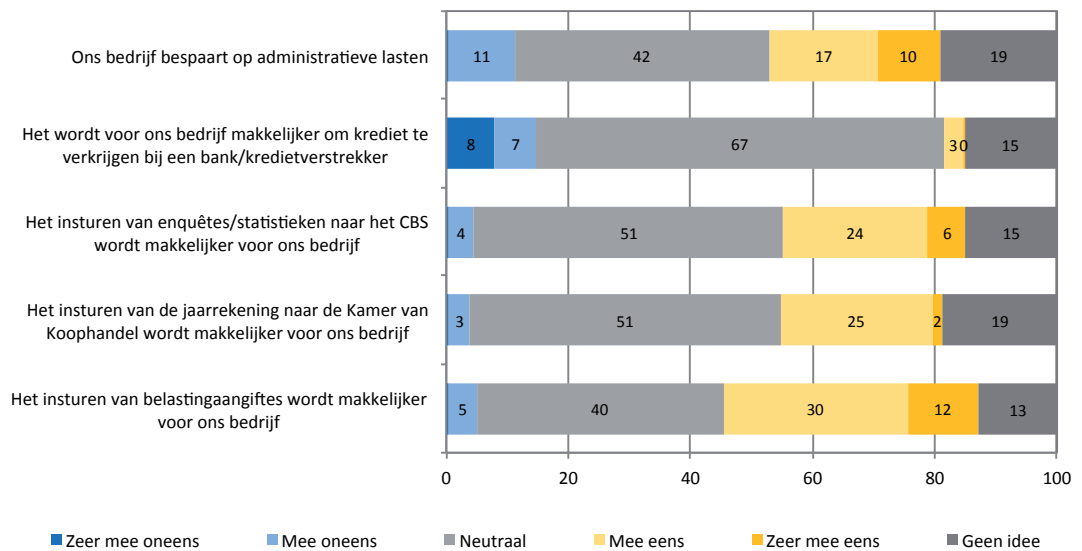
Aan de respondenten die hebben aangegeven met SBR bekend te zijn, is een aantal stellingen voorgelegd over de effecten van deze procesinnovatie in het algemeen (figuur 3.4) en specifiek voor de onderneming waar men werkt (figuur 3.5). Een kleine meerderheid van deze groep is van mening dat SBR zal leiden tot lagere administratiekosten (54 procent). Ook worden voordelen van de invoering van SBR voor alle betrokken partijen hoger ingeschat dan de nadelen (52 procent, figuur 3.4). Over de gevolgen van SBR voor de kosten van intermediairs en de mogelijke efficiëntieverbetering bij overheidsinstanties zijn de respondenten minder uitgesproken positief. Verder denkt bijna geen enkele respondent dat banken als gevolg van de invoering van SBR vaker en meer krediet zullen verstrekken. 31 procent is zelfs van mening dat dit absoluut niet het geval zal zijn. Wat betreft de meer bedrijfsspecifieke effecten van SBR blijkt een ruime meerderheid van de ondervraagde bedrijven nog geen idee te hebben hoe deze zullen uitpakken (figuur 3.5). MKB-bedrijven zijn nog het meest positief (42 procent) over de mogelijkheid dat SBR het insturen van belastingaangiften vergemakkelijkt. Samenvattend kan worden gesteld dat zelfs onder de MKB-bedrijven die met SBR bekend zijn de kennis over deze procesinnovatie nog gering lijkt te zijn.

Figuur 3.4 Mening van MKB-bedrijven die bekend zijn met SBR over de effecten van deze procesinnovatie in het algemeen, in %, 2012/2013

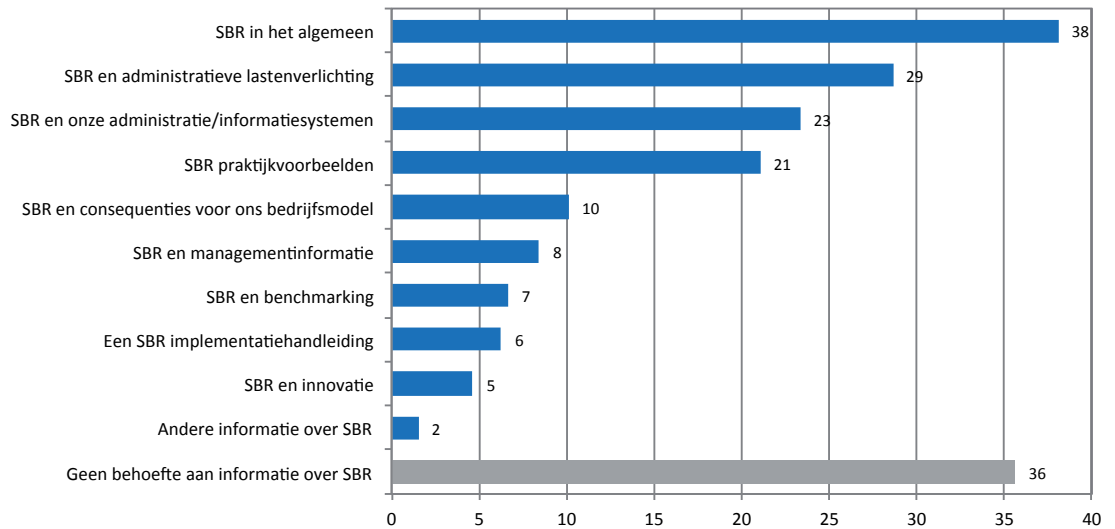
Bron: HvA (2013)

Figuur 3.5 Mening van MKB-bedrijven die bekend zijn met SBR over de effecten van deze procesinnovatie voor hun onderneming, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

Figuur 3.6 Aan welke informatie over Standard Business Reporting MKB-bedrijven behoefte hebben, in %, 2012/2013*

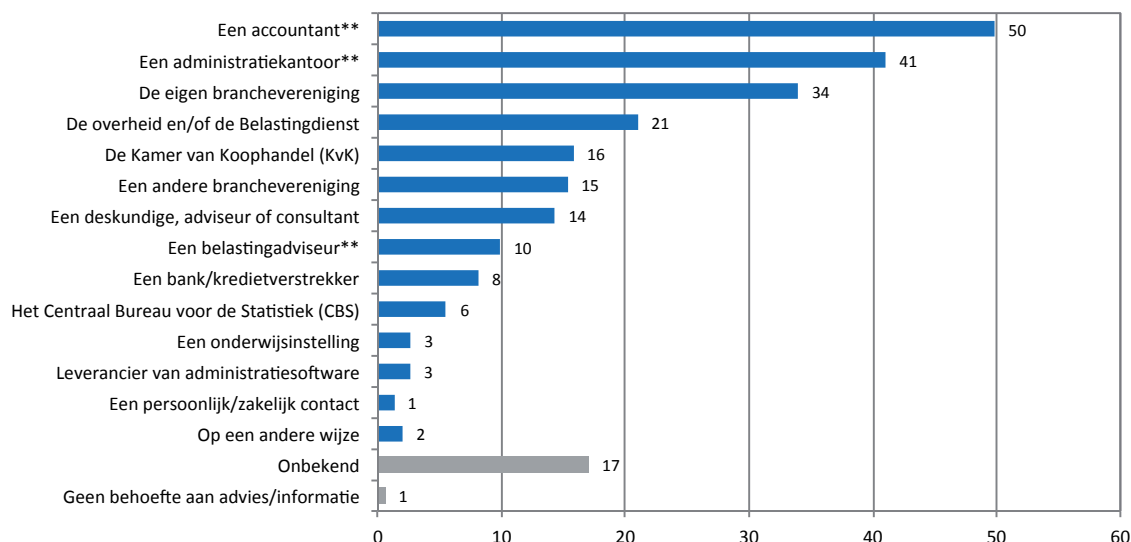

* Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

Bron: HvA (2013)

In het onderzoek is aan de respondenten ook gevraagd aan welke informatie over SBR zij vooral behoefte hebben. Aangezien de overgrote meerderheid van de bedrijven nog niet bekend is met SBR, is het niet verwonderlijk dat respondenten vooral behoefte hebben aan informatie over SBR in het algemeen (38 procent, figuur 3.6). Andere informatie waar ondernemers relatief vaak behoefte aan blijken te hebben, is informatie over 'SBR en administratieve lastenverlichting', 'SBR en administratiesystemen' en 'Praktijkvoorbeelden van SBR'. Kijkend naar bedrijfsomvang valt op dat ondernemingen met tien of meer medewerkers relatief vaker geïnteresseerd zijn in informatie over wat SBR voor hun administratie-/informatiesystemen betekent dan bedrijven met minder dan tien werknemers. Deze uitkomst valt goed te verklaren door het feit dat dergelijke bedrijven meestal een eigen informatiesysteem voor de financiële administratie gebruiken en daardoor ook eerder met SBR worden geconfronteerd.

Figuur 3.7 Wie MKB-bedrijven moet informeren over Standard Business Reporting, in %, 2012/2013*

* Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

** Alleen bedrijven die van deze intermediairs gebruik maken, zijn meegenomen.

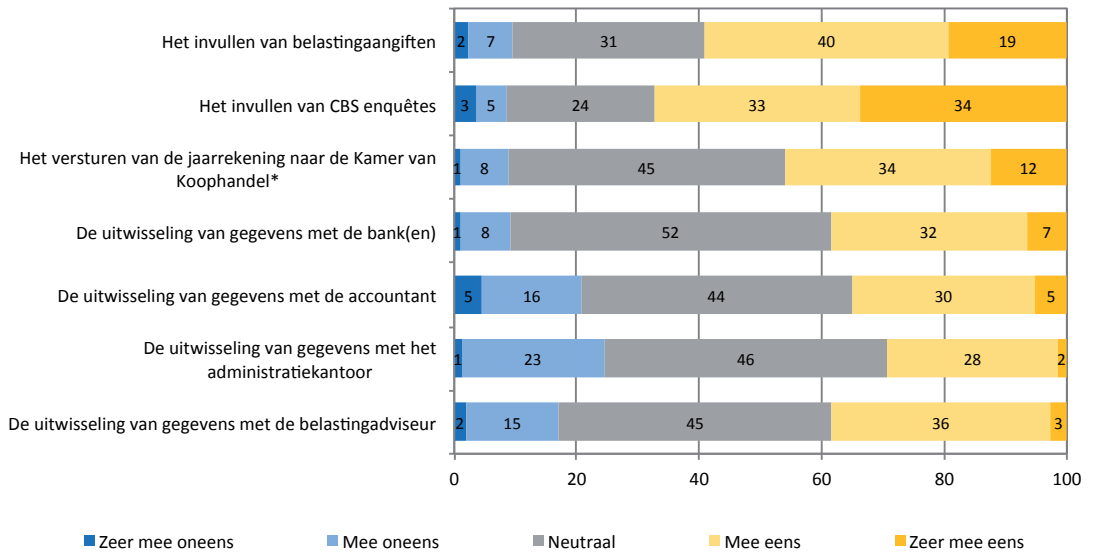
Bron: HvA (2013)

MKB-bedrijven willen bij voorkeur over SBR worden geïnformeerd door hun accountant (50 procent) of hun administratiekantoor (42 procent, figuur 3.7). Een relatief groot aantal respondenten geeft aan graag door hun branchevereniging over SBR te worden geïnformeerd (34 procent). Opvallend is dat maar weinig bedrijven geïnformeerd willen worden door de uitvragende partijen (Belastingdienst, Kamer van Koophandel, CBS en banken). Verder blijkt dat grote bedrijven relatief vaker door hun accountant over SBR willen worden geïnformeerd dan kleinere bedrijven. Deze uitkomst valt goed te verklaren uit het feit dat grotere bedrijven meestal van de diensten van een accountant gebruikmaken en dergelijke voorlichting als vanzelfsprekend beschouwen.

3.3 De houding ten opzichte van SBR

In paragraaf 3.2 kwam naar voren dat de overgrote meerderheid van de MKB-bedrijven nog nooit van SBR heeft gehoord. Maar maakt onbekend ook onbemind? Anders gezegd, in hoeverre staan ondernemers open voor het op een geautomatiseerde en elektronische wijze uitwisselen van gegevens met uitvragende partijen en intermediairs?

Figuur 3.8 In hoeverre MKB-bedrijven tijd willen besparen op de uitwisseling van gegevens met uitvragende partijen en intermediairs, in %, 2012/2013

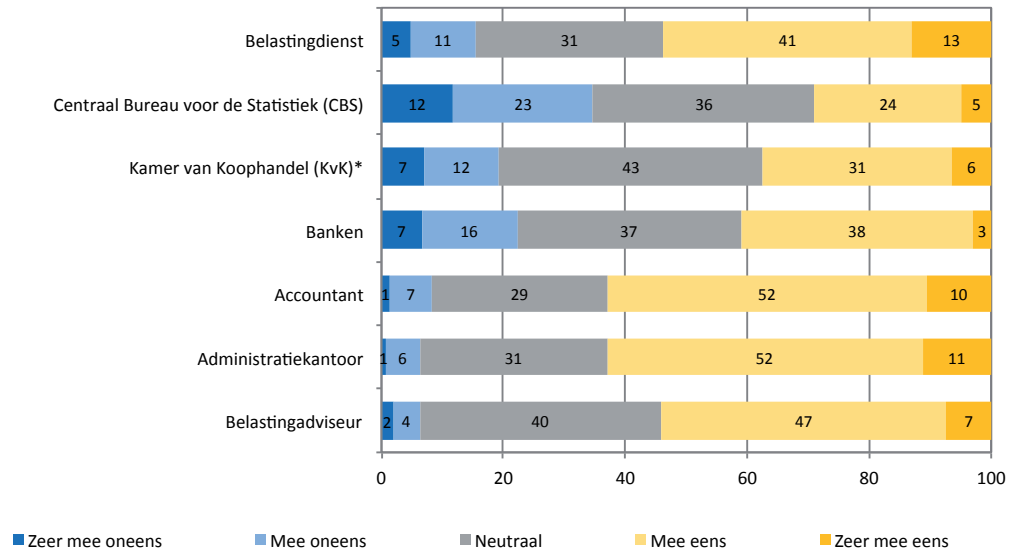
* Alleen jaarrekeningplichtige MKB-bedrijven zijn meegenomen in de analyse (zie hoofdstuk 6).

Bron: HvA (2013)

Een meerderheid van de geënquêteerde MKB-bedrijven hoopt met SBR tijd te kunnen besparen op het invullen van belastingaangiften en enquêtes van het CBS (figuur 3.8). Daarnaast geeft ook een groot aantal bedrijven aan minder tijd te willen spenderen aan het versturen van de jaarrekening naar de Kamer van Koophandel (46 procent) en de uitwisseling van gegevens met banken (39 procent). Over een mogelijke tijdsbesparing op de uitwisseling van gegevens met intermediairs hebben de ondervraagde bedrijven de minst hoge verwachtingen. Kennelijk ervaren de respondenten gegevensuitwisseling met hun accountant, administratiekantoor of belastingadviseur als minder tijdrovend dan die met de uitvragende partijen. Verder blijkt dat bedrijven met vijftig of meer medewerkers de laagste verwachtingen hebben omtrent tijdsbesparing op de uitwisseling van gegevens met hun intermediairs en de grootste tijdsbesparing hopen te boeken bij het invullen van enquêtes voor het CBS.

Maar hoe positief staan bedrijven ten opzichte van het automatisch versturen van gegevens uit softwaresystemen naar de uitvragende partijen en intermediairs? Een ruime meerderheid van de respondenten ziet de mogelijkheid tot automatische gegevensuitwisseling met intermediairs als een goede zaak (figuur 3.9). Tevens is een meerderheid (54 procent) van de ondervraagde bedrijven positief over de mogelijkheid om automatisch gegevens met de Belastingdienst uit te wisselen. Over het automatisch versturen van gegevens naar het CBS, de banken en de Kamer van Koophandel zijn bedrijven het minst positief. In het onderzoek is ook gevraagd in hoeverre bedrijven ook echt genegen zijn om elektronische gegevens uit te wisselen met uitvragende partijen en intermediairs (figuur 3.10). De resultaten in figuur 3.10 zijn vergelijkbaar met die van figuur 3.9: MKB-bedrijven zien – indien zij daartoe de mogelijkheid hebben – vooral voordelen in het elektronisch uitwisselen van bedrijfsgegevens met intermediairs en de Belastingdienst. Grote bedrijven staan over het algemeen positiever tegenover het automatisch uitwisselen van gegevens met uitvragende partijen en intermediairs dan kleine ondernemingen.

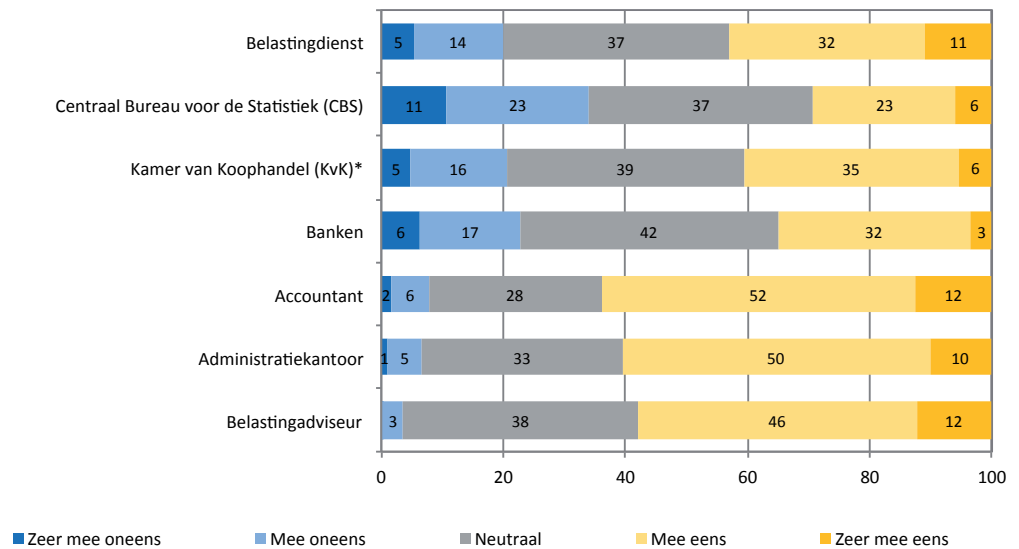
Figuur 3.9 In hoeverre MKB-bedrijven het als een goede zaak zien gegevens uit softwaresystemen automatisch naar uitvragende partijen en intermediairs te kunnen sturen, in %, 2012/2013

* Alleen jaarrekeningplichtige MKB-bedrijven zijn meegenomen in de analyse (zie hoofdstuk 6).

Bron: HvA (2013)

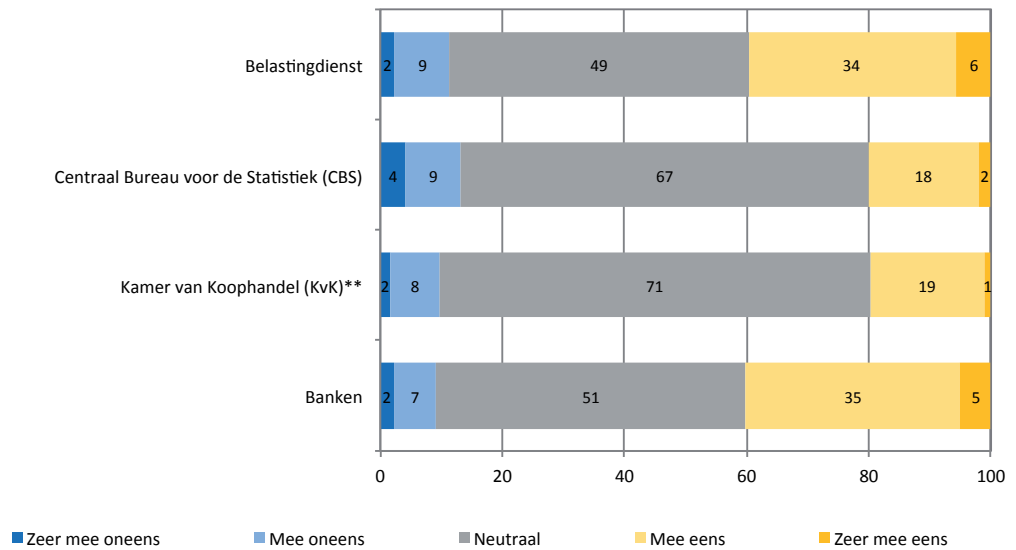
Figuur 3.10 In hoeverre MKB-bedrijven indien mogelijk direct elektronisch gegevens naar uitvragende partijen en intermediairs willen sturen, in %, 2012/2013

* Alleen jaarrekeningplichtige MKB-bedrijven zijn meegenomen in de analyse (zie hoofdstuk 6).

Bron: HvA (2013)

Figuur 3.11 In hoeverre MKB-bedrijven van mening zijn dat de elektronische gegevensuitwisseling met uitvragende partijen veilig is, in %, 2012/2013*

* Deze stelling is alleen voor de uitvragende partijen geformuleerd.

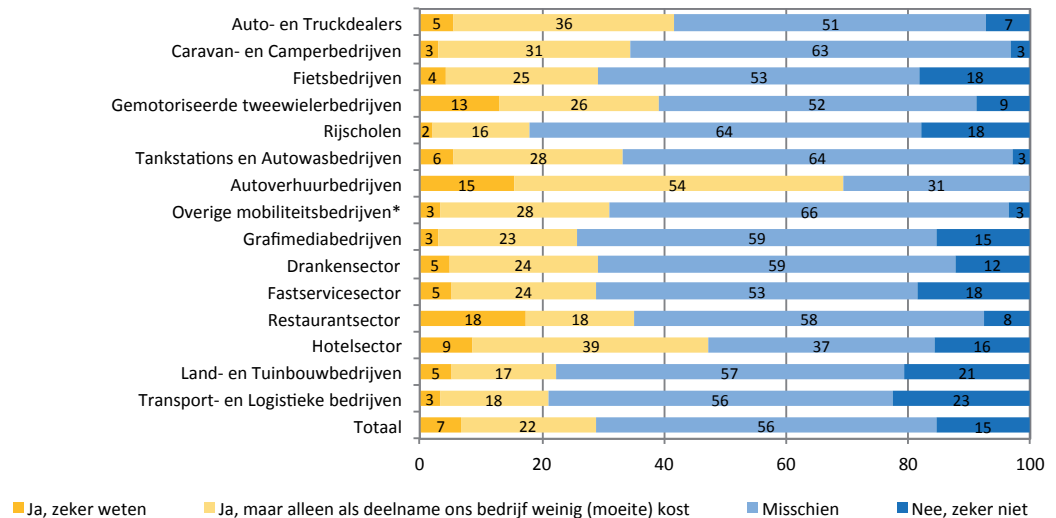
** Alleen jaarrekeningplichtige MKB-bedrijven zijn meegenomen in de analyse (zie hoofdstuk 6).

Bron: HvA (2013)

Kijkend naar de perceptie van MKB-bedrijven met betrekking tot de veiligheid van de elektronische gegevensuitwisseling met de uitvragende partijen, blijkt dat de meerderheid hierover geen uitgesproken positieve of negatieve mening heeft (figuur 3.11). De respondenten hebben met meeste vertrouwen in de elektronische uitwisseling van gegevens met de Belastingdienst (40 procent) en banken (35 procent). Dat komt wellicht doordat veel bedrijven nu al van de digitale diensten van deze uitvragende partijen gebruikmaken. Grotere MKB-bedrijven zijn vaker dan kleinere ondernemingen van mening dat elektronische gegevensuitwisseling met de Belastingdienst en het CBS veilig is.

Uit hoofdstuk 2 bleek dat SBR ook interessante mogelijkheden biedt voor het opzetten van bedrijfsvergelijkingen ('benchmarking'). De benodigde gegevens worden daarbij via SBR automatisch door de softwaresystemen van de deelnemende bedrijven gegenereerd en verzonden. Met name voor brancheverenigingen biedt dit perspectieven om hun leden allerlei sectorgerelateerde informatie te verstrekken. Aan MKB-bedrijven is daarom gevraagd in hoeverre zij open staan voor deelname aan benchmarking op basis van informatie die door hun branchevereniging via SBR wordt verzameld. Ongeveer 30 procent van de ondervraagde bedrijven zegt hieraan te willen deelnemen, terwijl 56 procent aangeeft het te zullen overwegen (figuur 3.12). Autoverhuurbedrijven zijn het meest positief over bedrijfsvergelijkingen via SBR, gevolgd door hotels, auto- en truckdealers en gemotoriseerde-tweewielerbedrijven. Bedrijven met tien tot vijftig medewerkers zijn meest positief over benchmarking via SBR (46 procent), gevolgd door bedrijven met drie tot tien (29 procent) en vijftig of meer medewerkers (27 procent). Tegenstanders van bedrijfsvergelijkingen via SBR zijn vooral te vinden onder bedrijven met vijftig of meer (24 procent) en minder dan drie werknemers (23 procent).

Figuur 3.12 In hoeverre MKB-bedrijven bereid zijn deel te nemen aan bedrijfsvergelijkingen op basis van SBR door hun branchevereniging, in %, 2012/2013*

* Exclusief Onafhankelijke autobedrijven.

Bron: HvA (2013)

3.4 Reacties van deelnemende brancheverenigingen

Zoals in het inleidend hoofdstuk reeds is aangegeven, zijn de deelnemende brancheverenigingen in de gelegenheid gesteld om een schriftelijke reactie te geven op de resultaten van dit onderzoek. De volgende brancheverenigingen hebben van deze gelegenheid gebruik gemaakt: BOVAG, Koninklijke Horeca Nederland/Bedrijfschap Horeca en Catering, KVGGO en LTO Nederland (namens ZLTO, LLTB en LTO Noord). In deze paragraaf worden hun reacties weergegeven.

3.4.1 BOVAG

Rutger de Wit (Hoofd Onderzoek)

SBR en XBRL zijn termen die de gemiddelde mobiliteitsondernemer weinig tot niets zeggen. Toch zullen veel van onze leden hier vroeg of laat direct of indirect mee te maken krijgen. Daarom vond de BOVAG het belangrijk om deel te nemen aan dit onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam naar de bekendheid van SBR bij het MKB.

Voor onze leden zien wij ten aanzien van SBR – naast mogelijk administratieve lastenverlichting – vooral twee belangrijke voordelen. Veel van de bij BOVAG aangesloten ondernemers (o.a. auto- en truckdealers, autoverhuurbedrijven en tankstations) maken gebruik van externe financiering. Met SBR kan het proces van kredietaanvragen en kredietrapportages transparanter worden, waarbij tegelijkertijd de doorlooptijd van de beoordeling door de bank verkort kan worden. BOVAG doet ook zelf onderzoek naar de dienstverlening van banken (via onder andere het 'RODI Banken'-onderzoek). Daaruit komt het vaak langdurige en schimmige beoordelingstraject van banken met betrekking tot kredietaanvragen naar voren als een belangrijke ergernis van onze leden. SBR heeft de potentie om hier verandering in te brengen.

Een tweede belangrijk voordeel van SBR dat wij zien, betreft de mogelijkheid tot benchmarking. Binnen veel van de branches die BOVAG vertegenwoordigt, bestaat de wens om een bedrijfsvergelijking te ontwikkelen. In de praktijk blijkt deze behoefte lang niet altijd

goed te realiseren, bijvoorbeeld omdat maar een beperkt aantal ondernemers zich langdurig wil committeren aan het (handmatig) aanleveren van bedrijfsgegevens. SBR maakt het mogelijk om op een gestandaardiseerde en automatische manier bedrijfsgegevens te versturen uit administratie- en andere softwaresystemen. Een ideale oplossing dus voor de wens van onze leden om te benchmarken. BOVAG wil dan ook graag verkennen hoe bedrijfsvergelijkingen op basis van SBR kunnen worden opgezet.

Tot slot hopen wij dat met dit gedegen en uitgebreide onderzoek de overheid, banken en financiële intermediairs meer oog zullen krijgen voor de positie van ondernemers inzake SBR. Vooralsnog zijn onze leden niet of nauwelijks op de hoogte over SBR, zoals ook duidelijk uit de resultaten van het onderzoek blijkt. Op de kortst mogelijke termijn is goede voorlichting over wat SBR is en voor onze leden zal gaan betekenen van cruciaal belang. Dat is wat wij verwachten van de partijen die betrokken zijn bij de implementatie van SBR.

3.4.2 KVGGO

Fons Bakkes (Directeur)

Voor de KVGGO is Standaard Business Reporting (SBR) vanwege de potentie van administratieve lastenverlichting een zeer relevant onderwerp. Daarom hebben wij graag onze medewerking verleend aan dit zeer professioneel uitgevoerde onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam. De relatief hoge respons van de grafimediabedrijven op de lange en complexe enquête is voor ons een signaal dat dit onderwerp in de branche als belangrijk wordt ervaren. De grote onbekendheid van SBR bij het bedrijfsleven is onthutsend, te meer omdat de overheid, banken, intermediairs en softwareleveranciers hier al een aantal jaar mee bezig zijn. Communicatie op korte termijn over de implicaties van SBR voor het bedrijfsleven is van cruciaal belang. Daarbij is voorlichting en promotie van SBR door brancheorganisaties een effectieve en voor de hand liggende stap.

3.4.3 Koninklijke Horeca Nederland & Bedrijfschap Horeca en Catering

Arjen van den Dool (Koninklijke Horeca Nederland) en Lambert Zegers (Bedrijfschap Horeca en Catering)

Wanneer SBR in de gehele keten rondom horecabedrijven in het algemeen en de leden van Koninklijke Horeca Nederland (KHN) in het bijzonder is geïntegreerd en wordt gehanteerd, kunnen onze ondernemers op verschillende manieren profiteren van deze procesinnovatie. Door SBR zullen de administratieve lasten en/of de kosten voor intermediairs dalen en kunnen de kredietfaciliteiten verbeteren. Tevens – en zeker zo belangrijk – biedt SBR een basis voor goede benchmarks. Het verzamelen van betrouwbare cijfers op zowel meso- als microniveau is van cruciaal belang voor onze leden om hun rendement te kunnen verbeteren. In de horecabranche worden op dit punt initiatieven genomen. Voorwaarde is wel dat intermediairs het voordeel van kostenbesparingen en vereenvoudigingen ook doorrekenen aan hun klanten (de leden van KHN en de overige horecabedrijven). Daarnaast moet het intermediairs ‘onmogelijk’ worden gemaakt om de ontwikkelingen met betrekking tot SBR te vertragen of te blokkeren.

Om ervoor te zorgen dat onze leden van SBR gebruik gaan maken, moet een aantal acties ondernomen worden. Dit betreft enerzijds het ‘activeren’ van het grote aantal intermediairs waarvan onze leden gebruikmaken en anderzijds het stimuleren van een intensieve en

directe communicatie over de mogelijkheden en voordelen die SBR onze leden te bieden heeft. Het is namelijk belangrijk dat de bij ons aangesloten bedrijven de potentie van SBR kennen, de juiste vragen hierover aan hun intermediair kunnen stellen en ook zelf actief met SBR aan de slag kunnen, zeker wanneer zij zelf de administratie voeren. Daarnaast kunnen leveranciers en overheden aan horecabedrijven eisen stellen over de aanlevering van gegevens in SBR, zodat een win-win situatie wordt gecreëerd. Daarbij valt ook te denken aan samenwerking met dienstverleners, banken en verzekeraars enerzijds en met branches die gerelateerd zijn aan de horeca (soortgelijk of in de keten) anderzijds. Van de overheid en uitvragende partijen verwachten wij een heldere en eenvoudige communicatie naar, maar ook voor onze leden. Als KHN willen we die communicatiemiddelen ook zelf voor onze leden kunnen inzetten. Daarnaast kan de overheid een rol spelen bij het stellen van verplichtingen op deelterreinen (zoals in het aangiftetraject bij de Belastingdienst) en bij het verduidelijken van de positie van onze leden ten opzichte van de intermediairs.

3.4.4 LTO Nederland

Ton Hokken (Senior Specialist Sociaal Economisch Beleid)

Ondernemers in onze branche kennen SBR niet en dat is ook niet verwonderlijk. SBR is geen doel op zich, maar een instrument dat ten dienste staat aan de ondernemer. De ondernemer zit niet te wachten op ingewikkelde afkortingen.

Informatie over SBR – door wie dan ook – moet gaan over wat er concreet mee bereikt kan worden. Wat betekent de invoering van SBR voor de ondernemer? Concrete resultaten in de vorm van minder administratieve lasten en/of lagere kosten (bijvoorbeeld accountantskosten) zijn zaken die aanspreken. De ondernemer moet overtuigd worden van de noodzaak van SBR en zal pas actief meewerken aan de invoering ervan als dit leidt tot minder administratieve lasten en lagere kosten.

SBR kan een belangrijk instrument zijn bij het eenmalig aanleveren van gegevens door ondernemers en het meervoudig gebruik daarvan door partners en partijen die relevant voor hen zijn, zoals de Belastingdienst, de Dienst Regelingen, de Kamer van Koophandel, het CBS, het Landbouw Economisch Instituut (LEI) (meitelling) en de banken. LTO Nederland wil dit graag ondersteunen. Ondernemers of hun intermediair leveren de gegevens aan en/of autoriseren partijen om bepaalde relevante informatie zelf bij hen op te halen. De geautoriseerde partijen kunnen dan op bepaalde momenten zelf de informatie verzamelen. De gegevens van het bedrijf zijn en blijven echter eigendom van de ondernemer: hij bepaalt wie van welke gegevens gebruik kan en mag maken. Dit betekent overigens ook dat de ondernemer zich hiervan bewust moet zijn en een duidelijk beleid in deze moet voeren. LTO Nederland zal dit bewustzijn met betrekking tot gegevensbehandeling goed voor het voetlicht moeten brengen.

Een bijkomend, maar minder belangrijk gevolg van de invoering van SBR is de mogelijkheid om op eenvoudige wijze branchevergelijkingen uit te voeren. Hiermee kunnen individuele ondernemers hun markt- en concurrentiepositie ten opzichte van collega's bepalen. SBR kan daar een bijdrage aan leveren, maar dan moeten de hierboven genoemde partijen daar wel aan willen meewerken.

Ook voor de banken is de via SBR verkregen informatie van groot belang. Hiermee kunnen ze op een juiste wijze de actuele financiële positie van het bedrijf en daarmee van de

kredietwaardigheid van een onderneming beoordelen. Een aanvraag van de ondernemer om meer krediet of een extra lening kan door middel van SBR op een objectieve en snelle manier worden beoordeeld. De bank kan immers met één druk op de knop de laatste actuele cijfers ophalen. Zo kan een ondernemer beter dan voorheen worden geïnformeerd over de(on)mogelijkheden van zijn kredietaanvraag.

3.5 Gezamenlijke reactie van de uitvragende overheidsinstanties (Belastingdienst, CBS en Kamer van Koophandel)

Rob Kuipers (Rijksregisseur SBR)

3.5.1 Inleiding

De uitvragende overheidspartijen Belastingdienst, CBS en Kamer van Koophandel waar-deren het initiatief van de HvA om onderzoek te doen naar de kennis en houding van MKB-ondernemers ten opzichte van SBR. De kennis onder ondernemers over SBR is nog beperkt, zo is de conclusie van het onderzoek. Omdat zelfaangevende ondernemers pas vanaf 2014 met de verplichtstelling in aanraking komen en daarnaast slechts een beperkt deel van de ondernemers met SBR zal werken, is dit niet verwonderlijk. Voor de meeste ondernemers verandert er niets in hun dagelijkse werkwijze. De invoering van SBR brengt met name veranderingen met zich mee voor de financieel dienstverleners waaraan onder-nemers hun administraties en/of rapportageverplichtingen uitbesteden. Dit wordt hieronder nader toegelicht.

3.5.2 Het concept van SBR

Het concept van SBR is het eenmalig invoeren van financiële gegevens in de administratie en het meerdere malen gebruiken van deze gegevens (hergebruik) bij het samenstellen en aanleveren van rapportages aan de partijen die daarom vragen. In dit geval gaat dat om de Belastingdienst, het CBS, de Kamer van Koophandel en ook een aantal banken. Daartoe is het nodig om een gezamenlijke gegevensdefinitie te hebben van die financiële data. Deze zijn vastgelegd in de Nederlandse Taxonomie. De internationale standaardtaal die wordt gebruikt is XBRL en de veilige digitale lijn waarlangs men aanlevert aan de uit-vragende overheidsinstanties is de Digipoort.

De toepassing van dit concept door ondernemers en hun intermediairs vereist standaardisatie van gegevens, processen en techniek. Deze standaardisatie zorgt voor een grote mate van efficiency in de financiële keten, wat vooral zichtbaar wordt wanneer het concept voor meerdere financiële stromen wordt gebruikt. Door het hergebruik van gegevens is het immers niet meer nodig ze voor afzonderlijke rapportages over te typen, wat foutreductie en een snellere verwerkings- en doorlooptijd tot gevolg heeft. Standardisatie zorgt tevens voor verkorting van implementatietijden voor nieuw toetredende uitvra-gende partijen en softwareontwikkelaars.

3.5.3 Implementatiestrategie

Nederland telt circa 860.000 bedrijven (CBS, 2011). Voor het doen van hun belastingaan-giften schakelt circa 80 procent van de ondernemers een intermediair in. Daarbij wordt de aangifte IB/VPB vaker uitbesteed dan de aangifte OB. Een klein deel van de zelfaange-vende ondernemers dient zijn aangiftes system-to-system in. Daarnaast besteedt circa 90

procent van ondernemers het opstellen van de jaarrekening uit. In Nederland zijn ongeveer 16.000 intermediairs werkzaam.

In mei 2011 is door de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie en de staatssecretaris van Financiën besloten dat voor een aantal belastingen SBR de exclusieve aanlevermethode zou worden met ingang van 1 januari 2013 (SBR Programma, 2011). Het gaat hier om zogenoemde system-to-system aanleveringen, dus via commerciële software, van computer naar computer. Dit besluit is genomen op advies van het SBR Beraad, bestaande uit softwareleveranciers, (koepels van) accounts- en administratiekantoren, VNO-NCW/MKB Nederland en de uitvragende partijen. Het doel was om helderheid naar de markt te creëren over de toekomstige standaardiseringslag in het financiële rapportagedomein. Het tweede doel was om niet in een keer over te gaan, maar een gefaseerde implementatie te bewerkstelligen, te beginnen met de aangiftes IB en VpB. Dit zijn aangiftes die dermate complex zijn dat ze veelal door een intermediair worden opgesteld. In 2014 volgen dan andere rapportagestromen, zoals de jaarrekening voor de kleine rechtspersonen, de aangiftes OB en ICP en vanaf 2015 diverse andere berichtsoorten.

3.5.4 Grootste impact op de intermediairs

De verplichting om de aangiftes IB en VpB via SBR in te dienen, brengt de nodige veranderingen met zich mee voor de intermediairs. Deze moeten SBR implementeren en dat vraagt aanpassingen in hun software en eventueel in hun werkwijze. Ook moeten zij een PKloverheid-certificaat aanschaffen om de betrouwbaarheid van de gegevensuitwisseling via de Digipoort te kunnen waarborgen.

In 2012 hebben de tien koepels van accountants- en administratiekantoren (NBA, NOAB, RB, NOVAK, SRA, NOB, FKA, Fiscount, Auxilium en Extendum), uitvragende partijen, het SBR Programma, softwareleveranciers en CSP's (certificaatleveranciers) intensief samengewerkt om alle intermediairs tijdig op SBR te laten overstappen. Tussentijdse metingen lieten zien dat waar in 2011 nog maar weinig intermediairs wisten wat SBR inhield, er nu een hoog kennisniveau is bereikt (SBR Programma, 2012). Circa 91 procent van de doelgroep die system-to-system aanlevert, is inmiddels geregistreerd voor ontvangst van een PKloverheid-certificaat. Hieruit blijkt tevens dat men klaar is voor SBR-aanleveringen. Het doel voor 2012, het informeren en in beweging brengen van de intermediairs als belangrijke doelgroep, is daarmee behaald.

3.5.5 Zelfaanlevers: de ondernemers

De verplichtstelling van de aangifte OB, opgaaf ICP en aanlevering van de jaarrekening voor kleine rechtspersonen zal een klein deel van de ondernemers wel degelijk raken. Het gaat hier om 'zelfaanleverende ondernemingen', die zelf hun aangiftes en deponeringen doen.

De OB-aangifte is een relatief simpel bericht dat over het algemeen eens per maand of per kwartaal wordt ingezonden. Ondernemers die dat niet via een intermediair doen, doen dat over het algemeen via het persoonlijk domein van de Belastingdienst (90 procent). Voor hen verandert er niets. Zij die dit deden via BAPI Pin (ongeveer 15.000 gebruikers), hebben de keuze om over te stappen naar SBR of gebruik te gaan maken van het persoonlijk domein van de Belastingdienst. Hierover worden zij persoonlijk door de Belastingdienst op de hoogte gesteld.

De ondernemers die zelf hun jaarrekening samenstellen en deponeren, krijgen van de Kamer van Koophandel bericht dat dit niet meer kan met behulp van e-mail en PDF-bestanden en dat SBR de norm zal worden. De Kamer van Koophandel zal hiertoe in 2013 een laagdrempelig portaal ontwikkelen waarmee de ondernemer zijn gegevens in XBRL aanlevert. Voor het consortium van banken (de FRC) wordt SBR in 2013 de norm voor de aanleveringen van kredietinformatie.

Hoewel de doorsnee Nederlandse ondernemer weinig van de invoering van SBR zal merken, afgezien van de al geschetste verbetering van de kwaliteit van rapportages en de efficiëncyslag in de rapportageketen, is het wel van belang dat hij op de hoogte is over initiatieven op het gebied van standaardisatie en efficiency. Gezamenlijk vormen de ondernemers immers de motor van de Nederlandse economie.

3.6 Synopsis

In dit hoofdstuk stonden de algemene resultaten van het onderzoek centraal. Er is onder meer ingegaan op de vraag in hoeverre MKB-bedrijven bekend zijn met en open staan voor SBR. Tevens zijn in dit hoofdstuk de reacties van de deelnemende brancheorganisaties en de uitvragende overheidsinstanties opgenomen. De belangrijkste resultaten worden hieronder kort samengevat.

Ondanks dat de overheid het gebruik van SBR sinds 1 januari 2013 verplicht heeft gesteld voor een tweetal belastingaangiften, is SBR bij ruim 80 procent van de MKB-bedrijven nog onbekend. Bij de bedrijven die aangeven wel met SBR bekend te zijn, blijkt de kennis over deze procesinnovatie gering te zijn. MKB-bedrijven vinden het vooral de taak van hun accountant, administratiekantoor en branchevereniging om hen over SBR te informeren. Desondanks staat een groot deel van de respondenten in principe niet negatief tegenover het op elektronische wijze automatisch uitwisselen van bedrijfsgegevens met uitvragende partijen en intermediairs. MKB-bedrijven zien met name voordelen in de elektronische uitwisseling van gegevens met hun intermediairs en de Belastingdienst. Verder heeft een meerderheid van de MKB-bedrijven nog geen uitgesproken positieve of negatieve mening over de veiligheid van elektronische gegevensuitwisseling met de uitvragende partijen. De deelnemende brancheorganisaties onderschrijven de conclusie van het onderzoek dat MKB-bedrijven nog niet of nauwelijks over SBR op de hoogte zijn. Als belangrijke voordelen van SBR voor hun leden zien zij naast lastenverlichting vooral de mogelijkheid tot benchmarking en het verbeteren van het proces rond kredietaanvragen en -rapportages. Zij dringen erop aan dat de overheid en de andere bij SBR betrokken partijen op korte termijn het Nederlandse bedrijfsleven helder over de voordelen en implicaties van SBR informeren. In de voorlichting over SBR aan MKB-bedrijven zien de brancheverenigingen voor zichzelf ook een belangrijke rol weggelegd.

In een gezamenlijke reactie onderschrijven de uitvragende overheidsinstanties (Belastingdienst, Centraal Bureau voor de Statistiek en Kamer van Koophandel) de conclusie van dit onderzoek dat SBR bij ondernemend Nederland nog niet of nauwelijks bekend is. De verklaring die zij daarvoor geven is dat de meeste ondernemers in 2013 nog weinig met SBR te maken hebben. Het verplicht in SBR aanleveren van de aangifte Inkomsten- en Vennootschapsbelasting heeft vooral consequenties voor de intermediairs, aangezien de overgrote meerderheid van de Nederlandse bedrijven van hun diensten gebruikmaakt voor het indienen van deze aangiften. Daarom stond voor de overheid de communicatie over

SBR in 2012 in het teken van het informeren en tot actie aanzetten van de intermediairs. Als na 1 januari 2013 ook de Aangifte Omzetbelasting, de Opgave ICP en de jaarrekening via SBR moeten worden aangeleverd, zullen zeker meer ondernemers met SBR te maken krijgen. Zolang het gros van de ondernemers hiervoor gebruik maakt van de diensten van een intermediair, zullen de directe effecten van SBR voor het Nederlandse bedrijfsleven echter nog meevallen. De uitvragende overheidsinstanties benadrukken daarbij dat het draagvlak voor SBR bij ondernemers zal toenemen naarmate zij meer kennis krijgen over de mogelijkheden die de implementatie ervan met zich mee brengt op het gebied van standaardisatie en efficiencyverbetering.

4 SBR EN DE BELASTINGDIENST

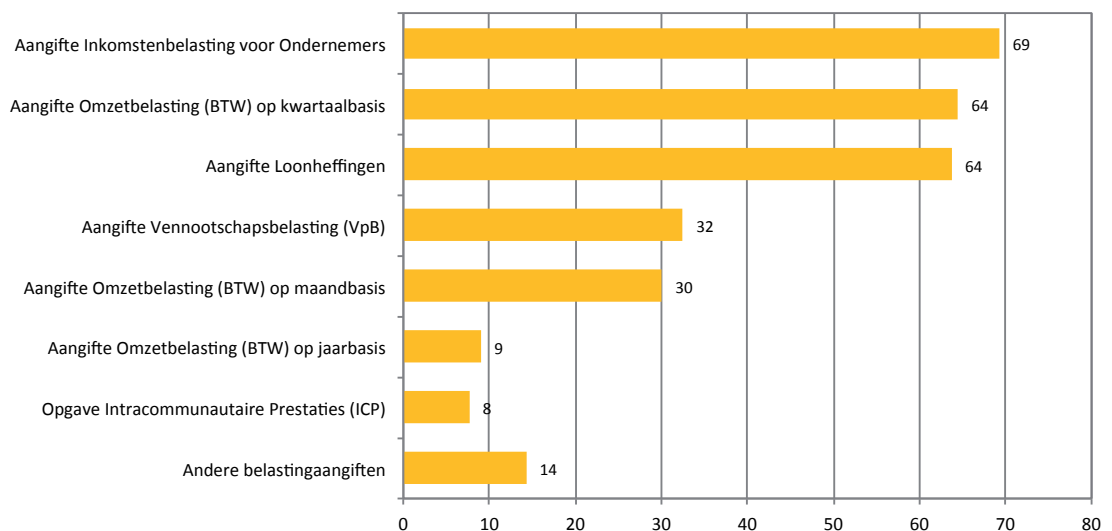
4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk zijn de meer algemene resultaten van het onderzoek gepresenteerd. In dit hoofdstuk wordt specifiek ingegaan op SBR en de Belastingdienst. Allereerst wordt beschreven hoe MKB-bedrijven vandaag de dag hun belastingaangiften doen. Dit geeft onder andere een indicatie van de efficiencywinst die MKB-bedrijven kunnen boeken door de invoering van SBR. Vervolgens zal aan de hand van een aantal stellingen worden geschetst hoe MKB-bedrijven staan ten opzichten van het uitwisselen van gegevens met de Belastingdienst via SBR. De reactie van de Belastingdienst op de resultaten van dit onderzoek is verwerkt in de gezamenlijke schriftelijke reactie van de uitvragende overheidsinstanties in hoofdstuk 3.

4.2 Gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en de Belastingdienst

Zoals gezegd dienen de aangiften voor de Inkomstenbelasting voor ondernemers en de Vennootschapsbelasting vanaf 1 januari 2013 via SBR te worden ingediend. Maar in hoeverre hebben MKB-bedrijven eigenlijk te maken met deze beide belastingaangiften? Onder de ondervraagde MKB-bedrijven is de Inkomstenbelasting voor Ondernemers is de meest voorkomende belasting, gevolgd door de Omzetbelasting op kwartaalbasis en de Aangifte Loonheffingen (figuur 4.1). De aangifte Vennootschapsbelasting is op veel minder MKB-bedrijven van toepassing. Dit is niet verwonderlijk, aangezien deze belasting (vooral) op bv's en nv's van toepassing is en circa 70 procent van de ondervraagde bedrijven een andere rechtsvorm heeft (zie bijlage 12.4). De meeste MKB-bedrijven krijgen dus vooral te maken met SBR in het kader van de Inkomstenbelasting voor Ondernemers.

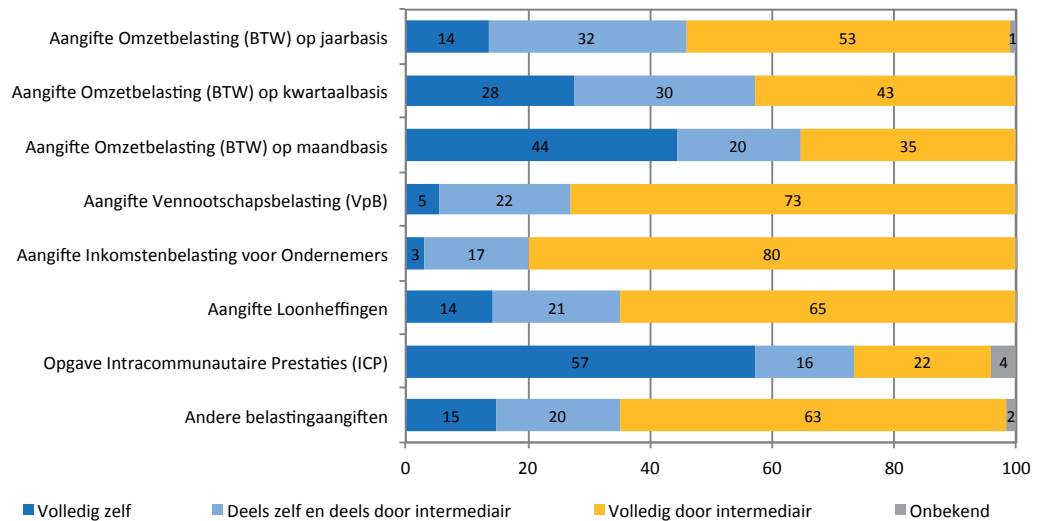
Figuur 4.1 Welke belastingaangiften MKB-bedrijven moeten indienen, in %, 2012/2013*

* Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

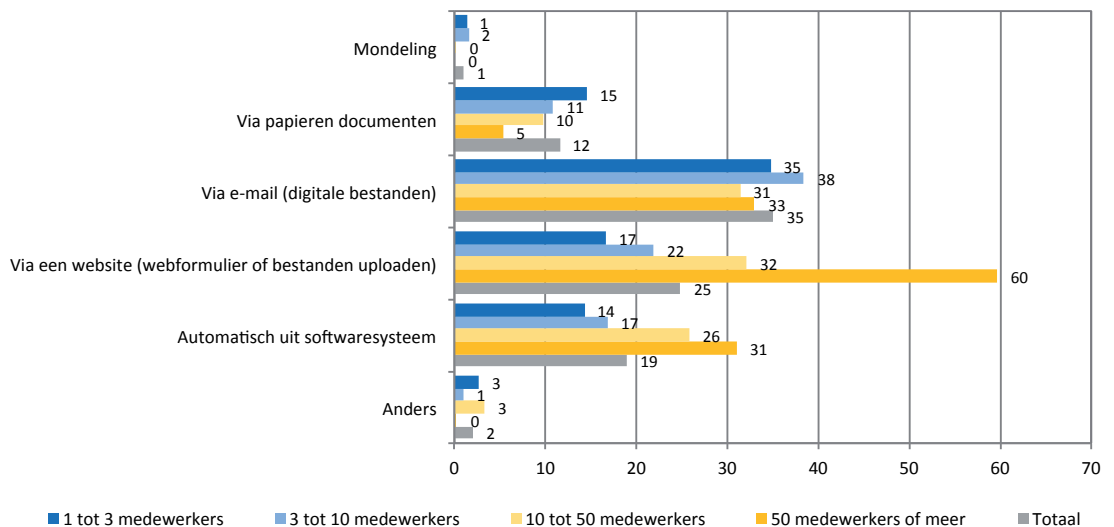
Bron: HvA (2013)

Figuur 4.2 Wie verschillende typen belastingaangiften voor MKB-bedrijven indient bij de Belastingdienst, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

Figuur 4.3 Wijze waarop MKB-bedrijven (financiële) gegevens bij de Belastingdienst aanleveren naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013*

* Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

Bron: HvA (2013)

Intermediairs vervullen een belangrijke rol bij het indienen van de belastingaangiften van MKB-bedrijven. Van de MKB-bedrijven laat een ruime meerderheid (68 procent) zijn belastingaangiften bij voorkeur verzorgen door een intermediair (figuur 4.4). Dit geldt voor de meeste typen belastingaangiften bij de overgrote meerderheid van de MKB-bedrijven (figuur 4.2). Uitzonderingen zijn de Opgave Intracommunautaire Prestaties (ICP) en de Omzetbelasting op maandbasis, die door een groot aantal MKB-bedrijven zelf worden aangevend. Van alle MKB-bedrijven levert slechts 4 procent alle aangiften volledig zelf aan, terwijl 8 procent zijn aangiften voor het merendeel zelf indient. Daarnaast dient 45 procent zowel zelf aangiften in als dat zij dit uitbesteden aan een intermediair. Tot slot laat 43 procent van de MKB-bedrijven alle aangiften volledig door een intermediair indie-

nen. Grote(re) bedrijven verzorgen relatief vaker volledig zelf alle aangiften dan kleiner(e) bedrijven.

Doordat het overgrote deel van de MKB-bedrijven het indienen van de Inkomstenbelasting en Vennootschapsbelasting volledig aan een intermediair heeft uitbesteed, merken zij dit jaar in de praktijk weinig tot niets van het feit dat deze aangiften per 1 januari 2013 via SBR moeten worden ingediend. Het zijn op dit moment dan ook vooral de intermediairs die door SBR een efficiencyverbetering realiseren bij de gegevensstromen met de Belastingdienst. Zij profiteren als eerste van het verplichte gebruik van SBR. In 2014 zullen MKB-bedrijven wel in grotere mate zelf met SBR te maken krijgen, aangezien vanaf dat jaar ook de aangifte Omzetbelasting en Opgave ICP via SBR dienen te worden aangeleverd. Relatief veel respondenten geven aan dat deze belastingaangiften (deels) door henzelf worden ingevuld.

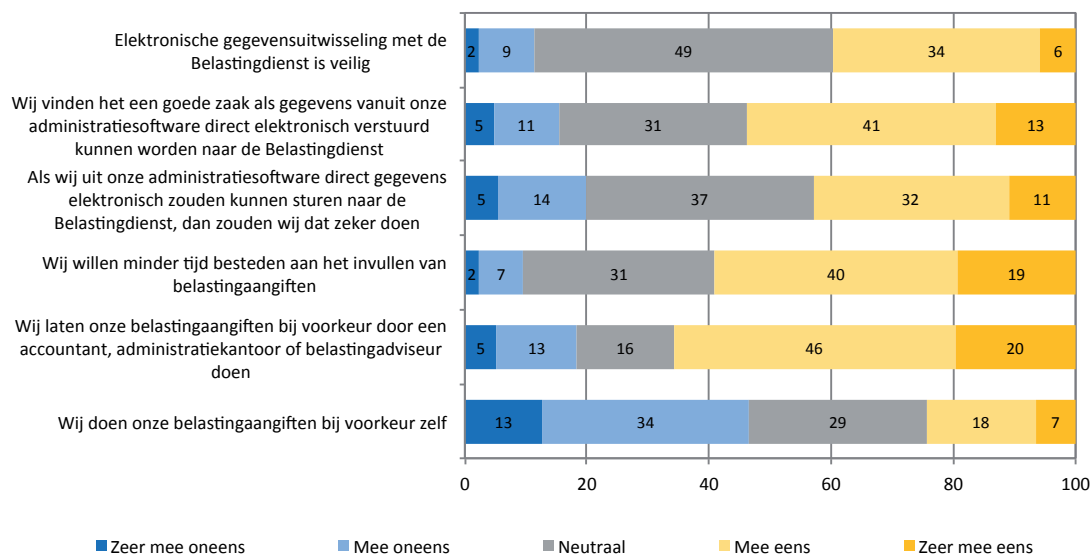
In hoeverre MKB-bedrijven profijt trekken van het doen van belastingaangiften via SBR, hangt af van de gestructureerdheid van hun huidige gegevensstroom met de Belastingdienst enerzijds en die met hun intermediair anderzijds (zie hoofdstuk 8). Van de MKB-bedrijven die hun belastingaangiften (deels) zelf indienen, verstuurt het merendeel gegevens naar de Belastingdienst per e-mail, gevolgd door 'via een website', 'via een softwaresysteem' en 'via papieren documenten' (figuur 4.3). Bij het versturen van e-mail mogen we aannemen dit niet (alleen) aangiften betreft, maar eerder de correspondentie daarover.

Het relatief grote aantal MKB-bedrijven dat aangeeft op ongestructureerde wijzen (mondeling, papier en e-mail) gegevens met de Belastingdienst uit te wisselen, kan met SBR in potentie een grote efficiencyverbetering realiseren. Dit zijn vooral kleinere bedrijven. Bij een ruime meerderheid van de bedrijven met meer dan tien medewerkers vindt de uitwisseling van financiële gegevens met de Belastingdienst op een volledig gestructureerde manier plaats. Voor deze bedrijven valt daarom minder winst op het gebied van lastenverlichting te behalen door het invoeren van SBR voor de gegevensuitwisseling met de Belastingdienst.

4.3 Hoe staan MKB-bedrijven tegenover het elektronisch uitwisselen van gegevens met de Belastingdienst?

In de vorige paragraaf is beschreven hoe MKB-bedrijven bepaalde belastingaangiften indienen en op welke wijze zij gegevens met de Belastingdienst uitwisselen. Aan de hand van een aantal stellingen is de houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met de Belastingdienst gepeild (figuur 4.4). Een deel van deze resultaten is eerder besproken in hoofdstuk 3.

Figuur 4.4 Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met de Belastingdienst, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

Bijna zes op tien MKB-bedrijven geeft aan minder tijd te willen besteden aan het invullen van belastingaangiften (figuur 4.4). Daarnaast vindt een meerderheid (54 procent) het direct elektronisch versturen van bedrijfsgegevens vanuit de administratiesoftware naar de Belastingdienst in principe een goede zaak. Grotere bedrijven zijn hier overigens positiever over dan kleinere bedrijven. Zo is 65 procent van de ondernemingen met vijftig of meer medewerkers duidelijk voorstander van elektronische gegevensuitwisseling met de Belastingdienst, tegenover 47 procent van de bedrijven met minder dan drie werknemers. Over het feitelijk uitwisselen van bedrijfsgegevens met de Belastingdienst zijn MKB-bedrijven iets terughoudender dan over de mogelijkheid daartoe: 'slechts' 44 procent zou daarvan direct gebruik maken (figuur 4.4). Kleine bedrijven nemen daarbij een meer afwachtende houding aan grote ondernemingen. Perceptie van de veiligheid van de elektronische gegevensuitwisseling speelt daarin kennelijk een belangrijke rol. Zo is slechts een derde van de bedrijven met minder dan drie medewerkers van mening dat elektronische gegevensuitwisseling met de Belastingdienst veilig is, tegenover 53 procent van ondernemingen met vijftig of meer medewerkers. Deze uitkomst wijst op een verband tussen de perceptie van de veiligheid van de elektronische gegevensuitwisseling en het feit of MKB-bedrijven hiervan al dan niet gebruik willen maken. Het is daarom belangrijk dat de Belastingdienst bij haar communicatie over SBR in het bijzonder aandacht besteedt aan de veiligheid van de elektronische gegevensuitwisseling.

4.4 Synopsis

In dit hoofdstuk stond de relatie tussen MKB-bedrijven en de Belastingdienst centraal. Zo is onder meer beschreven op welke wijzen bedrijven momenteel aangiften doen en financiële en andere gegevens met de Belastingdienst uitwisselen. Daarnaast is aandacht besteed aan de mening van MKB-bedrijven over elektronische gegevensuitwisseling met de Belastingdienst. De belangrijkste conclusies worden hier beknopt weergegeven.

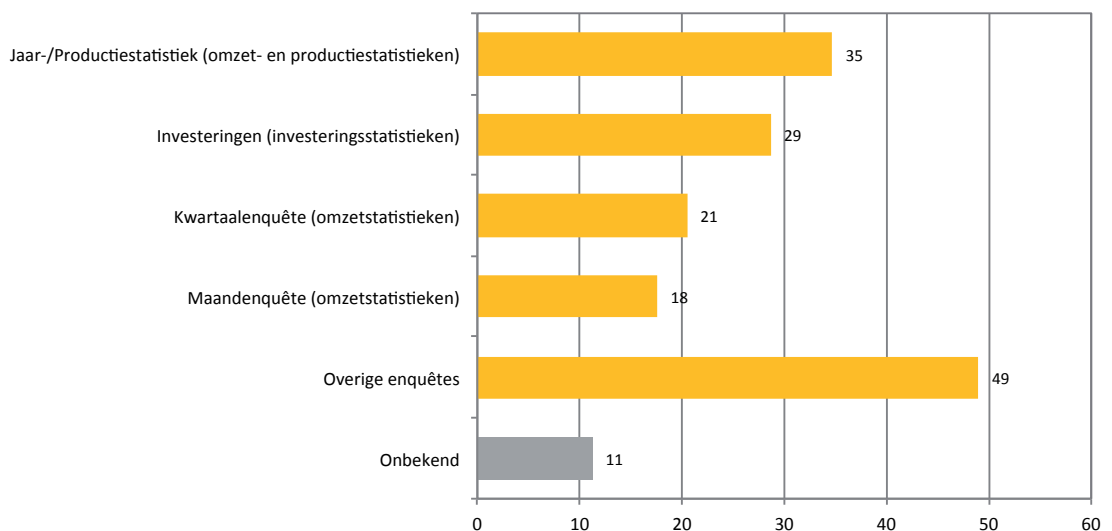
Intermediairs vervullen een belangrijke rol bij het indienen van de belastingaangiften voor MKB-bedrijven. Veel MKB-bedrijven laten hun belastingaangiften bij voorkeur geheel of gedeeltelijk door een intermediair verzorgen. Het indienen van de Inkomstenbelasting en Vennootschapsbelasting besteden MKB-bedrijven het vaakst volledig aan een intermediair uit. Het feit dat deze beide belastingaangiften vanaf 1 januari 2013 in SBR-formaat moeten worden aangeleverd, zal daardoor in eerste instantie vooral consequenties hebben voor de gegevensuitwisseling tussen de Belastingdienst en de intermediairs. Een meerderheid van de MKB-bedrijven staat in principe niet negatief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met de Belastingdienst. Toch is er onder MKB-bedrijven ook sprake van de nodige terughoudendheid om van deze mogelijkheid gebruik te maken. De perceptie van de veiligheid van de elektronische gegevensuitwisseling met de Belastingdienst speelt daarbij een belangrijke rol. Door hier in haar communicatie bijzondere aandacht besteden, kan de Belastingdienst het draagvlak voor SBR in het MKB vergroten.

5 SBR EN HET CENTRAAL BUREAU VOOR DE STATISTIEK

5.1 Inleiding

In hoofdstuk 4 stond de gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en de Belastingdienst centraal. In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek met betrekking tot SBR en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) beschreven. Allereerst wordt gekeken naar de manieren waarop MKB-bedrijven aan enquêtes van het CBS deelnemen. Vervolgens wordt beschreven hoe het MKB staat ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met deze overheidsinstantie. De reactie van het Centraal Bureau voor de Statistiek op de resultaten van dit onderzoek is verwerkt in de gezamenlijke schriftelijke reactie van de uitvragende overheidsinstanties in hoofdstuk 3.

Figuur 5.1 CBS-enquêtes waaraan MKB-bedrijven het afgelopen jaar hebben deelgenomen, in %, 2012/2013*

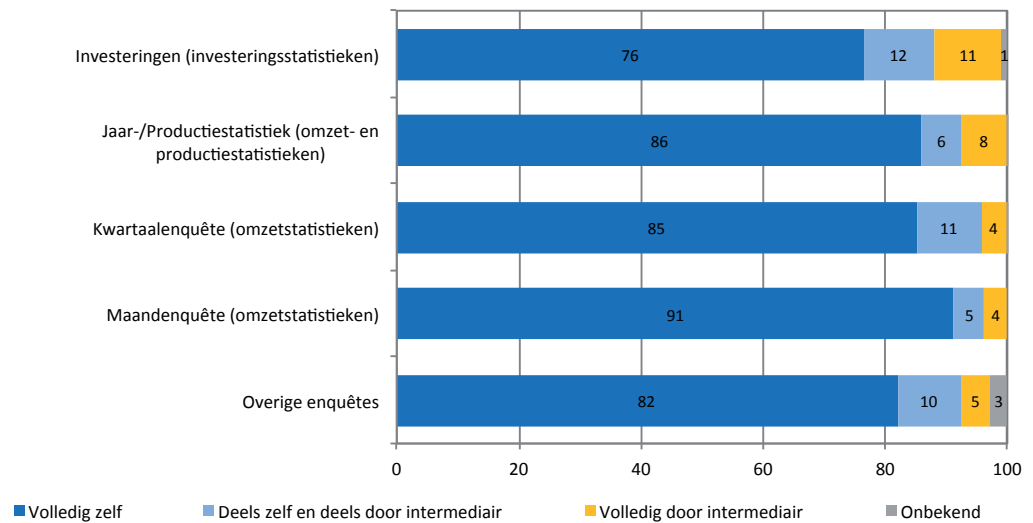
* Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

Bron: HvA (2013)

5.2 Gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en het CBS

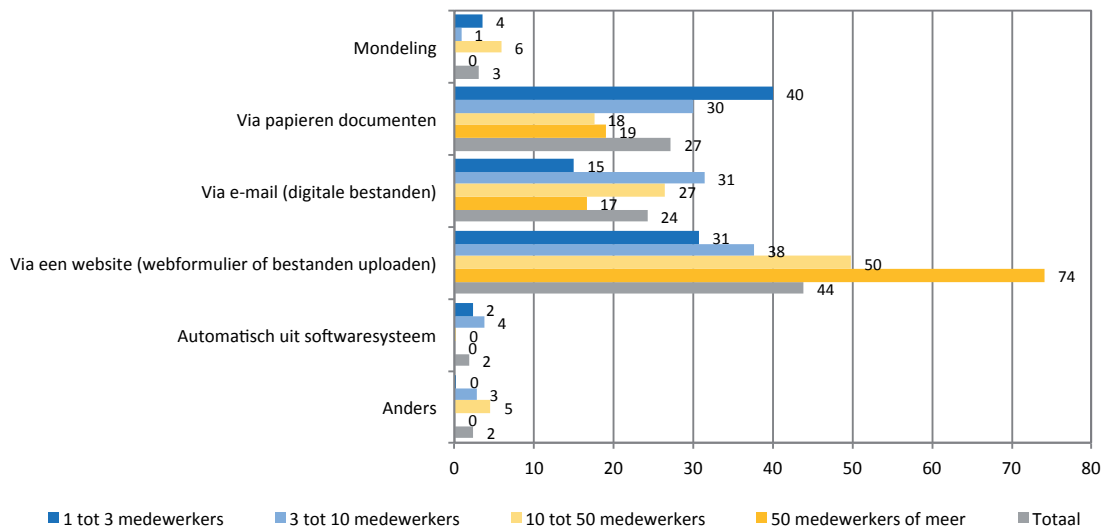
Bijna zes op de tien (58 procent) MKB-bedrijven heeft het afgelopen jaar deelgenomen aan enquêtes van het CBS. Hoe groter het bedrijf, hoe groter de kans dat op deelname aan de onderzoeken van deze overheidsinstantie. Van de bedrijven met minder drie werknemers geeft 39 procent aan de afgelopen twaalf maanden aan CBS-enquêtes te hebben deelgenomen, tegenover 100 procent van de bedrijven met vijftig of meer medewerkers. Deze laatstgenoemde categorie bedrijven doet ook aanzienlijk vaker mee aan onderzoeken dan bedrijven met minder drie werknemers. MKB-bedrijven doen het vaakst mee aan 'overige enquêtes', gevolgd door 'omzet-/productiestatistieken' en 'investeringsstatistieken' (figuur 5.1). Van de ondervraagde bedrijven met vijftig of meer medewerkers heeft respectievelijk 71 procent en 56 procent het afgelopen jaar meegedaan aan 'investeringsstatistieken' en 'omzetstatistieken' op maandbasis.

Figuur 5.2 Wie de verschillende typen CBS-enquêtes voor MKB-bedrijven invult, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

Figuur 5.3 Wijze waarop MKB-bedrijven zelf CBS-enquêtes invullen naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013*

* Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

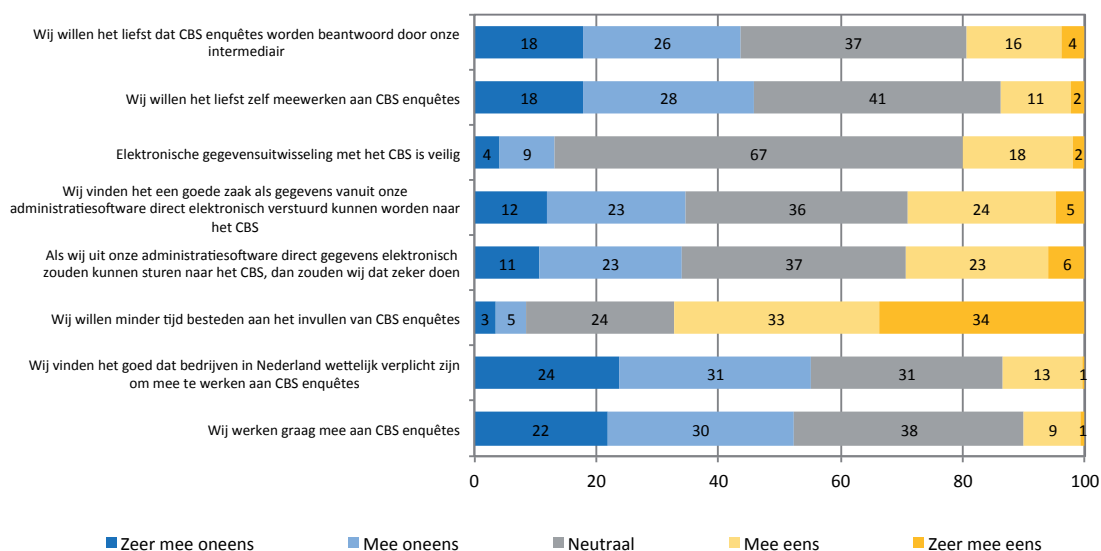
Bron: HvA (2013)

Anders dan het indienen van belastingaangiften besteden MKB-bedrijven het invullen van CBS-enquêtes niet of nauwelijks aan hun intermediair uit (figuur 5.2). Afhankelijk van het soort enquête wordt circa 75 tot 90 procent volledig zelf ingevuld. Dit betekent dat het via SBR automatisch versturen van gegevens ten behoeve van CBS-enquêtes vooral zal leiden tot efficiencyvoordelen voor de MKB-bedrijven zelf. Aanvullende efficiencywinst valt te verwachten op grond van het feit dat MKB-bedrijven de enquêtes van het CBS nog relatief vaak op een ongestructureerde wijze invullen (mondeling, papier en/of per e-mail, figuur 5.3). De helft van de ondervraagde bedrijven vult enquêtes altijd op ongestructureerde wijze in, terwijl 43 procent alleen gestructureerde invulmethoden gebruikt (website en/of softwaresysteem). Bedrijven met minder dan tien werknemers gebruiken aanzienlijk vaker ongestructureerde methoden dan grotere bedrijven.

5.3 Hoe staan MKB-bedrijven tegenover het elektronisch uitwisselen van gegevens met het CBS?

Bijna 70 procent van de ondervraagde MKB-bedrijven zou graag minder tijd besteden aan het invullen van CBS-enquêtes (figuur 5.4). Hoewel dit op het eerste gezicht een goede basis lijkt voor de implementatie van SBR voor het automatisch op elektronische wijze versturen van bedrijfsgegevens naar het CBS, staan relatief weinig MKB-bedrijven (29 procent) hier positief tegenover. Voor het direct elektronisch versturen van bedrijfsgegevens uit de administratiesoftware naar de Belastingdienst bestaat aanzienlijk meer draagvlak (54 procent). Circa 35 procent van de ondervraagde bedrijven blijkt bovendien zelfs tegen elektronische gegevensuitwisseling met het CBS te zijn.

Figuur 5.4 Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met het CBS, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

Anders dan de houding ten aanzien van het uitwisselen van gegevens met de Belastingdienst, heeft deze sceptische houding niet zo zeer te maken met de (perceptie van) veiligheid van de elektronische gegevensstroom met het CBS, maar meer met het feit dat veel bedrijven de verplichte deelname aan enquêtes van deze overheidsinstantie als last ervaren (67 procent). Meer dan de helft van de MKB-bedrijven werkt niet graag mee aan CBS-enquêtes (52 procent) en vindt het een slechte zaak dat deelname hieraan verplicht is (54 procent). Grote ondernemingen die doorgaans vaker verzoeken van het CBS ontvangen, werken het minst graag aan de onderzoeken mee. Daarentegen zien deze bedrijven wel vaker dan kleinere ondernemingen de voordelen van SBR voor elektronische gegevensuitwisseling met het CBS. Zo zegt bijna de helft (49 procent) van de bedrijven met vijftig of meer medewerkers hiervan gebruik te willen maken, tegenover slechts 20 procent van bedrijven met minder drie medewerkers. Omdat onder grote MKB-bedrijven de weerstand tegen SBR aanzienlijk lager is dan bij kleinere ondernemingen, zou het CBS zich bij de implementatie van SBR in eerste instantie het best op deze groep bedrijven kunnen richten.

5.4 Synopsis

In dit hoofdstuk is dieper ingegaan op de relatie tussen MKB-bedrijven en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Zo is onder meer beschreven of en op welke wijze MKB-bedrijven aan CBS-enquêtes deelnemen en in hoeverre zij open staan voor elektronische gegevensuitwisseling met deze overheidsinstantie. De belangrijkste uitkomsten van dit hoofdstuk worden hieronder samengevat.

Bijna zes op de tien MKB-bedrijven heeft het afgelopen jaar aan enquêtes van het CBS deelgenomen. Hoe groter het bedrijf, hoe groter de kans op deelname aan een of meerdere CBS-enquêtes. Intermediairs spelen bij het invullen van CBS-enquêtes amper een rol van betekenis. De overgrote meerderheid van de MKB-bedrijven vult de CBS-enquêtes zelf in. De efficiëncywinst door het invullen van CBS-enquêtes via SBR zal daardoor vrijwel geheel aan de MKB-bedrijven ten goede komen. Dit betekent dat SBR de administratieve last van CBS-enquêtes bij MKB-bedrijven aanzienlijk kan verlichten.

Toch staan relatief veel MKB-bedrijven nog negatief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met het CBS. Dit komt vooral doordat een meerderheid van MKB-bedrijven de verplichte deelname aan CBS-enquêtes als een last op zich ervaart. Grotere bedrijven werken relatief het minst graag aan onderzoeken van het CBS mee, maar zien daarentegen wel vaker dan kleinere bedrijven de voordelen van elektronische gegevensuitwisseling met deze overheidsinstantie. Bij de implementatie van SBR kan het CBS zich daarom het beste eerst op de grotere MKB-bedrijven richten. Door kleinere MKB-bedrijven duidelijk te maken hoe SBR de administratieve lasten kan verlichten, kan het CBS het draagvlak voor SBR vergroten.

6 SBR EN DE KAMER VAN KOOPHANDEL

6.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe MKB-bedrijven hun jaarrekening aanleveren bij de Kamer van Koophandel en in hoeverre zij openstaan van elektronische gegevensuitwisseling met deze instantie. Aangezien het aanleveren van een jaarrekening primair verplicht is voor bv's, nv's en coöperaties, worden in dit hoofdstuk uitsluitend de resultaten van MKB-bedrijven met een van deze rechtsvormen gepresenteerd. De reactie van de Kamer van Koophandel op de resultaten van dit onderzoek is verwerkt in hoofdstuk 3 in de gezamenlijke reactie van de uitvragende overheidsinstanties.

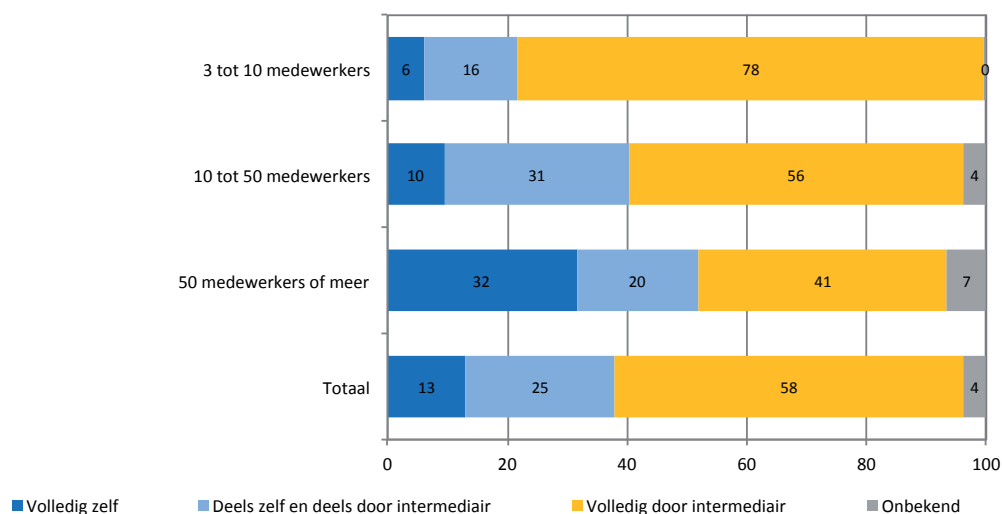
6.2 Gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en de Kamer van Koophandel

Van de MKB-bedrijven die hebben deelgenomen aan dit onderzoek is circa 29 procent jaarrekeningplichtig. De overige 71 procent is niet verplicht om een jaarrekening in te dienen bij de Kamer van Koophandel. Uiteraard geldt de jaarrekeningplicht vaker voor grotere MKB-bedrijven dan voor kleinere. Zo hoeft slechts 4 procent van de bedrijven met minder dan drie medewerkers een jaarrekening bij de Kamer van Koophandel aan te leveren, tegenover ruim 88 procent van de ondernemingen met vijftig of meer medewerkers. In het vervolg van deze paragraaf wordt gekeken hoe bedrijven met meer dan drie medewerkers hun jaarrekening bij de Kamer van Koophandel indienen. Het aantal onderzochte bedrijven met minder dan drie medewerkers dat jaarrekeningplichtig is, bleek om statistische redenen te laag om in de analyse mee te nemen.

Anders dan het invullen van enquêtes voor het CBS, gebeurt het indienen van de jaarrekening wel vaak door een intermediair. De helft van de MKB-bedrijven laat zijn jaarrekening bij voorkeur door een intermediair aanleveren (figuur 6.3) en bijna zes op de tien ondernemingen laat dit in de praktijk ook volledig door een intermediair verzorgen (figuur 6.1). Dit betekent dat slechts een klein deel van de MKB-bedrijven op termijn direct te maken krijgt met het aanleveren van de jaarrekening bij de Kamer van Koophandel via SBR. Overigens leveren grote bedrijven relatief vaker de jaarrekening zelf bij de Kamer van Koophandel aan dan kleine ondernemingen.

Kijkend naar de MKB-bedrijven die hun jaarrekening deels of volledig zelfstandig bij de Kamer van Koophandel aanleveren, valt op dat dit vrijwel altijd op een ongestructureerde wijze gebeurt (papier en/of e-mail, figuur 6.2). Vooral nog worden jaarrekeningen vooral op papier ingediend. Bedrijven met tien of meer medewerkers leveren de jaarrekening aanzienlijk vaker per e-mail aan dan bedrijven met minder van tien werknemers. Doordat jaarrekeningen nu nog vaak ongestructureerd worden aangeleverd, valt er voor deze MKB-bedrijven met SBR de nodige efficiencywinst te boeken.

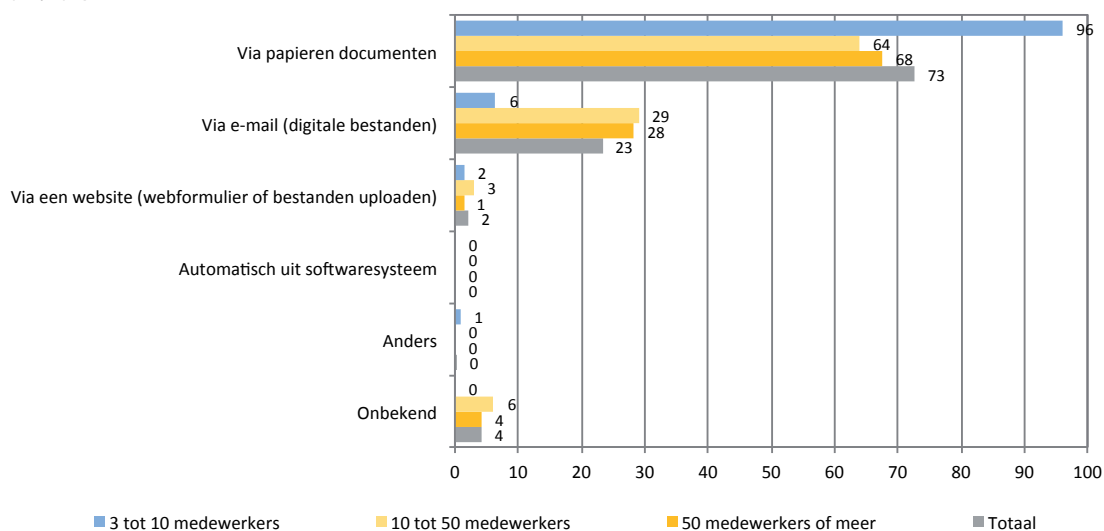
Figuur 6.1 Wie de jaarrekening voor MKB-bedrijven* aanlevert bij de Kamer van Koophandel naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013

* Alleen MKB-bedrijven met de rechtsvorm BV, NV en coöperatie zijn in de analyse meegenomen.

Bron: HvA (2013)

Figuur 6.2 Wijze waarop MKB-bedrijven* zelf de jaarrekening bij de Kamer van Koophandel aanleveren naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013**

* Alleen MKB-bedrijven met de rechtsvorm bv, nv en coöperatie zijn in de analyse meegenomen.

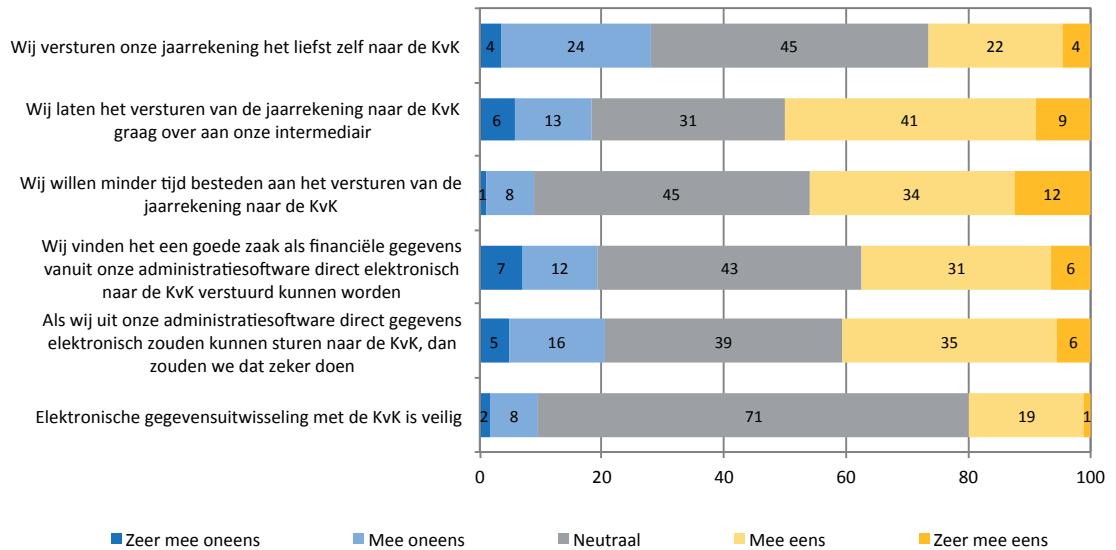
** Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

Bron: HvA (2013)

6.3 Hoe staan MKB-bedrijven tegenover het elektronisch uitwisselen van gegevens met de Kamer van Koophandel?

Uit de vorige paragraaf is naar voren gekomen dat het merendeel van de jaaraangiften op een ongestructureerde wijze bij de Kamer van Koophandel wordt aangeleverd. SBR maakt het mogelijk een gestructureerde gegevensstroom tussen ondernemingen en de Kamer van Koophandel te realiseren, maar in hoeverre staan MKB-bedrijven hiervoor open? Daarop wordt in deze paragraaf ingegaan.

Figuur 6.3 Houding van MKB-bedrijven* ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met de Kamer van Koophandel, in %, 2012/2013

* Alleen MKB-bedrijven met de rechtsvorm bv, nv en coöperatie zijn in de analyse meegenomen.

Bron: HvA (2013)

Bijna de helft (46 procent) van de MKB-bedrijven geeft aan tijd te willen besparen op het indienen van de jaarrekening bij de Kamer van Koophandel (figuur 6.3). Daarnaast staan circa vier op de tien MKB-bedrijven positief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met de Kamer van Koophandel, terwijl ongeveer 20 procent hier weinig tot niets voor voelt. Dit geldt in sterkere mate voor bedrijven met tien of meer medewerkers dan voor ondernemingen met minder dan tien medewerkers. MKB-bedrijven hebben over het algemeen geen uitgesproken mening over de veiligheid van de gegevensuitwisseling met de Kamer van Koophandel. Het feit dat ze tot op heden geen ervaring hebben met het elektronisch indienen van hun jaarrekening vormt hier een mogelijke verklaring voor.

6.4 Synopsis

In dit hoofdstuk stond de gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en de Kamer van Koophandel centraal. De belangrijkste resultaten worden hieronder kort samengevat. Slechts drie op de tien ondervraagde MKB-bedrijven hoeft jaarlijks een jaarrekening in te dienen bij de Kamer van Koophandel. Een meerderheid van die MKB-bedrijven laat het aanleveren van de jaarrekening volledig over aan een intermediair. Dit betekent dat slechts een klein deel van de MKB-bedrijven op termijn direct te maken krijgt met het aanleveren van de jaarrekening bij de Kamer van Koophandel via SBR. Van de ondervraagde jaarrekeningplichtige bedrijven staat circa 40 procent positief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met de Kamer van Koophandel. Momenteel worden vrijwel alle jaarrekeningen ongestructureerd ingediend, wat inhoudt dat er met SBR nog de nodige efficiencywinst behaald kan worden voor zowel de jaarrekeningplichtige MKB-bedrijven zelf, als hun intermediairs.

7 SBR EN DE BANKEN

7.1 Inleiding

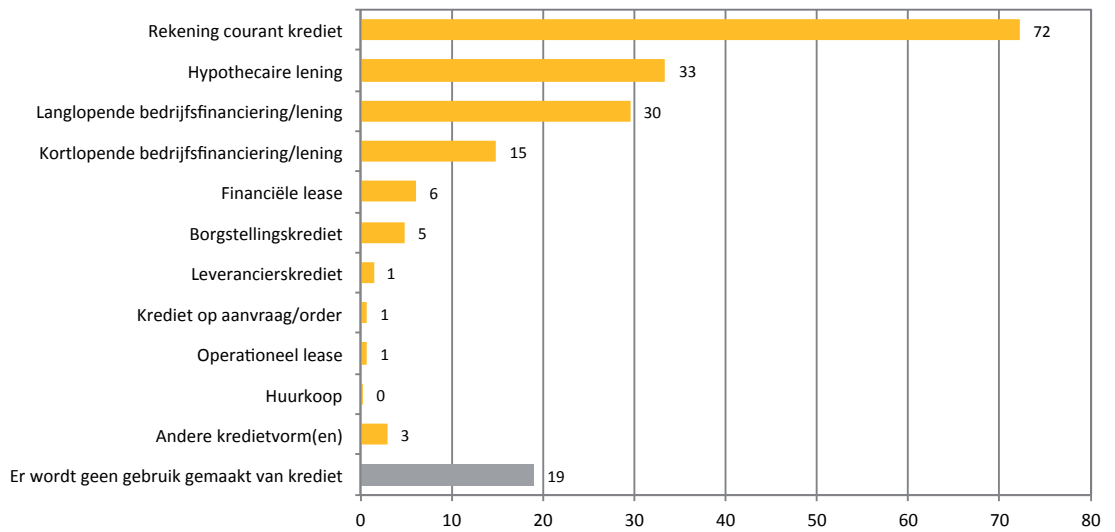
In hoofdstuk 4 tot en met 6 stond de relatie tussen MKB-bedrijven en de uitvragende overheidsinstanties (Belastingdienst, CBS en Kamer van Koophandel) centraal. In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de rol van de banken als uitvragende partij. Allereerst wordt gekeken in hoeverre MKB-bedrijven gebruikmaken van bepaalde kredietfaciliteiten en op hoe ze hiervoor gegevens bij de banken aanleveren. Vervolgens wordt beschreven in hoeverre MKB-bedrijven openstaan voor elektronische gegevensuitwisseling met de banken. Tot slot is aan het einde van dit hoofdstuk de schriftelijke reactie van het Financiële Rapportages Coöperatief (FRC) op de uitkomsten van dit onderzoek opgenomen. Binnen het FRC werken de ABN AMRO, ING Bank en Rabobank samen aan de implementatie van SBR voor kredietaanvragen en het kredietrapportageproces.

7.2 Gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en de banken

Van de ondervraagde MKB-bedrijven maakt 81 procent gebruik van een of meer vormen van krediet. Bedrijven met tien of meer medewerkers hebben relatief vaker een kredietfaciliteit of lening bij een bank afgesloten dan kleinere ondernemingen. Daarnaast werken auto- en truckdealers, transport- en logistiekbedrijven en autoverhuurbedrijven vaak met bankkrediet. In de drankensector en rijkschoolbranche doen MKB-bedrijven relatief weinig beroep op de kredietfaciliteiten van banken. Gemiddeld maken de MKB-bedrijven die aan dit onderzoek hebben deelgenomen gebruik van 1,6 kredietvoorzieningen. Grotere MKB-bedrijven maken doorgaans van meer verschillende kredietvormen gebruik dan kleinere ondernemingen. De meest voorkomende vorm van krediet bij de geënquêteerde bedrijven is het rekening-courantkrediet, gevolgd door een hypothecaire lening en langlopende bedrijfsfinanciering (figuur 7.1). MKB-bedrijven met meer dan vijftig medewerkers maken aanzienlijk vaker gebruik van rekeningcourant krediet (92 procent) en langlopende bedrijfsfinanciering (54 procent) dan kleinere ondernemingen.

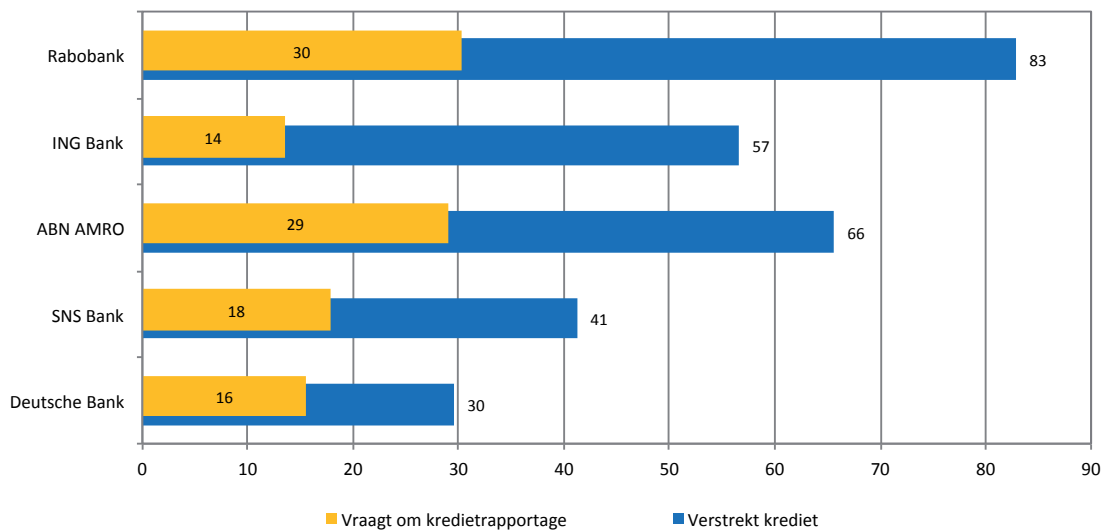
In het onderzoek is de MKB-bedrijven die van een kredietfaciliteit gebruikmaken ook gevraagd of de banken waar zij klant zijn krediet verstrekken en om kredietrapportages vragen. In figuur 7.2 staan de uitkomsten hiervan vermeld voor een vijftal banken waarvan het aantal vermeldingen statistisch gezien voldoende was om in de analyse mee te nemen. MKB-bedrijven die klant zijn bij de Rabobank maken relatief gezien het vaakst gebruik van kredietfaciliteiten, gevolgd door klanten van de ABN AMRO en de ING Bank. Verder vragen volgens de respondenten de Deutsche Bank, de ABN AMRO en de SNS Bank verhoudingsgewijs het vaakst om kredietrapportages. Daarnaast blijkt uit de resultaten dat voor lang niet alle vormen van krediet of bij alle typen MKB-bedrijven banken om kredietrapportages vragen. Tot slot verstrekt geen van de in figuur 7.2 genoemde banken aan 100 procent van de ondervraagde MKB-bedrijven krediet. Dit komt doordat sommige ondernemingen bij meerdere banken klant zijn en niet bij elk van deze banken van kredietfaciliteiten gebruikmaken.

Figuur 7.1 Door MKB-bedrijven gebruikte kredietvormen, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

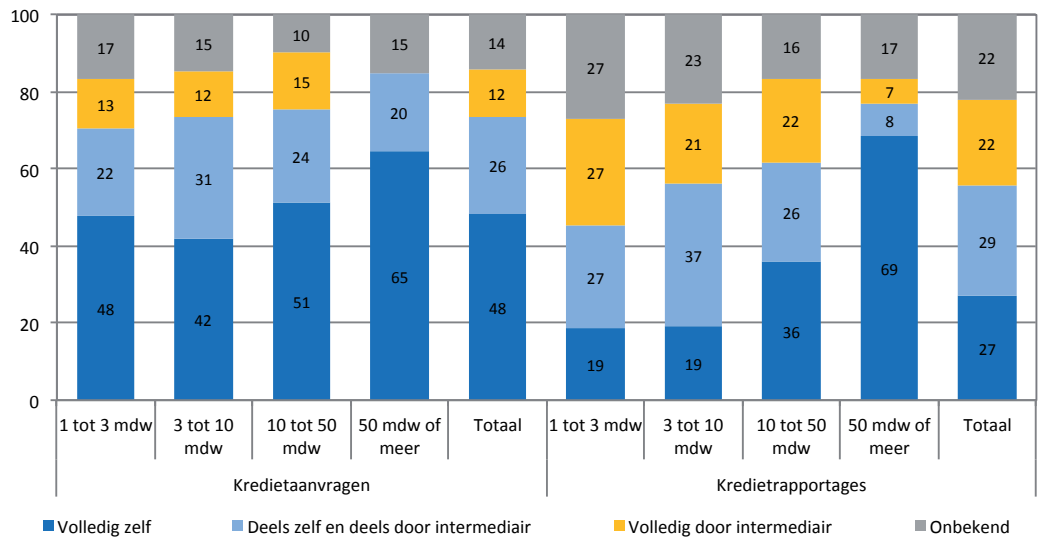
Figuur 7.2 Mate waarin specifieke banken MKB-bedrijven* krediet verstrekken en om kredietrapportages vragen, in %, 2012/2013

* Alleen MKB-bedrijven die klant zijn bij een bepaalde bank en zijn in de analyse meegenomen.

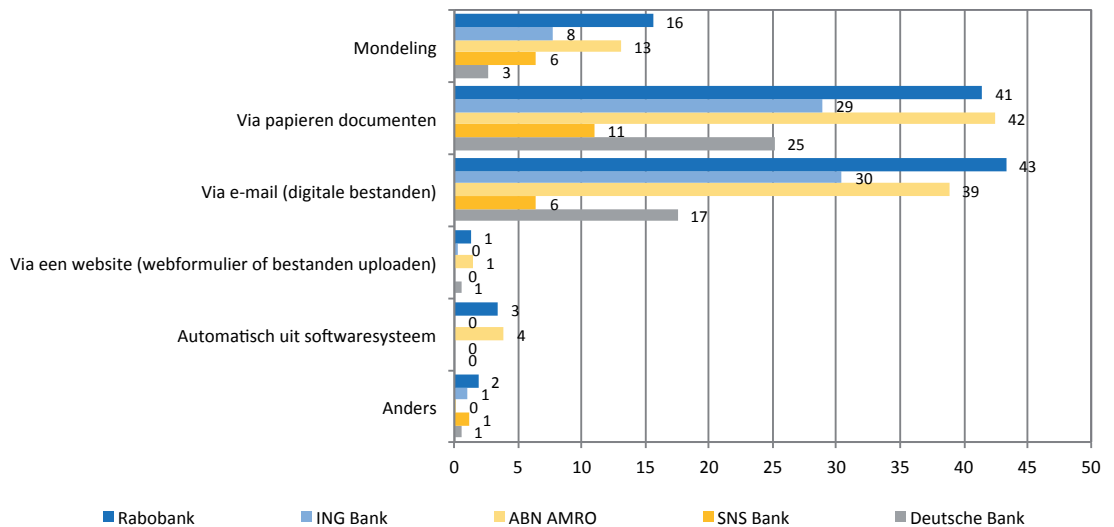
Bron: HvA (2013)

Figuur 7.3 Wie voor MKB-bedrijven kredietaanvragen en -rapportages bij de banken indient naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

Figuur 7.4 Wijze waarop MKB-bedrijven* zelf gegevens voor kredietaanvragen en -rapportages aanleveren, per bank gespecificeerd, in %, 2012/2013**

* Alleen MKB-bedrijven die klant zijn bij een bepaalde bank zijn in de analyse meegenomen.

** Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

Bron: HvA (2013)

Bij het indienen van kredietaanvragen spelen intermediairs een beperktere rol dan bij het aanleveren van onder andere belastingaangiften en jaarrekeningen. Bijna driekwart (74 procent) van de MKB-bedrijven geeft aan zelf, of deels zelf, hun kredietaanvragen bij de bank in te dienen (figuur 7.3). Slechts 12 procent van de ondervraagde bedrijven laat het indienen van een kredietaanvraag volledig aan een intermediair over. MKB-bedrijven met vijftig of meer medewerkers maken het minst regelmatig gebruik van de diensten van intermediairs bij het aanvragen van bankkrediet. Bij het aanleveren van kredietrapportages is de betrokkenheid van intermediairs wel groter: 51 procent van de MKB-bedrijven maakt daarvoor (soms) gebruik van de diensten van intermediairs. Het aandeel MKB-bedrijven

dat kredietrapportages volledig zelfstandig indient ligt aanzienlijk lager (27 procent) dan het percentage ondernemingen dat zelf de kredietaanvragen verzorgt (48 procent). Evenals bij kredietaanvragen maken ondernemingen met vijftig of meer medewerkers bij het aanleveren van kredietrapportages weinig gebruik van intermediairs. Kijkend naar specifieke banken valt op dat de ondervraagde MKB-bedrijven die klant zijn van de SNS Bank, Deutsche Bank en ING Bank het aanleveren van gegevens voor kredietaanvragen en -rapportages relatief vaak aan een intermediair overlaten. Van de klanten van de ABN AMRO en Rabobank levert een ruime meerderheid de gegevens geheel of gedeeltelijk zelf aan. Mogelijk is het bij deze laatste twee banken voor MKB-bedrijven om gemakkelijker zelf gegevens aan te leveren. In dat geval zal de invoering van SBR bijdragen aan het verlagen van de transactiekosten en het versnellen van de kredietprocedures waardoor MKB-bedrijven beter door hun banken kunnen worden ondersteund (zie ook Hoofdstuk 2). Vrijwel alle MKB-bedrijven leveren de gegevens voor kredietaanvragen en -rapportages nu nog op een ongestructureerde wijze aan, voornamelijk op papier en per e-mail, maar deels ook mondeling. Dat geldt voor alle banken waarbij de ondervraagde bedrijven klant zijn (figuur 7.4). Door deze ongestructureerde gegevensaanlevering in de toekomst via SBR te laten plaatsvinden is een aanzienlijke efficiencywinst te behalen, zowel bij de MKB-bedrijven zelf als bij de banken (zie Hoofdstuk 2).

7.3 Hoe staan MKB-bedrijven tegenover het elektronisch uitwisselen van gegevens met de banken?

De helft van de MKB-bedrijven is van mening dat zij over voldoende kredietfaciliteiten bij hun banken beschikken (figuur 7.5). Bedrijven met vijftig of meer medewerkers zijn hierover het meest tevreden (76 procent). Verder vindt 36 procent van de ondervraagde bedrijven het opstellen van kredietaanvragen en -rapportages tijdrovend en wil 45 procent hieraan minder tijd besteden. Circa vier op de tien MKB-bedrijven is duidelijk voorstander van het elektronisch aanleveren van gegevens bij de banken, terwijl een vergelijkbaar aantal hier neutraal tegenover staat. Ruim een vijfde van de ondervraagde MKB-bedrijven staat daarentegen negatief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met de banken. Daarnaast is een overgrote meerderheid (91 procent) van de MKB-bedrijven neutraal tot positief over de veiligheid van het elektronisch uitwisselen van gegevens met de banken.

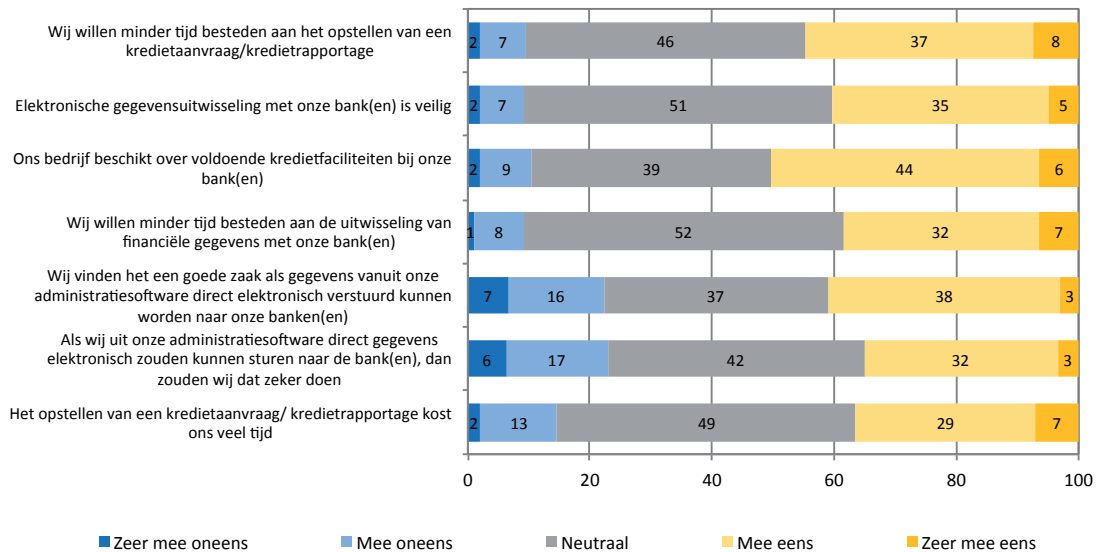
7.4 Reactie van het Financiële Rapportages Coöperatief

Arnold Esser (Lid van het Dagelijks Bestuur van het FRC)

7.4.1 SBR is de norm

Het Financiële Rapportages Coöperatief (FRC) heeft met belangstelling kennisgenomen van de resultaten van het onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) naar de ervaringen en verwachtingen van MKB-ondernemingen met betrekking tot SBR. Dit onderzoek kenmerkt zich door een zorgvuldige opzet en uitwerking. De conclusies bieden interessante aanknopingspunten voor alle ketenpartijen die zich met SBR bezighouden. De onderzoeksuitkomsten bevestigen onze eigen waarneming: MKB-ondernemers weten op dit moment nog onvoldoende wat SBR is en welke voordelen SBR biedt.

Figuur 7.5 Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met de banken, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

7.4.2 Van complex maar maatschappelijk zeer relevant

De opbouw van de gehele infrastructuur rondom SBR laat zich typeren als een groot, complex en tijdrovend project, met veel potentie én relevantie voor het maatschappelijk verkeer. Het inrichten van het digitaal rapporteren via de SBR-standaard over diverse rapportageketens vereist nauwe afstemming tussen betrokken ketenpartijen. Voor de acceptatie van SBR door ondernemers en intermediairs is het van belang dat alle stappen in het rapportageproces goed functioneren, zodat het werken met SBR soepel en efficiënt kan verlopen. Tegen deze achtergrond zijn banken tot op heden nog terughoudend geweest met directe communicatie over SBR richting ondernemers. Daar komt evenwel binnenkort verandering in.

7.4.3 Behoeften ondernemers

De onderzoeksresultaten van de HvA bevestigen dat de tijd rijp is om SBR voor het MKB vol in de schijnwerpers te zetten. Als exclusief kanaal voor de aangifte IB en VpB is SBR immers vanaf begin dit jaar een feit, terwijl volgend jaar de aangifte Omzetbelasting volgt. Daarnaast wil het MKB minder tijd en geld besteden aan het versturen van de jaarrekening naar de Kamer van Koophandel en het aanleveren van gegevens bij het CBS en de banken. De voordelen van SBR voor ondernemers – te weten lastenverlichting, tijdwinst, gemak en toegang tot krediet – zijn in potentie groot en liggen binnen handbereik, mits de ketenpartijen erin slagen om het rapportageproces via SBR gebruiksvriendelijk en efficiënt in te richten.

7.4.4 'SBR Direct' voor ondernemers

Het FRC heeft in de afgelopen maanden niet stilgezeten. Naast het begeleiden van een groot aantal intermediairs en softwareleveranciers die hebben deelgenomen aan de Integrale Ketentesten 'SBR voor banken', hebben wij veel energie gestoken in de ontwikkeling van 'SBR Direct'. Dit is een aanleverportaal waarmee ondernemers zelf hun jaar- en

kwartaalcijfers rechtstreeks aanleveren bij de drie banken die zijn bij het FRC aangesloten. Ondernemers kunnen er overigens ook voor kiezen om deze gegevens door hun intermediair te laten aanleveren, hetzij via de zogeheten machine-to-machine-methode, hetzij als gemachtigde van de ondernemer binnen het aanleverportaal. De banken gaan op korte termijn hun MKB-klienten op grote schaal actief informeren over de mogelijkheden en voordelen van het digitaal aanleveren van kredietrapportages via SBR. Het centrale thema daarbij is: 'SBR is de norm'. Het FRC zou het toejuichen als ook andere ketenpartijen hun initiatieven richting MKB-ondernemers op dit gebied de komende tijd gaan intensiveren.

7.5 Synopsis

In dit hoofdstuk is dieper ingegaan op de relatie tussen MKB-bedrijven en hun banken met betrekking tot kredietverstrekking. Zo is onder meer beschreven in hoeverre en van welke vormen ondernemingen van bankkrediet gebruikmaken. Daarnaast is beschreven hoe MKB-bedrijven momenteel gegevens bij de banken voor kredietvragen en -rapportages aanleveren en in hoeverre zij openstaan voor elektronische gegevensuitwisseling met de banken. Tot slot is een schriftelijke reactie van het Financiële Rapportages Coöperatief toegevoegd. Hieronder wordt een beknopt samenvatting gegeven van de belangrijkste onderzoeksresultaten.

Ruim acht op de tien MKB-bedrijven maakt gebruik van een of meer vormen van bankkrediet. Het rekening-courantkrediet is daarbij de meest voorkomende kredietvorm. Uit het onderzoek blijkt verder dat de banken voor lang niet alle vormen van krediet of bij alle typen MKB-bedrijven om kredietrapportages vragen. Bij het indienen van kredietaanvragen spelen intermediairs een beperktere rol dan bij het indienen van belastingaangiften en jaarrekeningen. Bij het aanleveren van kredietrapportages worden intermediairs wel vaker betrokken. Toch verzorgt een meerderheid van de MKB-bedrijven het indienen van de kredietaanvragen en -rapportages bij de banken geheel of gedeeltelijk zelf. Het aanleveren van de gegevens hiervoor doen vrijwel alle MKB-bedrijven momenteel nog op een ongestructureerde wijze. Met een overstap op elektronische gegevensuitwisseling via SBR valt daarom de nodige efficiencywinsten te behalen voor zowel de banken als de bedrijven zelf. Circa vier op de tien MKB-bedrijven toont zich duidelijk voorstander van het elektronisch aanleveren van gegevens bij de banken.

Het Financiële Rapportages Coöperatief (FRC) onderschrijft de conclusie van dit onderzoek dat MKB-bedrijven momenteel nog onvoldoende weten wat SBR is en welke voordelen het biedt. De afgelopen jaren is het FRC vooral bezig geweest met de opbouw van de SBR infrastructuur voor het kredietrapportageproces. Dit onderzoek is voor het FRC duidelijk een bevestiging dat de tijd nu rijp is om SBR nadrukkelijk bij MKB-bedrijven onder de aandacht te brengen. De banken zijn van plan hun klienten op korte termijn te informeren over de mogelijkheden en voordelen van het elektronisch aanleveren van kredietrapportages via SBR.

8 SBR EN DE INTERMEDIARIS

8.1 Inleiding

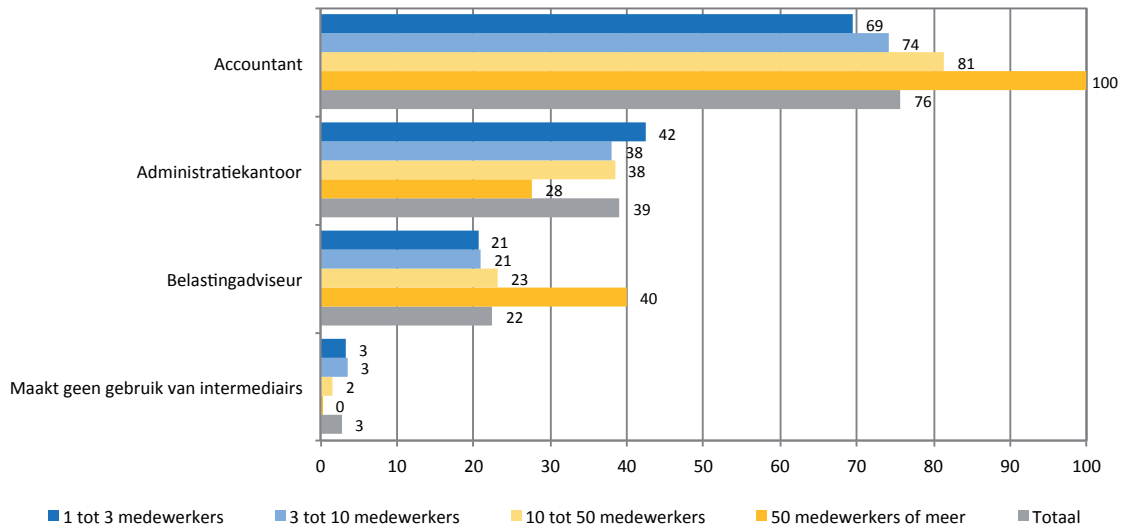
In de hoofdstukken 4 tot en met 7 waarin de gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en de uitvragende partijen centraal stond, kwam reeds naar voren dat intermediairs hierbij doorgaans een belangrijke rol spelen. Zo laten veel MKB-bedrijven het indienen van belastingaangiften, de jaarrekening en kredietaanvragen geheel of gedeeltelijk over aan hun accountant, administratiekantoor of belastingadviseur. In dit hoofdstuk staat de relatie tussen MKB-bedrijven en hun intermediairs centraal. Allereerst wordt beschreven van welke soorten intermediairs de ondervraagde bedrijven gebruikmaken en op welke wijzen zij gegevens met hen uitwisselen. Vervolgens wordt ingegaan op hoe MKB-bedrijven staan ten opzichte van hun intermediairs en het elektronisch uitwisselen van gegevens met deze dienstverleners. Aan het einde van het hoofdstuk is de reactie van de NBA, de beroeporganisatie voor accountants, op de uitkomsten van het onderzoek toegevoegd.

8.2 Gegevensuitwisseling tussen MKB-bedrijven en intermediairs

Vrijwel alle MKB-bedrijven (97 procent) maken gebruik van de diensten van een of meerdere intermediairs (figuur 8.1). Van de ondervraagde MKB-bedrijven maakt ruim 75 procent gebruik van de dienstverlening van accountants. Administratiekantoren en belastingadviseurs worden door respectievelijk 39 en 22 procent van de MKB-bedrijven ingehuurd. Bedrijven met vijftig of meer medewerkers hebben aanzienlijk vaker een accountant en belastingadviseur dan ondernemingen met minder werknemers. Andersom maken deze grote ondernemingen juist weer minder vaak gebruik van een administratiekantoor dan kleinere MKB-bedrijven. De bedrijfsomvang blijkt bepalend voor de keuze van het type financieel intermediair.

Zoals gezegd is in voorgaande hoofdstukken aandacht besteed aan de inzet van intermediairs bij het invullen en aanleveren van belastingaangiften, CBS-enquêtes, jaarrekeningen, kredietaanvragen en kredietrapportages. Maar in hoeverre zijn deze intermediairs ook betrokken bij de administratie van MKB-bedrijven? Het merendeel van de MKB-bedrijven blijkt ook voor het voeren van de administratie gebruik te maken van de diensten van intermediairs (figuur 8.2). De salarisadministratie en het maken van tussentijdse financiële rapportages worden daarbij het vaakst volledig aan een intermediair uitbesteed. Aangezien de overgrote meerderheid van de MKB-bedrijven gebruikmaakt van intermediairs voor zowel interne- als externe financiële en andere rapportages, rijst de vraag op hoe momenteel de gegevensuitwisseling tussen de bedrijven en hun dienstverleners is ingericht. MKB-bedrijven blijken hun financiële en andere bedrijfsgegevens vooral per e-mail en met papieren documenten bij hun intermediair aan te leveren (figuur 8.3). Meer dan zes op tien MKB-bedrijven leveren deze gegevens op volledig ongestructureerde wijzen aan (mondeling, papier, per e-mail), terwijl slechts een kleine 20 procent dit volledig gestructureerd doet (via website of softwaresysteem). Van de ondervraagde MKB-bedrijven levert een vijfde zowel gestructureerd als ongestructureerd gegevens bij hun intermediairs aan. Dit betekent dat er een aanzienlijke efficiencywinst valt te realiseren bij zowel de MKB-bedrijven zelf als hun intermediairs wanneer het uitwisselen van gegevens voortaan elektronisch zou plaatsvinden. In de volgende paragraaf wordt gekeken in hoeverre MKB-bedrijven hiervoor open staan.

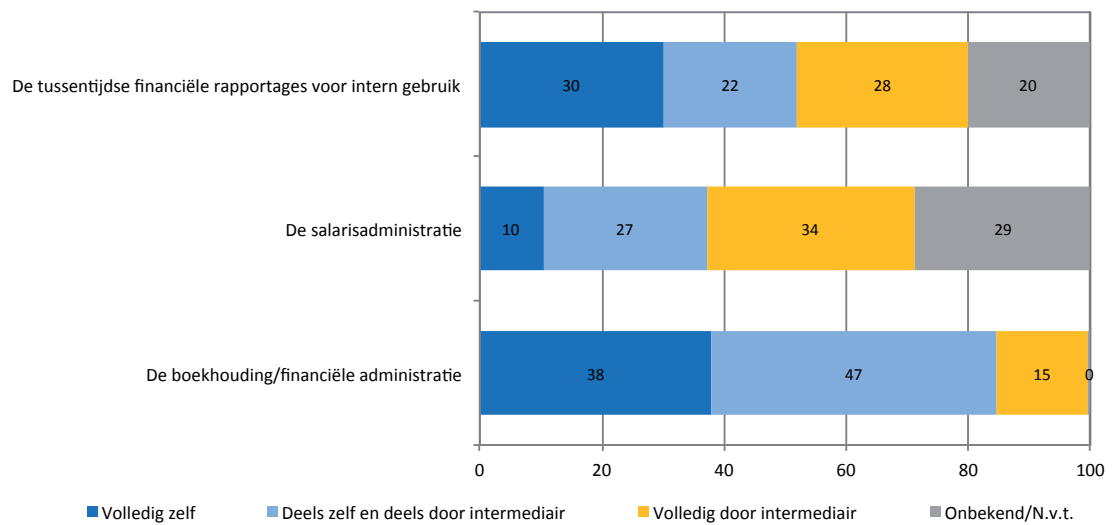
Figuur 8.1 Aantal MKB-bedrijven dat van een bepaald type intermediair gebruik maakt naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013*

* Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

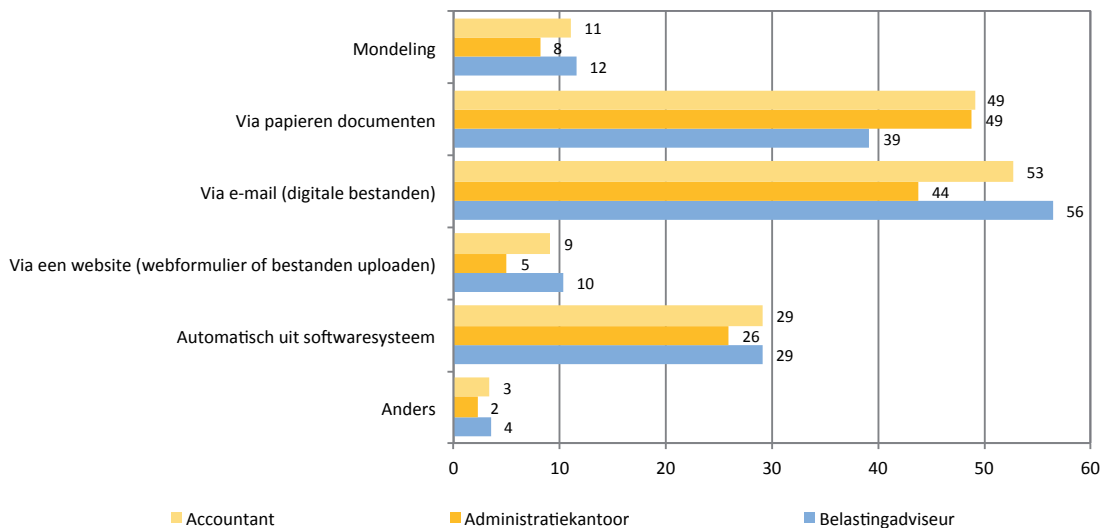
Bron: HvA (2013)

Figuur 8.2 Wie verschillende typen administraties en rapportages voor MKB-bedrijven verzorgt, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

Figuur 8.3 Wijzen waarop MKB-bedrijven financiële en andere bedrijfsgegevens bij intermediairs aanleveren, in %, 2012/2013*

* Percentages tellen niet op tot 100%, omdat ondernemers meerdere antwoorden konden geven.

Bron: HvA (2013)

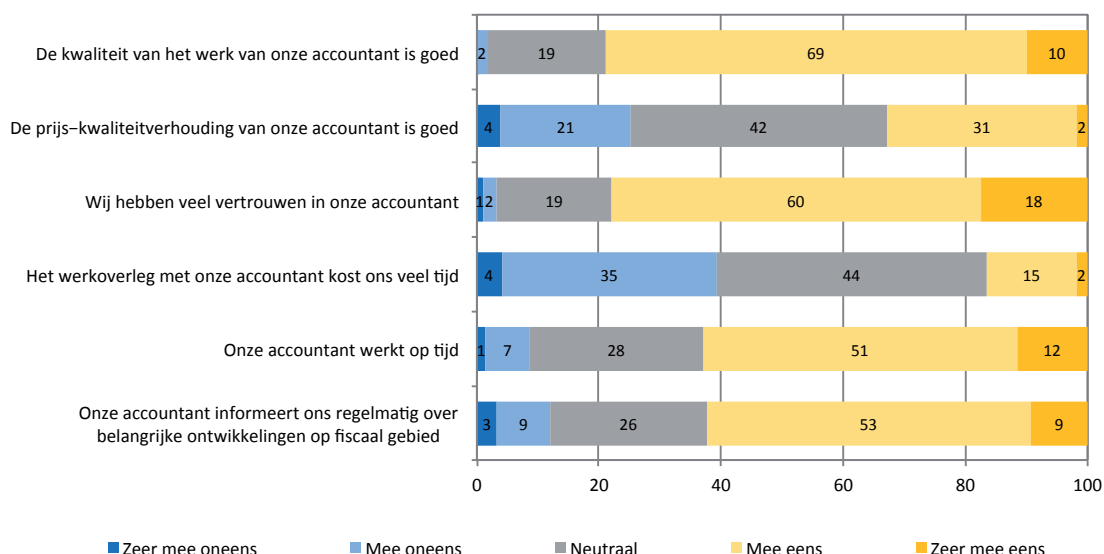
8.3 Hoe staan MKB-bedrijven tegenover het elektronisch uitwisselen van gegevens met intermediairs?

In deze paragraaf wordt beschreven wat MKB-bedrijven van de dienstverlening van hun intermediairs vinden en in hoeverre zij openstaan voor elektronische gegevensuitwisseling met hen. De resultaten worden besproken naar type intermediair: accountants, administratiekantoren en belastingadviseurs.

8.3.1 Accountants

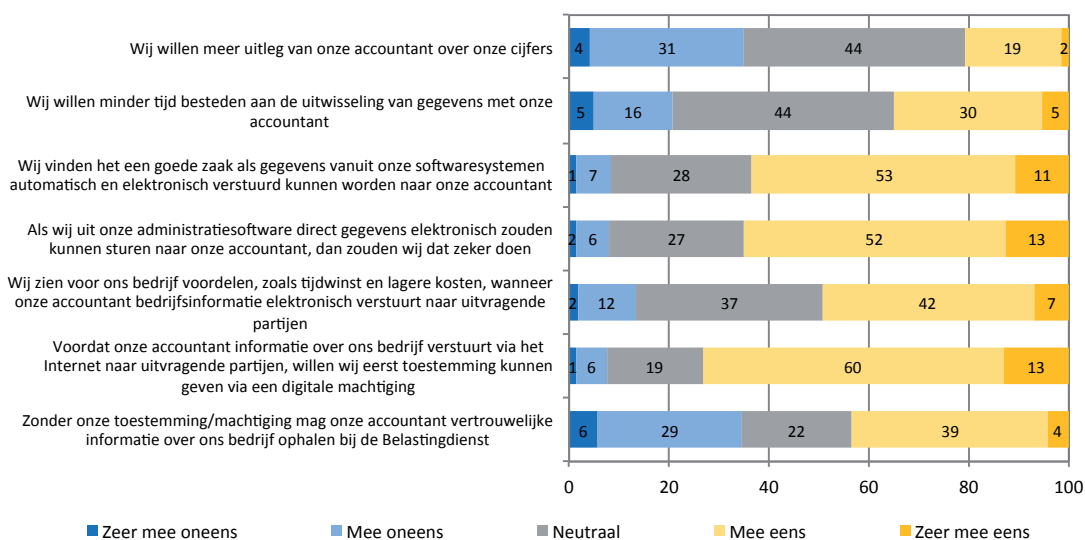
Een ruime meerderheid (circa 80 procent) van de MKB-bedrijven is tevreden over de kwaliteit van het werk van hun accountant (figuur 8.4). Daarnaast heeft een vrijwel even groot percentage veel vertrouwen in de accountant. Ook vindt meer dan zes op de tien bedrijven dat zij door hun accountant goed worden geïnformeerd over fiscale ontwikkelingen. In hoofdstuk 3 bleek reeds dat MKB-bedrijven met name van accountants verwachten dat deze hen over SBR informeren (50 procent). Verder vindt ruim 63 procent van de MKB-bedrijven dat hun accountant zijn werk op tijd aflevert en is slechts een kleine minderheid (17 procent) van mening dat het overleg met de accountant veel tijd vergt. Gezien deze uitkomsten is het wellicht niet verwonderlijk dat slechts 35 procent van de ondervraagde bedrijven graag minder tijd wil besteden aan de gegevensuitwisseling met de accountant (figuur 8.5). Dit neemt niet weg dat een ruime meerderheid van de MKB-bedrijven openstaat voor elektronische gegevensuitwisseling met hun accountant. Ongeveer de helft van de ondernemingen verwacht door elektronische gegevensuitwisseling met hun accountant tijd en kosten te besparen. Bedrijven met minder dan tien medewerkers zijn hier iets minder positief over dan grotere ondernemingen. Verder wil bijna driekwart van de MKB-bedrijven dat hun accountant bedrijfsgegevens pas naar uitvragende partijen doorstuurt na het ontvangen van een digitale machtiging hiertoe.

Figuur 8.4 Mening van MKB-bedrijven over de dienstverlening van accountants, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

Figuur 8.5 Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met accountants, in %, 2012/2013

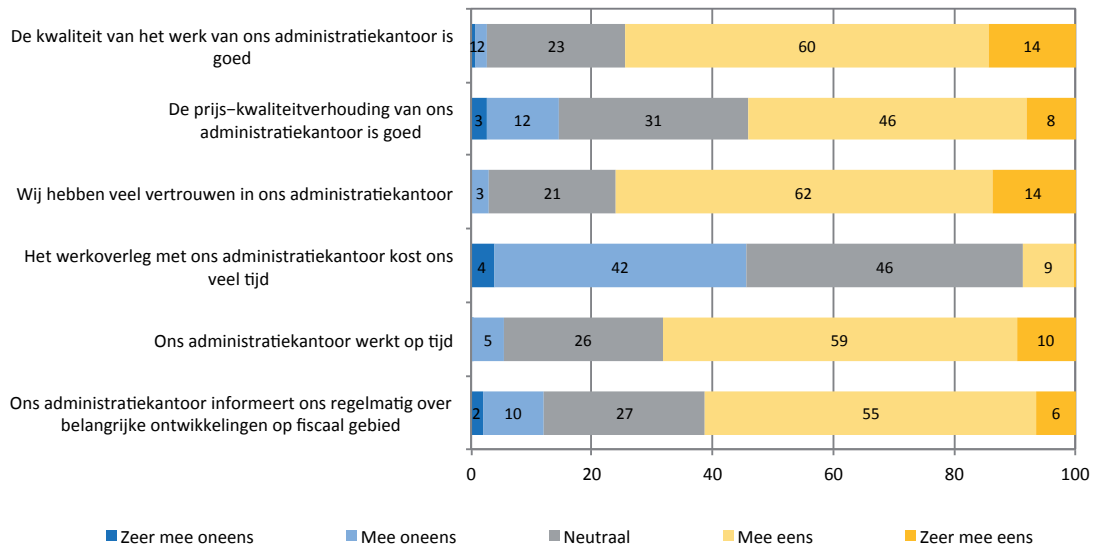

Bron: HvA (2013)

8.3.2 Administratiekantoren

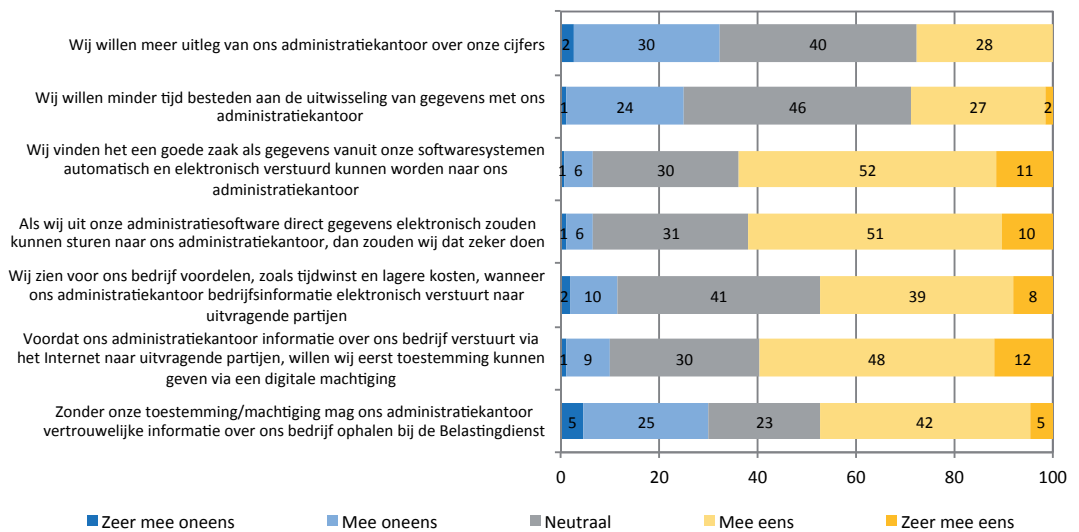
De resultaten over de dienstverleningen van administratiekantoren zijn vergelijkbaar met de uitkomsten voor accountants. Zo is een ruime meerderheid van de MKB-bedrijven (75 procent) tevreden over de kwaliteit van de werkzaamheden van hun administratiekantoor en heeft een vergelijkbaar percentage veel vertrouwen in deze dienstverlener (figuur 8.6). Daarnaast is ook meer dan 60 procent van de ondervraagde bedrijven tevreden over de mate waarin zij door hun administratiekantoor over belangrijke fiscale ontwikkelingen worden geïnformeerd. Hoewel MKB-bedrijven over het algemeen tevreden zijn over de

Figuur 8.6 Mening van MKB-bedrijven over de dienstverlening van administratiekantoren, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

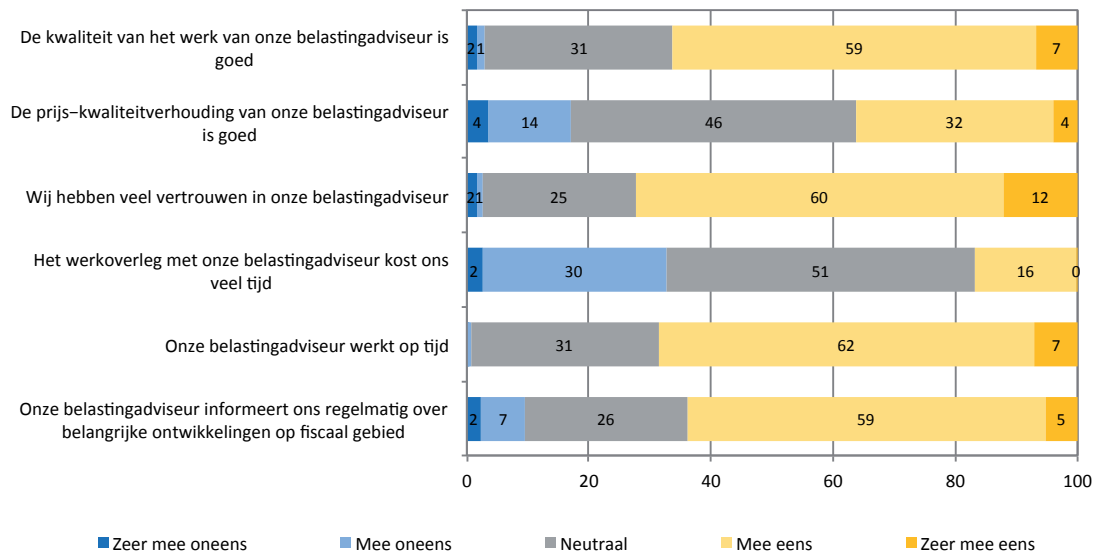
Figuur 8.7 Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met administratiekantoren, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

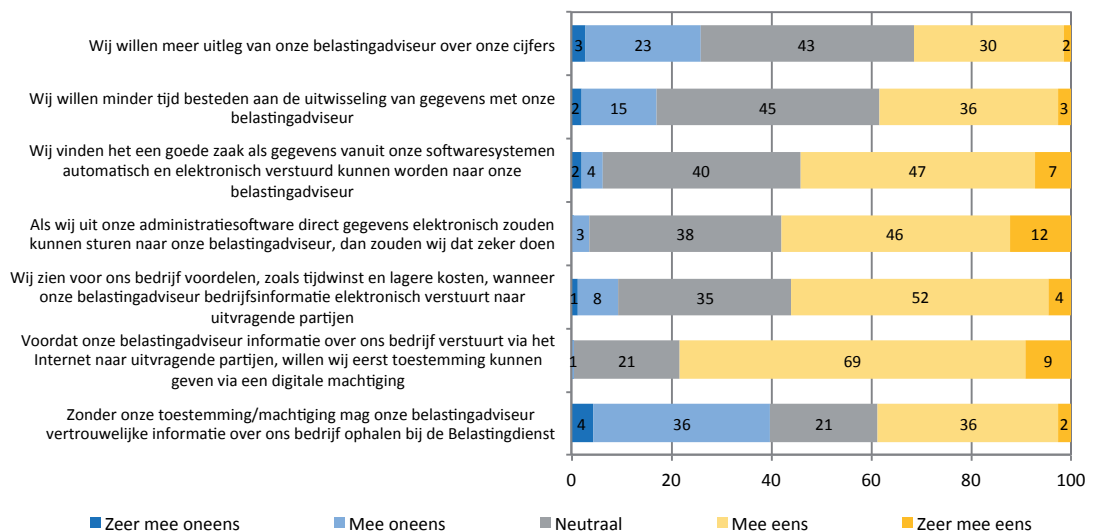
efficiency van hun administratiekantoor (figuur 8.6), denkt een ruime meerderheid dat dit door het elektronisch uitwisselen van bedrijfsgegevens verder kan worden verbeterd (figuur 8.7). Verder wil 60 procent van de ondervraagde bedrijven dat hun administratiekantoor alleen na digitale toestemming gegevens naar de uitvragende partijen verstuurt.

Figuur 8.8 Mening van MKB-bedrijven over de dienstverlening van belastingadviseurs, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

Figuur 8.9 Houding MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met belastingadviseurs, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

8.3.3 Belastingadviseurs

De mening van MKB-bedrijven over belastingadviseurs komt grotendeels overeen met hoe zij over accountants en administratiekantoren denken: veel bedrijven hebben veel vertrouwen in belastingadviseurs, vinden dat ze door hen goed over fiscale ontwikkelingen worden geïnformeerd en zijn tevreden over de kwaliteit van de diensten van hun belastingadviseur (figuur 8.8). Ook op het gebied van tijdsefficiency blijken de uitkomsten voor belastingadviseurs in lijn met die voor accountants en administratiekantoren. Verder staat een meerderheid van de MKB-bedrijven positief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met hun belastingadviseur en over de efficiencyvoordelen die daarmee zijn te behalen (figuur 8.9).

8.4 Reactie NBA

Robert Mul (Hoofd Beleid & Beroepsontwikkeling) en Gerard van IJendoorn (Senior Vaktechnisch Medewerker)

Accountants zijn in deze bij uitstek intermediairs. Zij treffen maatregelen om het verkeer in SBR tussen ondernemer en uitvragende partij te faciliteren. De kosten voor accountantskantoren dalen door SBR sec niet. Er moet zelfs geïnvesteerd worden, zonder dat er noemenswaardige besparingen te behalen zijn. De NBA informeert haar leden over SBR, waardoor accountants nu de best geïnformeerde beroepsgroep vormen. De voordelen voor ondernemers zijn voornamelijk afhankelijk van de uitvragende partijen. Deze partijen kunnen financiële rapportages voortaan direct in hun automatiseringssysteem inlezen en kunnen het arbeidsintensieve beheer en invoering van de huidige rapporten saneren. De NBA richt zich als publiekrechtelijke beroepsorganisatie met name op haar leden en minder op ondernemers. Naast het informeren van de leden werkt de NBA hard aan het project SBR-assurance. Dit project moet het mogelijk maken dat vanaf 2014 bij financiële rapportages een samenstel- of controleverklaring in SBR kan worden meegezonden. Via onze website www.zakenzine.nl hebben we ondernemers wel al op de invoering van SBR geattendeerd. Als SBR sterk wordt verbreed en ook uitvragende partijen als brancheorganisaties dit systeem gaan implementeren, kan SBR voor ondernemers substantiële besparingen opleveren. De NBA is graag bereid tot overleg over de mogelijkheden van verbreding.

8.5 Synopsis

In dit hoofdstuk is de relatie tussen de ondervraagde MKB-bedrijven en hun intermediairs besproken. Allereerst is gekeken van welke typen intermediairs (accountant, administratiekantoor of belastingadviseur) bedrijven gebruikmaken en op welke wijzen zij nu gegevens met hen uitwisselen. Vervolgens is beschreven in hoeverre MKB-bedrijven tevreden zijn over de dienstverlening van hun intermediairs en openstaan voor het elektronisch uitwisselen van gegevens met hen. Aan het einde van dit hoofdstuk is ook de reactie van de NBA op de resultaten van dit onderzoek toegevoegd. De belangrijkste uitkomsten van dit hoofdstuk worden hieronder kort samengevat.

Vrijwel alle MKB-bedrijven maken gebruik van de diensten van een of meer intermediairs. Deze intermediairs spelen niet alleen een belangrijke rol bij het indienen van financiële en andere bedrijfsrapportages bij uitvragende partijen, maar ook bij het verzorgen van de administratie en interne rapportages van MKB-bedrijven. Op dit moment vinden de gegevensstromen tussen MKB-bedrijven en hun intermediairs overwegend ongestructureerd plaats (mondeling, op papier of via e-mail). Dit betekent dat met een geautomatiseerde en elektronische gegevensuitwisseling via SBR een aanzienlijke efficiencywinst valt te realiseren zowel voor de MKB-bedrijven zelf als hun intermediairs. De meerderheid van de MKB-bedrijven staat dan ook positief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met intermediairs.

Verder blijkt dat een ruime meerderheid van de MKB-bedrijven tevreden is over de kwaliteit van de dienstverlening van hun intermediairs. Het vertrouwen in de intermediairs is hoog en de meeste MKB-bedrijven zijn van mening dat zij door hen goed over belangrijke fiscale ontwikkelingen worden geïnformeerd. Overigens is dit enigszins in tegenspraak met een bevinding uit hoofdstuk 3, namelijk dat 80 procent van de ondervraagde MKB-

bedrijven nog nooit van SBR blijkt te hebben gehoord. Dat impliceert dat relatief veel intermediairs hun klanten nog niet over SBR hebben geïnformeerd. Van de ondervraagde bedrijven die wel iets over SBR hebben gehoord, is 42 procent geïnformeerd door een administratiekantoor en 30 procent door een accountant. Dit impliceert dat financiële intermediairs veel meer dan nu het geval is kunnen inspelen op de informatie- en adviesbehoefte van hun klanten en zo kunnen bijdragen aan het bekendheid geven aan de voordelen van SBR.

Als de beroepsorganisatie voor accountants richt de NBA zich ten aanzien van SBR in de eerste plaats op het informeren van haar leden. Hoewel SBR tot een standaardisatie en digitalisering van de rapportagestromen zal leiden, verwacht de NBA dat de invoering van SBR bij haar leden eerder tot een stijging dan tot een daling van de kosten zal leiden. Volgens de NBA zijn de mogelijkheden voor kostenbesparing bij ondernemers vooral afhankelijk van de mate waarin uitvragende partijen dankzij SBR efficiënter kunnen werken. De NBA is bereid om samen met onder andere brancheverenigingen te inventariseren welke voordelen een brede implementatie van SBR het bedrijfsleven te bieden kan hebben.

9 SBR EN DE SOFTWARELEVERANCIERS

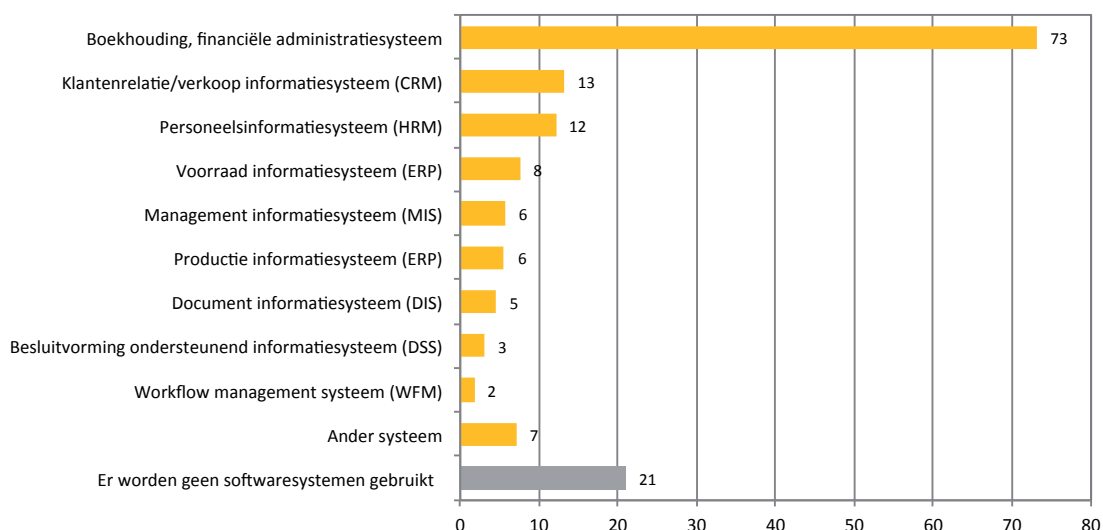
9.1 Inleiding

In hoofdstuk 8 is nader ingegaan op de relatie tussen MKB-bedrijven en hun intermediairs. In dit hoofdstuk wordt allereerst aandacht besteed aan de verschillende softwaresystemen die MKB-bedrijven gebruiken. Vervolgens wordt beschreven hoe tevreden bedrijven zijn over hun administratiesoftware en de leverancier daarvan en aan welke vormen van door SBR gefaciliteerde systeemintegratie zij behoefte hebben. Tot slot zijn aan het einde van dit hoofdstuk de schriftelijke reacties van een aantal softwareleveranciers op de resultaten van dit onderzoek opgenomen.

9.2 Gebruik softwaresystemen

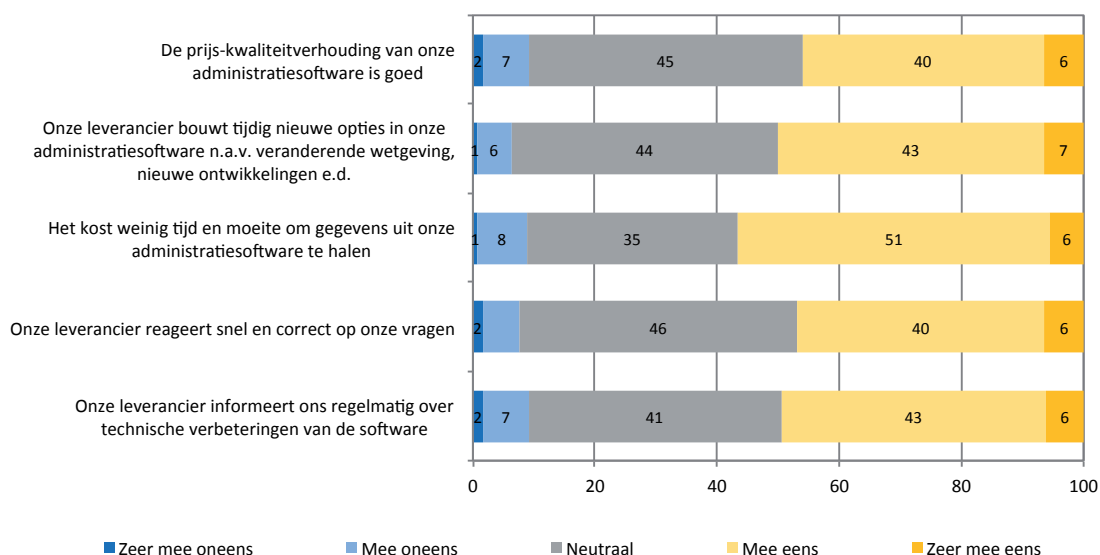
Gemiddeld maken de MKB-bedrijven die aan het onderzoek hebben deelgenomen gebruik van 1,3 softwaresystemen. Grotere bedrijven maken gebruik van een groter aantal verschillende softwaresystemen dan kleinere ondernemingen. Zo hebben MKB-bedrijven met vijftig of meer medewerkers gemiddeld 3,5 softwaresystemen in gebruik, terwijl bij bedrijven met minder dan drie werknemers het gemiddeld aantal gebruikte systemen slechts 0,8 bedraagt. Van deze laatste groep MKB-bedrijven geeft ruim 29 procent aan helemaal geen softwaresystemen te gebruiken. Branches waarin bedrijven van relatief veel softwaresystemen gebruikmaken zijn: auto- en truckdealers, tankstations en autowasbedrijven, grafimediabedrijven en autoverhuurbedrijven. Rijscholen en land- en tuinbouwbedrijven zijn sectoren waar het aantal gebruikte systemen relatief laag ligt. Van alle ondervraagde MKB-bedrijven geeft circa 52 procent aan één softwaresysteem te gebruiken en 27 procent twee of meer systemen. Verder blijkt dat ongeveer een vijfde (21 procent) van de respondenten helemaal geen softwaresystemen gebruikt. Dat betekent dat deze groep niet zal profiteren van de efficiencyvoordelen die de implementatie van SBR met zich meebrengt en dat alle efficiencyvoordelen aan hun intermediairs ten goede zullen komen. Wanneer wordt gekeken naar de soorten systemen die MKB-bedrijven gebruiken, blijkt dat een ruime meerderheid (73 procent) een administratiesoftwarepakket gebruikt (figuur 9.1). Slechts een gering deel van de ondervraagde bedrijven gebruikt daarnaast ook andere typen softwaresystemen. Het gaat daarbij vooral om grotere bedrijven: van de MKB-bedrijven met vijftig of meer medewerkers gebruikt bijvoorbeeld 61 procent een personeelsinformatiesysteem, 37 procent een CRM-systeem, 37 procent een voorraad-informatiesysteem, 27 procent een productie-informatiesysteem en 26 procent een managementinformatiesysteem. Met name voor deze groep grotere MKB-bedrijven biedt SBR interessante mogelijkheden, omdat via deze procesinnovatie verschillende softwaresystemen aan elkaar kunnen worden gekoppeld (systeemintegratie). In hoeverre bedrijven daar ook belangstelling voor hebben wordt in de volgende paragraaf besproken.

Figuur 9.1 Door MKB-bedrijven gebruikte softwaresystemen, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

Figuur 9.2 Tevredenheid van MKB-bedrijven over hun administratiesoftware en de leverancier daarvan, in %, 2012/2013

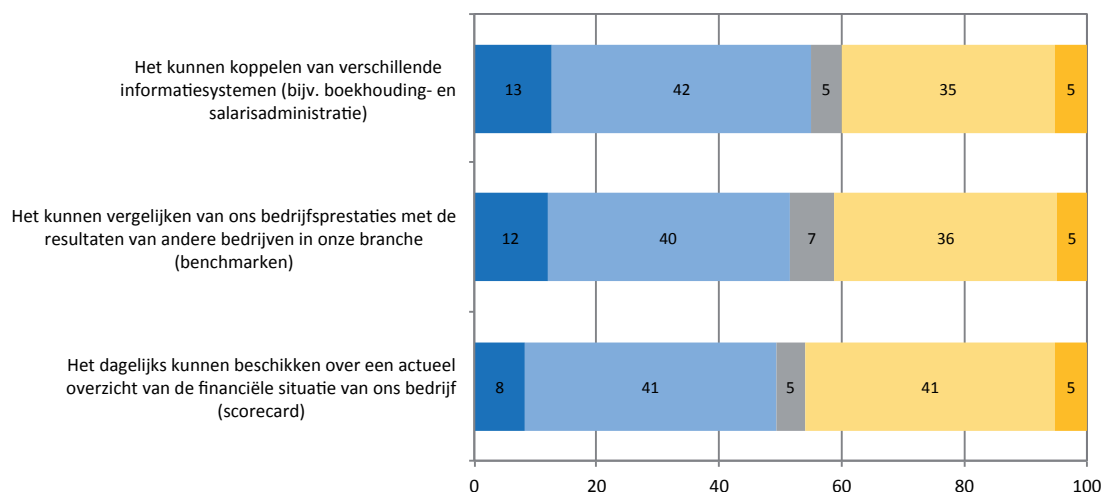

Bron: HvA (2013)

9.3 In hoeverre zijn MKB-bedrijven tevreden over hun softwareleverancier en hoe staan zij tegenover systeemintegratie via SBR?

De overgrote meerderheid van de MKB-bedrijven is neutraal tot positief over hun administratiesoftware en de leverancier daarvan (figuur 9.2). Het meest te spreken zijn ondernemingen over de tijd en moeite die het kost om gegevens uit hun administratiesysteem te halen; dit levert blijkbaar weinig problemen op. Daarnaast geeft circa de helft van de ondervraagde bedrijven aan dat softwareleveranciers nieuwe opties tijdig inbouwen en hen voldoende regelmatig informeren over technische verbeteringen van de software. De mate waarin MKB-bedrijven tevreden zijn over bepaalde aspecten van de dienstverlening van hun administratiesoftwareleverancier verschilt nauwelijks tussen kleine en grote ondernemingen.

Figuur 9.3 Behoefte van MKB-bedrijven aan mogelijke vormen van systeemintegratie via SBR, in %, 2012/2013

Bron: HvA (2013)

SBR biedt de mogelijkheid om naast het standaardiseren en digitaliseren van externe rapportagestromen ook interne informatiesystemen te integreren, om benchmarkrapporten en dagelijkse statusoverzichten te genereren (zie ook hoofdstuk 2). De belangstelling van MKB-bedrijven gaat daarbij vooral uit naar de mogelijkheid dagelijks een actueel overzicht van de financiële situatie van de onderneming uit te draaien (46 procent), gevolgd door de mogelijkheid om deel te nemen aan een bedrijfsvergelijking (41 procent) en het kunnen koppelen van verschillende interne informatiesystemen (40 procent, figuur 9.3). Gerelateerd aan de omvang van de ondervraagde bedrijven blijken met name bedrijven met meer dan tien medewerkers interesse te hebben voor deze vormen van systeemintegratie.

9.4 Reactie van softwareleveranciers

Drie softwareleveranciers – AFAS, Exact en Pro Management – zijn gevraagd om te reageren op de resultaten van dit onderzoek.

9.4.1 AFAS

Mohamed Amri (Manager Productmanagement)

De integratie van SBR in de software van AFAS biedt bedrijven op dit moment nog geen voordelen. Dit geldt overigens voor alle softwareleveranciers die aanleveren in XBRL: alles ging namelijk al digitaal. XBRL is simpelweg een vervanging van de bestaande bestandsformaten. Als meerdere partijen XBRL-bestanden gaan gebruiken voor de uitvragen die we nu nog niet op een gestandaardiseerde manier doen, kan SBR in de toekomst wel meerwaarde hebben. Pensioenorganisaties zouden hiermee bijvoorbeeld behoorlijke efficiëntieslagen kunnen maken. Bij een goede implementatie is Nederland met SBR klaar voor de toekomst.

In de software van AFAS worden alle SBR-mogelijkheden volledig geïntegreerd. AFAS kiest ervoor om direct een solide en geïntegreerde oplossing te leveren die is voorbereid op toekomstige uitbreidingen vanuit de overheid. De software van AFAS maakt het eenvoudig om met SBR aan de slag te gaan. De technische details voor SBR worden onder de

motorkap van onze software toegevoegd, zodat onze klanten hier geen inhoudelijke kennis over hoeven te hebben. De output is standaard XBRL. In tegenstelling tot veel andere leveranciers zien wij de invoering van SBR als een wettelijke verplichte wijziging. Dat betekent dat de noodzakelijke aanpassingen kosteloos in de software worden verwerkt en wij onze klanten geen extra bijdrage voor een SBR-module zullen vragen.

Volledige invoering van SBR in Nederland is eigenlijk alleen mogelijk als we op mutatieniveau met XBRL gaan rapporteren. Vanuit een standaard referentieschema moeten alle boekingen worden gelabeld. Zo kunnen we data omzetten in informatie en kan deze informatie vervolgens technisch worden herleid tot de bron. Als we dit in Nederland voor elkaar krijgen, kan dat op mondiaal niveau een concurrentievoordeel betekenen. Stel dat het mogelijk wordt per branche de effectiviteit en efficiëntie bij te houden. Dan zou op grond daarvan de wetgeving aangepast kunnen worden of kunnen meerjarenplannen worden opgesteld op basis van actuele datamodellen. Zo kunnen aan de hand van actuele gegevens slecht functionerende sectoren eerder worden gereguleerd of gesubsidieerd. SBR moet bovendien ingezet worden om alleen die gegevens uit te vragen die nog niet bekend zijn. Daarmee brengen instanties de administratieve lastendruk omlaag. Vandaag de dag worden bijvoorbeeld adressen meerdere keren uitgevraagd. In de meest ideale situatie vragen instanties straks alleen nog ontbrekende gegevens uit. Het gaat dan om gegevens die specifiek zijn voor die aanvraag, de basisinformatie (bekende informatie) wordt onderling gedeeld.

AFAS zou het een goede zaak vinden als de overheid en de uitvragende partijen (CBS, Kamer van Koophandel en Belastingdienst) doorpakken met SBR. Om van SBR een succes te maken, is een volledige verplichtstelling een goede start. Oude stromen moeten worden geëlimineerd, zodat er geen excuses zijn om terug te gaan naar oude standaarden.

9.4.2 Exact

[Erick Bos \(Businessline Manager Exact Accountancy\)](#)

SBR brengt voor bedrijven een aantal voordelen met zich mee. Ten eerste wordt de export vanuit onze software naar softwarepakketten verderop in de keten sterk vereenvoudigd. Deze verbeterde afstemming betekent dat ondernemers pakketten gemakkelijker aan elkaar kunnen koppelen. Ten tweede wordt ook de rapportage naar uitvragende partijen en instanties gestandaardiseerd. Als laatste biedt SBR de mogelijkheid om bedrijfsinformatie binnen hetzelfde bedrijf op een uniforme wijze uit te wisselen.

SBR is beschikbaar in Exact Online. We zien wel dat SBR onbekend is bij ondernemers, zoals ook blijkt uit het onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam. Onbekend maakt onbemind. Op zich is dat ook wel logisch, omdat het gros van de ondernemers niet zelf de aangifte IB of VpB doet. Per 1 januari wordt SBR ook verplicht voor de aangifte OB en ICP, dus dan zal de bekendheid van SBR waarschijnlijk ook groter worden. De mogelijkheden om via SBR gegevens met derde partijen uit te wisselen zijn nog te beperkt om efficiencyvoordelen te behalen. De voordelen van SBR zijn daarom voor een belangrijk deel pas op langere termijn te realiseren.

Om SBR in Nederland goed te kunnen invoeren, moeten eerst nog een aantal (technische) drempels weggenomen worden. Als eerste moeten de gebruikers van SBR de voordelen van dit systeem inzien. Momenteel zijn het vooral de ontvangers van de informatie, de uitvragende partijen, die van SBR profiteren. Gebruikers met gekoppelde informatiesyste-

men kunnen er ook voordeel van hebben, al is het wel zo dat veel van deze koppelingen reeds aanwezig zijn in bijvoorbeeld de vorm van gegevensuitwisseling via webservices. Verder moet het onderhoud van de tagging en de taxonomieën gebruiksvriendelijker worden, opdat de gebruiker geen last heeft van het jaarlijks aanpassen van de taxonomieën. Het werken met een standaardrekeningschema kan hierbij een grote vooruitgang betekenen, omdat onderhoud van de taxonomieën hierdoor gecentraliseerd kan plaatsvinden.

Uit het onderzoek van de Hogeschool van Amsterdam blijkt dat SBR de bedrijven die aan het onderzoek hebben deelgenomen nog niet de verwachte voordelen in administratieve lastenverlichting heeft opgeleverd. De bedrijven denken bij administratieve lastenverlichting vooral aan minder wetgeving, regels en vergunningen en aan lagere kosten voor de diensten van intermediairs. De overheid, banken en uitvragende partijen zullen ondernemers duidelijk moeten maken welke voordelen het werken met SBR hen te bieden heeft. Voor de kredietverstrekkers betreft dit vooral het snel duidelijkheid kunnen verschaffen of en in welke mate de kredietaanvragen worden gehonoreerd. De andere uitvragende partijen zullen duidelijk moeten maken op welke wijze ondernemers van SBR kunnen profiteren. Is dat snellere aanlevering, snellere feedback en/of hoogwaardigere feedback? Op dit moment maken de uitvragende partijen nog onvoldoende duidelijk wat SBR ondernemers te bieden heeft.

9.4.3 Pro Management

[Kees Schaap \(Directeur\)](#)

Pro Management Software levert aan accountants- en administratiekantoren een centrale database waarin zowel financiële eindgegevens als teksten worden opgeslagen. Vanuit deze ene centrale database kunnen dan alle SBR-rapportages met één druk op de knop naar de uitvragende partijen worden verzonden. De voordelen voor de accountants- en administratiekantoren liggen enerzijds op het gebied van kwaliteitsverhoging en anderzijds op het gebied van efficiency. Kwaliteitsverhoging omdat iedereen binnen een kantoor op één en dezelfde manier werkt. Omdat de verschillende taxonomieën goed aangeven welke gegevens men moet verzamelen, zijn er ook duidelijke richtlijnen voor de inhoud van het werk. Daarnaast wordt meer efficiency bewerkstelligd doordat alle rapportagevormen vooraf volledig zijn gedefinieerd. Er kunnen geen fouten ten aanzien van de volledigheid en juistheid meer worden gemaakt en er is weinig discussie over de inhoud.

Om het gebruik van SBR te stimuleren, is een zeer heldere voorlichting noodzakelijk over wat SBR is, wat er moet gebeuren om het te kunnen invoeren en welke oplossingen daarvoor zijn. Nu zijn er allerlei partijen die ieder SBR op een bepaalde manier promoten. Er zou één instituut moeten komen dat alle praktijkkennis over SBR en de invoering ervan bundelt. Vervolgens zouden oplossingen moeten worden getoetst, waarna de resultaten aan de markt bekend worden gemaakt. Voor het indienen van de aangiften IB en VpB zou ook meer voorbereidend werk kunnen worden verricht door de Belastingdienst, zodat de ontwikkeltijd sterk wordt ingekort.

Verder is het flauwekul om trainingen in SBR te geven, want SBR moet worden verzorgd door de softwareleveranciers. Er zijn toch ook geen trainingen op de rapportages binnen boekhoudpakketten? Wie leert er nu hoe technisch een debiteurenlijstje wordt gemaakt

of een voorraadlijst? Niemand dus. Men klikt gewoon op het icoontje van het gewenste rapport en dan rolt de kant-en-klare informatie eruit. Dat moet ook gelden voor de SBR-rapportages.

Technisch gezien zijn er niet zoveel drempels die de invoering van SBR in de weg staan. Wat Pro Management betreft liggen er alleen nog belangrijke hindernissen op het vlak van rendering en het uitwisselen van de oplossingen van uitvragende partijen. Waarom moet alles nog eens door softwareleveranciers worden overgedaan? Wanneer de uitvragende partijen naast de taxonomie ook een goede toegankelijke formulierenset met een duidelijke importfunctie zouden maken, is er geen enkel technisch probleem meer. Dan hoeft men zich alleen maar te concentreren op de te verzamelen gegevens en de export daarvan naar het juiste formulier.

Bij de uitvragende partijen moet echter wel het besef leven dat 97 procent van de accountant- en administratiekantoren tot op heden nog nooit te maken heeft gehad met het digitaal overdragen van gegevens op basis van taxonomieën. Voor een even groot percentage geldt dat de vereiste digitale gegevens niet logisch benaderbaar zijn. In de database van Pro Management worden ten behoeve van de diverse SBR-rapportages meer dan 1.300 tekstuele en meer dan 3.100 cijfermatige gegevenselementen per klant verzameld. De gebruikers van Pro Management beschikken daarmee over een gegevensbron die nergens anders zo compleet is. Veelal wordt er gewerkt met allerlei losse gegevensbestanden zoals een boekhouding, een aangiftepakket, een CRM-systeem, een jaarrekening in Excel of Word (meer dan 60 procent gebruikt nog geen rapportgenerator). Zolang intermediairs nog op deze manier werken, beschikt men dus niet over de vereiste gegevens in een logische digitale vorm en schiet SBR haar doel voorbij. Want dan vereist het nog steeds veel handmatig werk om de gegevens uit allerlei bronbestanden naar de SBR-instances te brengen. Daar ligt dus het probleem. Het is een taboe in de accountantswereld om te spreken over de huidige, zeer slordige, werkmethoden en de zeer slordige manier waarop gegevens in allerlei aparte bronbestanden worden opgeslagen.

Dat het beschikken over actuele cijfers in het boekhoudpakket voldoende zou zijn, is ook een volkomen verkeerde veronderstelling die door bepaalde leveranciers geponeerd wordt. Deze leveranciers pretenderen echter wel SBR aan te bieden. Zodra de inhoud van de verschillende taxonomieën ernaast wordt gelegd, blijkt dit totaal niet te kloppen. Er komt namelijk geen stukje tekst in het boekhoudpakket voor, laat staan de diverse inrichtingseisen. Zo is de informatie aan de Kamer van Koophandel een uittreksel uit de jaarrekening. Dat is echter allesbehalve een jaarrekeningsoplossing en ook geen SBR-rapportage. De informatie aan de banken is uitgebreider dan in een jaarrekening. Er bestaat nog geen volledige taxonomie voor de jaarrekening. Dus zijn de gegevens ook zelden zo verzameld. De VpB- en IB-aangiften vereisen ook veel meer gegevens dan in boekhoudpakketten aanwezig zijn.

Om SBR in Nederland tot een succes te maken, zouden de overheid en uitvragende partijen transparante en eerlijke voorlichting moeten geven over SBR, de invoering ervan en de knelpunten daarbij. Daarnaast dient de problematiek rond de rendering en de presentatiemogelijkheden van de taxonomieën (formulieren) centraal opgelost te worden.

9.5 Synopsis

In dit hoofdstuk is beschreven van welke softwaresystemen MKB-bedrijven gebruikmaken. Daarnaast is de tevredenheid van MKB-bedrijven over hun administratiesoftware en de leverancier daarvan besproken. Ook is gekeken in hoeverre de ondervraagde MKB-bedrijven open staan voor bepaalde vormen van systeemintegratie die SBR mogelijk maakt. Tot slot zijn de schriftelijke reacties van drie softwareleveranciers op de resultaten van dit onderzoek toegevoegd. De belangrijkste uitkomsten van dit hoofdstuk worden hieronder beknopt weergegeven.

Ruim acht op de tien MKB-bedrijven gebruikt een of meer softwaresystemen. Een vijfde van de ondervraagde bedrijven geeft aan helemaal geen softwaresystemen te gebruiken: deze ondernemingen zullen niet van de beoogde efficiencyvoordelen van SBR profiteren. Voor deze groep bedrijven zullen het vooral de intermediairs zijn die zullen profiteren van de gestandaardiseerde uitwisseling van gegevens met de uitvragende partijen via SBR. Bijna driekwart van de ondervraagde MKB-bedrijven werkt met administratiesoftware. Het gros van deze bedrijven is neutraal tot positief over de dienstverlening van de leveranciers van hun administratiesoftware. Circa 40 tot 45 procent van de MKB-bedrijven heeft belangstelling voor de aanvullende mogelijkheden van SBR, zoals het genereren van een dagelijks actueel financieel overzicht, het deelnemen aan een bedrijfsvergelijking en het koppelen van de interne softwaresystemen.

In hun reactie op de resultaten van dit onderzoek bevestigen de softwareleveranciers dat het MKB nog nauwelijks notie heeft genomen van de invoering van SBR. Verder zien de softwareleveranciers nog een aantal (technische) drempels die een succesvolle implementatie van SBR in de weg lijken te staan. Verontrustend is de constatering van Pro Management dat de meerderheid van de accountants- en administratiekantoren nog niet klaar is voor optimaal gebruik van SBR. Veel accountants- en administratiekantoren zullen door hun huidige manier van gegevensinvoer en -opslag nog niet op efficiënte wijze van SBR gebruik kunnen maken. Tot slot roepen de softwareleveranciers de uitvragende partijen op om SBR voortvarend te implementeren en daarbij ook duidelijk te maken wat de voordelen en gevolgen van deze procesinnovatie voor MKB-bedrijven zijn.

10 SBR IN HET HOGER BEROEPS ONDERWIJS

Antoon van Aken (docent Accountancy) en Maarten Noom (programmamanager 'SBR in Bedrijf')

10.1 Inleiding

SBR als procesinnovatie heeft op termijn grote consequenties voor de rol van intermediairs, in het bijzonder de accountant. SBR maakt immers de handmatige invoer en controle van financiële en andere bedrijfsgegevens, traditioneel een belangrijk onderdeel van de werkzaamheden van accountants, grotendeels overbodig. Het is dan ook van belang om studenten Accountancy en Bedrijfseconomie vroegtijdig met SBR bekend te maken, zodat zij met de nieuwste kennis over deze procesinnovatie de arbeidsmarkt betreden. In dit laatste hoofdstuk voor de conclusies en aanbevelingen van deze rapportage wordt daarom kort stilgestaan bij de onderwijsactiviteiten die de Hogeschool van Amsterdam (HvA) de afgelopen jaren op het gebied van SBR heeft ontplooid.

10.2 SBR op de Hogeschool van Amsterdam

De HvA heeft in 2008 besloten om SBR/XBRL gefaseerd in het onderwijsprogramma van de opleidingen Accountancy en Bedrijfseconomie op te nemen. In die tijd begon langzamerhand duidelijk te worden dat XBRL een grote invloed zou hebben op de beroepspraktijk van accountants en bedrijfseconomen. De HvA was menig dat studenten kennis moesten nemen van de implicaties van deze procesinnovatie, in het bijzonder van de mogelijkheid tot verbetering de efficiëntie en transparantie in de financiële informatie- en rapportageketen.

Op 1 januari 2009 is binnen de HvA het expertisecentrum Instant Reporting opgericht, waarmee de HvA vooralsnog de enige hogeschool is met zo'n expertisecentrum op het gebied van SBR. Vanuit dit expertisecentrum zijn contacten gelegd met belangrijke stakeholders uit de praktijk, waaronder softwareleveranciers, intermediairs, banken en (semi-) overheidsinstanties als de Belastingdienst en de Kamer van Koophandel. Vanuit het expertisecentrum wordt elk half jaar een conferentie georganiseerd waar studenten, docenten en vertegenwoordigers uit de praktijk de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van SBR/XBRL bespreken en kennis met elkaar delen.

Ook zijn vanuit het expertisecentrum docenten van de opleidingen Accountancy en Bedrijfseconomie benaderd om SBR/XBRL in het onderwijsprogramma in te bedden. Besloten werd om binnen het onderwijsprogramma de kennis over SBR/XBRL op drie niveaus aan te bieden:

1. Uitleg over wat SBR/XBRL is (derde studiejaar);
2. Het leren werken met SBR/XBRL (vierde studiejaar);
3. SBR/XBRL als specialisatie in de vorm van een praktijkstage of afstudeeropdracht, waarbij in het bijzonder aandacht wordt besteed aan de technische aspecten van SBR/XBRL (derde en vierde studiejaar).

Omdat niveau 3 de minste aanpassingen aan het onderwijsprogramma vergde, is de HvA hier als eerste mee gestart. Sinds september 2009 kunnen studenten Accountancy en Bedrijfseconomie deelnemen aan een Stage+-traject, waarbij studenten naast hun praktijkstage of afstudeeropdracht deelnemen aan wekelijkse workshops gericht op SBR/XBRL verzorgd door deskundigen uit de praktijk (de 'plus' in het stagetraject). Voorbeelden van opdrachten die de Stage+-studenten hebben uitgevoerd zijn:

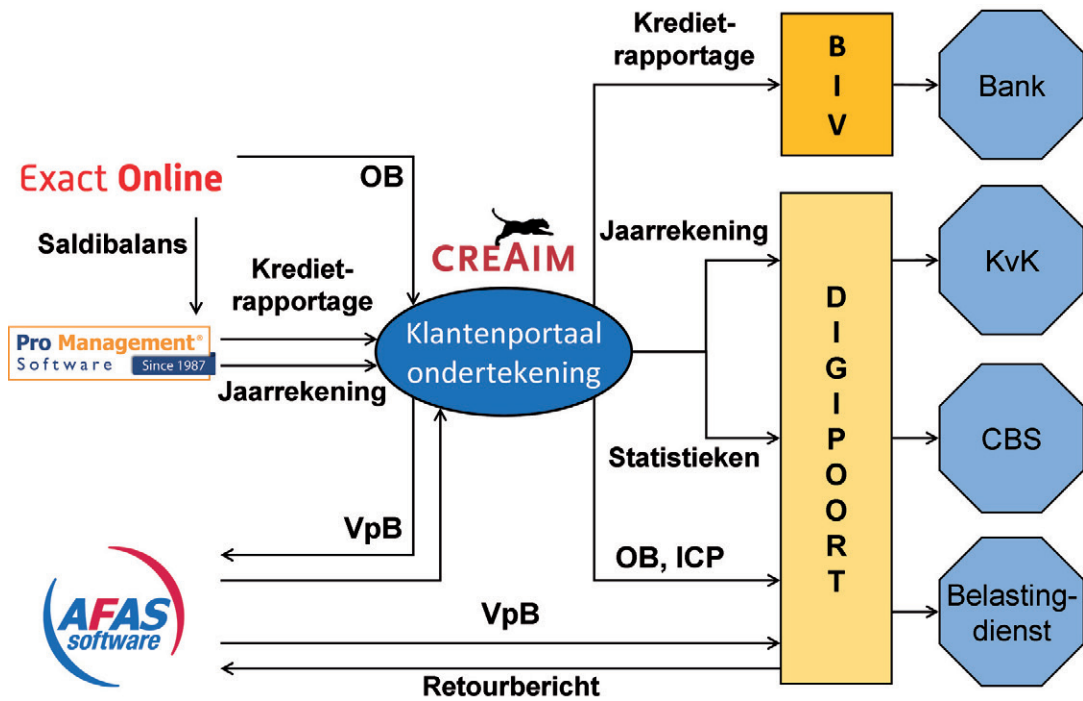
- Het ontwerpen van kredietbeoordelingsmodel voor een middelgroot accountantskantoor waarmee op kwartaalbasis de financiële gegevens in XBRL-formaat kunnen worden ingelezen, waarna automatisch wordt vastgesteld of de kredietwaardigheid is verbeterd of verslechterd;
- In opdracht van een accountantskantoor inventariseren in hoeverre de aanwezige softwareapplicaties in staat zijn om financiële informatie aan uitvragende partijen in XBRL-formaat te kunnen opleveren en in hoeverre de efficiency van de werkprocessen kan worden verhoogd;
- Het via SBR/XBRL optimaliseren van de huidige bedrijfsvergelijking van de RECRON, de Vereniging van Recreatieondernemers Nederland. Voor het opzetten van een benchmark op basis van SBR/XBRL is een stappenplan ontwikkeld.

Vanaf september 2010 is niveau 1 ingebed in het onderwijsprogramma van de opleiding Accountancy. Derdejaars studenten van deze opleiding krijgen elk semester twee hoorcolleges over wat SBR/XBRL is en wat het voor hun beroepspraktijk gaat betekenen.

Met het feitelijk werken met SBR/XBRL (niveau 2) is in september 2011 gestart. Om studenten in een gecontroleerde omgeving praktijkervaring met SBR/XBRL te laten opdoen, heeft de HvA een virtueel accountantskantoor ingericht. Door samenwerking met onder andere softwareleveranciers, de Belastingdienst en de Kamer van Koophandel kan in dit virtuele kantoor alle financiële informatie in XBRL-formaat worden omgezet en uitgewisseld (zie figuur 10.1). Daarbij wordt gebruik gemaakt van de financiële en andere gegevens van een vijftal virtuele bedrijven die sinds 1996 door HvA-studenten worden gebruikt om te oefenen met SAP.

Het virtuele accountantskantoor opereert vanaf januari 2012 onder de naam Arvum Accountants. Om dit kantoor zo levensecht mogelijk te laten functioneren, is een website ontwikkeld. Studenten die op deze website inloggen, kunnen uit verschillende applicaties kiezen om hun werkzaamheden volledig digitaal te verrichten. Zo is er een rapportgenerator beschikbaar, een fiscaal pakket, een online boekhoudprogramma en een portaal om documenten met de virtuele klanten te kunnen uitwisselen (zie ook figuur 10.2). Voor het virtuele kantoor zijn ook een introductiefilm en een theorieboek ontwikkeld. Dit theorieboek, dat beschikbaar is vanaf juni 2013, bevat ook oefeningen die in de virtuele omgeving van Arvum Accountants kunnen worden uitgevoerd.

Figuur 10.1 Schematische weergave van de rapportagestromen* in het virtuele accountantskantoor en de daarbij betrokken partijen

* Zie bijlage 12.1 voor een uitleg van de afkortingen.

Bron: HvA (2013)

Naast de oprichting van een virtueel accountantskantoor heeft het expertisecentrum Instant Reporting in 2011 het initiatief genomen om samen met het lectoraat Online Ondernemen van de HvA een zogenaamde SIA/RAAK-subsidie aan te vragen voor meerjarig onderzoek naar de implicaties van SBR voor MKB-bedrijven (zie ook hoofdstuk 1). Eind 2011 werd deze aanvraag toegewezen. Naast het expertisecentrum Instant Reporting en het lectoraat Online Ondernemen (onderdeel van CAREM), maken ook de TU Delft, de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen, XBRL Nederland, Westzijde Groep en ICT Zaanstreek onderdeel uit van het consortium dat het onderzoek zal uitvoeren. Dit rapport is de eerste publicatie van dit onderzoeksprogramma dat tot begin 2014 loopt. Tot slot heeft de HvA in 2012 het initiatief genomen tot de oprichting van een landelijke Onderwijs Adviesraad met als doel om SBR/XBRL tot een vast onderdeel van het onderwijsprogramma op Nederlandse hogescholen te maken en de binnen het expertisecentrum Instant Reporting aanwezige kennis en ervaring op het gebied van SBR/XBRL, die onder andere is opgedaan met het virtuele accountantskantoor, te delen.

Figuur 10.2 De website van het virtuele accountantskantoor Arvum Accountants

Arvum ACCOUNTANTS
Hét virtuele kantoor op het gebied van SBR

MyArvum
login

HOME OVER ARVUM DIENSTEN SECTOREN NIEUWS CONTACT INLOGGEN Zoeken

Rapporteren met SBR

In deze digitale leeromgeving van de Hogeschool van Amsterdam (HvA) krijgt u inzicht hoe het werkt

Over Arvum Accountants

De naam Arvum staat voor een weidse blik, mooie vergezichten, een prachtige horizon en toch met beide benen op de grond.

Toegankelijkheid, transparantie en het stimuleren van leren zijn de kernwaarden van Arvum. Zo wordt er gezaaid (geïnvesteerd) en de oogst (de mogelijkheden van Standard Business Reporting) wordt beschikbaar gesteld aan belangstellenden.

Dit is slechts mogelijk door hard te werken en de blik naar voren gericht te houden. Iedereen die samen met ons wil optrekken, wordt van harte uitgenodigd met ons mee te gaan.

lees verder

Onze sectoren

- Financiële dienstverlening
- Productie
- Telefonie
- Industrie
- Recreatie

Onze diensten

- Accountancy
- Belastingadvies
- Consulting
- Mergers & Acquisitions
- Risk management

Agenda

(Nog) geen items in de agenda

meer items

Onze nieuwsbrief

Schrijf u nu in voor onze infrequente nieuwsbrief met tips en actualiteiten uit het vakgebied

Arvum op Twitter

Onze website is online! <http://t.co/Vm1eZ438> #Arvum #Arvumaccountants

Bron: HvA (2013)

10.3 Meer informatie

Binnen Nederland loopt de HvA voorop op het gebied van de inbedding van SBR/XBRL in het hoger beroepsonderwijs. Meer informatie over de onderwijsactiviteiten van de HvA op het gebied van SBR is te vinden op de website van het expertisecentrum Instant Reporting (www.instantreporting.nl) en op de website van het virtuele accountantskantoor (www.arvum-accountants.nl). Bedrijven en brancheverenigingen die graag meer willen weten over SBR of een relevante stage- of afstudeerplek willen aanbieden, kunnen contact opnemen met het expertisecentrum Instant Reporting van de HvA.

11 CONCLUSIE

11.1 Inleiding

Vanaf 1 januari 2013 geldt de verplichting om de aangiften Vennootschapsbelasting (VpB) en de Inkomstenbelasting (IB) in te dienen via een nieuwe elektronische standaard: Standaard Business Reporting (SBR). Met SBR kunnen ondernemingen jaarrekeningen, bedrijfsgegevens en financiële rapportages op termijn rechtstreeks via hun administratiesoftware uitwisselen met overheidsinstanties, banken en intermediairs. Gegevensuitwisseling via papieren documenten, e-mail, of een webformulier wordt daarmee grotendeels overbodig. De komende jaren wordt SBR gefaseerd ingevoerd voor diverse (financiële) rapportagestromen. Nu SBR een feit is, rijst de vraag op in hoeverre het Nederlandse bedrijfsleven op de hoogte is van de mogelijkheden en gevolgen van deze procesinnovatie. Het expertisecentrum Instant Reporting en het lectoraat Online Ondernemen van de Hogeschool van Amsterdam hebben dit, in samenwerking met zeven brancheorganisaties, via een grootschalige enquête bij MKB-bedrijven in vijftien branches onderzocht. De centrale vraag van het onderzoek luidde: *In hoeverre zijn MKB-bedrijven bekend met SBR en zien zij de voordelen van het gebruik van SBR?* In dit hoofdstuk worden de belangrijkste bevindingen samengevat. Allereerst wordt een aantal algemene conclusies getrokken. Daarna volgen specifiekere conclusies per uitvragende partij in de vorm van een puntsgewijze opsomming. Aanbevelingen naar aanleiding van de onderzoeksresultaten worden in cursief weergegeven.

11.2 Conclusies algemeen

Voor het bedrijfsleven biedt SBR in potentie een viertal belangrijke voordelen: (1) administratieve lastenverlichting, (2) optimalisering van interne gegevensuitwisseling, (3) actuele en betrouwbare branchecijfers voor benchmarking en (4) verbetering van de bedrijfsfinanciering. Hoewel SBR sinds 2013 de verplichte methode is voor het indienen van de aangiften VpB en IB, blijkt 80 procent van de ondervraagde MKB-bedrijven nog nooit van SBR te hebben gehoord. Volgens de Rijksoverheid zullen de meeste MKB-bedrijven in 2013 nog weinig van SBR merken, aangezien het gros van de ondernemingen het indienen van de aangifte VpB en IB aan een intermediair overlaat. Tot op heden stond de communicatie over SBR vooral in het teken van het informeren en tot actie aanzetten van de intermediairs. Als na 2013 ook de aangifte Omzetbelasting, opgave ICP en jaarrekening via SBR moeten worden aangeleverd, zullen aanzienlijk meer MKB-bedrijven ermee te maken krijgen.

De mate waarin MKB-bedrijven worden geconfronteerd met de gevolgen van de invoering van SBR en de potentiële voordelen van deze procesinnovatie kunnen plukken, is afhankelijk van een viertal factoren: (1) de bedrijfskenmerken (o.a. rechtsvorm en bedrijfsgrootte), (2) de mate waarin het indienen en opstellen van bedrijfsrapportages aan intermediairs wordt uitbesteed, (3) de automatiseringsgraad van de onderneming en (4) in hoeverre de huidige gegevensuitwisseling gestructureerd of ongestructureerd plaatsvindt. Aangezien grotere bedrijven doorgaans meer rapportageverplichtingen hebben, zullen deze vaker met SBR te maken krijgen dan kleinere bedrijven. Verder zullen MKB-bedrijven die de gegevensuitwisseling naar de uitvragende partijen grotendeels aan een intermedi-

air overlaten, in eerste instantie minder merken van SBR dan ondernemingen die zelf hun rapportages aanleveren. Uit het onderzoek blijkt verder dat 'slechts' 80 procent van de MKB-bedrijven van een of meerdere softwaresystemen gebruikmaakt. Dit betekent dat 20 procent van de MKB-bedrijven niet zal profiteren van de efficiencyvoordelen die voortkomen uit de verbeterde gegevensuitwisseling via SBR. Daarnaast biedt SBR voor bedrijven met een hoge automatiseringsgraad ook mogelijkheden om de interne gegevensstromen te optimaliseren. Tot slot zal voor MKB-bedrijven die momenteel al op een gestructureerde wijze (via een website of automatisch vanuit een softwaresysteem) bepaalde gegevens met uitvragende partijen uitwisselen de mogelijkheid tot vermindering van de administratieve lasten minder groot zijn dan voor ondernemingen die hun gegevens nu nog ongestructureerd aanleveren (mondeling, op papier of per e-mail). Elk bedrijf zal direct of indirect met SBR te maken krijgen, maar de mate waarin dat gebeurt en welke voordelen dit biedt is van vele factoren afhankelijk en kan per onderneming verschillen.

Uit het onderzoek blijkt verder dat veel MKB-bedrijven in principe niet negatief staan tegenover SBR. MKB-bedrijven zijn met name positief over de elektronische gegevensuitwisseling met hun intermediairs en de Belastingdienst. Onbekend maakt SBR dus niet per definitie onbemind, maar alle bij SBR betrokken partijen zouden meer moeite kunnen nemen om de voordelen van deze procesinnovatie voor MKB-bedrijven concreet te maken. Heldere communicatie op korte termijn is cruciaal om draagvlak voor de invoering van SBR bij het Nederlandse bedrijfsleven te creëren. Hierop wordt ook stevig aangedrongen door de brancheorganisaties die aan dit onderzoek hebben meegewerkt. De MKB-bedrijven zelf zien wat betreft de voorlichting over SBR vooral een belangrijke rol weggelegd voor hun accountants, administratiekantoren en brancheverenigingen.

11.3 Conclusies per (uitvragende) partij

De Belastingdienst

- 60 procent van de MKB-bedrijven wil minder tijd besteden aan het invullen van belastingaangiften;
- Bij het indienen van belastingaangiften spelen intermediairs doorgaans een grote rol;
- De aangifte IB en VpB hebben MKB-bedrijven veelal volledig aan intermediairs uitbesteed;
- Het verplicht gebruik van SBR sinds 1 januari 2013 heeft daarom vooral consequenties voor de gegevensuitwisseling tussen de Belastingdienst en de intermediairs;
- Relatief veel MKB-bedrijven staan positief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met de Belastingdienst;
- Kleinere bedrijven nemen een meer afwachtende houding aan ten aanzien van elektronische gegevensuitwisseling met de Belastingdienst;
- Kleinere bedrijven hebben vaker twijfels over de veiligheid van de elektronische gegevensuitwisseling met de Belastingdienst;
- *Om het draagvlak voor SBR te vergroten, zal de Belastingdienst duidelijk moeten maken op welke wijze de invoering ervan bij MKB-bedrijven tot verlichting van de administratieve zal leiden. In de communicatie over SBR zal ook aandacht moeten besteedt aan de veiligheid van de elektronische gegevensuitwisseling.*

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS)

- 60 procent van de MKB-bedrijven heeft het afgelopen jaar deelgenomen aan CBS enquêtes;
- Hoe groter het bedrijf, hoe groter de kans op deelname aan een of meer CBS-enquêtes;
- MKB-bedrijven ervaren de verplichte deelname aan CBS-enquêtes als een last;
- Grotere bedrijven zien vaker dan kleinere bedrijven de toegevoegde waarde van elektronische gegevensuitwisseling met het CBS;
- Bij het aanleveren van statistieken of enquêtes spelen intermediairs nauwelijks een rol;
- Gegevensuitwisseling via SBR maakt voor zowel het CBS en als de MKB-bedrijven efficiencywinst mogelijk;
- Relatief veel MKB-bedrijven staan negatief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met het CBS;
- *Om het draagvlak voor SBR te vergroten, zal het CBS vooral duidelijk moeten maken op welke wijze de invoering ervan bij kleinere MKB-bedrijven tot verlichting van de administratieve zal leiden.*

De Kamer van Koophandel (KvK)

- 30 procent van de MKB-bedrijven moet jaarlijks een jaarrekening bij de KvK indienen;
- 40 procent van de jaarrekeningplichtige MKB-bedrijven staat positief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met de KvK;
- Een meerderheid van de jaarrekeningplichtige MKB-bedrijven laat het indienen van de jaarrekening geheel aan een intermediair over;
- De gegevensstromen tussen MKB-bedrijven en de KvK zijn overwegend ongestructureerd;
- Gegevensuitwisseling via SBR maakt voor zowel MKB-bedrijven, de KvK en intermediairs efficiencywinst mogelijk;
- *De Kamer van Koophandel kan meer inspelen op de mogelijke voordelen die SBR met zich meebrengt voor het deponeren van de jaarrekening van MKB-bedrijven door intermediairs.*

De banken

- 80 procent van de MKB-bedrijven maakt gebruik van een of meer vormen van bankkrediet;
- Rekening courant krediet is de meest voorkomende kredietvorm;
- De gegevensstromen tussen MKB-bedrijven en de banken zijn overwegend ongestructureerd;
- Gegevensuitwisseling via SBR maakt voor zowel MKB-bedrijven als de banken efficiencywinst mogelijk;
- Bij het indienen van kredietaanvragen spelen intermediairs een beperkte rol;
- Bij het aanleveren van kredietrapportages zijn intermediairs wel betrokken;
- 40 procent van de MKB-bedrijven toont zich duidelijk voorstander van elektronische gegevensuitwisseling met de banken;
- Gegevensuitwisseling via SBR kan leiden tot lagere transactiekosten en ruimere bedrijfsfinanciering;

- *Banken kunnen veel meer inspelen op de mogelijke voordelen die SBR met zich meebrengt op het gebied van kredietaanvragen en -rapportages en MKB-bedrijven zo een betere dienstverlening op dit vlak bieden.*

Intermediairs (accountants, administratiekantoren en belastingadviseurs)

- Vrijwel alle MKB-bedrijven maken gebruik van de diensten van een of meer intermediairs;
- De gegevensstromen tussen MKB-bedrijven en hun intermediairs zijn overwegend ongestructureerd;
- Gegevensuitwisseling via SBR maakt voor zowel MKB-bedrijven als hun intermediairs efficiencywinst mogelijk;
- Een meerderheid van de MKB-bedrijven staat positief tegenover elektronische gegevensuitwisseling met intermediairs;
- Het vertrouwen in de intermediairs is hoog onder de MKB-bedrijven;
- MKB-bedrijven willen bij voorkeur door hun intermediair (accountant en administratiekantoor) over SBR worden geïnformeerd;
- Nog relatief weinig intermediairs hebben hun klanten over SBR geïnformeerd;
- *Financiële intermediairs kunnen veel meer inspelen op de informatie- en adviesbehoefte van hun klanten en hen helpen van de invoering van SBR te profiteren.*

Softwareleveranciers

- 75 procent van de MKB-bedrijven werkt met administratiesoftware;
- De meeste MKB-bedrijven zijn neutraal tot positief over de dienstverlening van de leverancier van hun administratiesoftware;
- 40 procent tot 45 procent van de MKB-bedrijven heeft belangstelling voor de nieuwe aanvullende mogelijkheden die SBR biedt:
 - het genereren van een dagelijks actueel financieel overzicht;
 - het deelnemen aan vergelijkende brancheonderzoeken;
 - het koppelen van de interne softwaresystemen.
- *Softwareleveranciers kunnen veel meer inspelen op de mogelijkheden van (functionele) systeemintegratie via SBR voor planning- en controldoeleinden en realtime rapportages.*

Brancheorganisaties

- 30 procent van de MKB-bedrijven is voornemens om aan een bedrijfsvergelijking op basis van SBR deel te nemen en 56 procent geeft aan dit te willen overwegen;
- MKB-bedrijven zien voor hun brancheorganisatie een belangrijke rol weggelegd in de voorlichting over SBR;
- Brancheverenigingen en bedrijfschappen kunnen veel meer inspelen op de mogelijkheden die SBR biedt voor het genereren van actuele en betrouwbare branchecijfers voor benchmarking;
- *Brancheorganisaties moeten er bij de betrokken overheidinstellingen, banken en intermediairs actief op aandringen dat deze ondernemers op korte termijn helder informeren over wat SBR is en welke voordelen deze procesinnovatie met zich meebrengt.*

Het Hoger Beroeps Onderwijs

- De Hogeschool van Amsterdam (HvA) heeft het initiatief genomen tot de oprichting van een landelijke Onderwijs Adviesraad met als doel SBR/XBRL tot een vast onderdeel van het onderwijsprogramma op Nederlandse hogescholen te maken;
- De HvA wil de in het expertisecentrum Instant Reporting aanwezige kennis en ervaring op het gebied van SBR/XBRL (die onder andere is opgedaan met het virtuele accountantskantoor Arvum) met andere onderwijsinstellingen delen;
- *Universiteiten en Hogescholen dienen zich bewust te worden van de implicaties die SBR heeft voor de beroepspraktijk van accountants, bedrijfseconomen en controllers en hun onderwijsprogramma hierop aan te passen, zodat studenten na hun afstuderen met de vereiste actuele kennis over SBR de arbeidsmarkt kunnen betreden.*

12 BIJLAGEN

12.1 Begrippen en afkortingenlijst

Arvum	Het virtuele accountantskantoor van de HvA waar studenten in een gecontroleerde omgeving praktijkervaring met SBR kunnen opdoen.
BAPI-certificaat	Business Application Programming Interface, is het inmiddels verouderde certificaat dat in de vorm van een computerbestand als paspoort fungeert voor het digitaal indienen van aangiften bij de Belastingdienst (zie PKIoverheid-certificaat).
BHC	Brancheorganisatie, Bedrijfschap Horeca en Catering.
BIV	Bancaire Infrastructurele Voorziening, de bancaire equivalent van het overheidsbrede communicatiekanaal Digipoort. De BIV verzorgt de gemeenschappelijke infrastructuur voor het berichtenverkeer tussen bedrijven enerzijds en banken anderzijds.
BOVAG	Brancheorganisatie, Bond van Automobielhandelaren en Garagehouders.
CAREM	Centre for Applied Research on Economics and Management; het kenniscentrum van het domein Economie en Management van de Hogeschool van Amsterdam.
CBS	Het Centraal Bureau voor de Statistiek.
CRM	Customer Relationship Management, type informatiesysteem.
CSP	Certificaatleverancier.
Digipoort	Digipoort verzorgt de gemeenschappelijke infrastructuur voor het berichtenverkeer tussen bedrijven enerzijds en overheden anderzijds. Rapportages in SBR ten behoeve van de Belastingdienst, de KvK en het CBS gaan via Digipoort.
DIS	Document Information System, type informatiesysteem.
DNB	De Nederlandse Bank.
DSS	Decision Support System, type informatiesysteem.
EL&I	Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (2010-2012). Thans: Ministerie van Economische Zaken (EZ).
ERP	Enterprise Resource Planning, type informatiesysteem.
FRC	Financiële Rapportages Coöperatief; een initiatief van ABN AMRO, ING Bank en Rabobank dat implementatie en gebruik van SBR voor het kredietrapportageproces tot doel heeft.
GRI	Global Reporting Initiative.
HRM	Human Resource Management, type informatiesysteem.
HTML	HyperText Markup Language, een op SGML gebaseerde opmaaktaal voor de specificatie van documenten, voornamelijk bedoeld voor het World Wide Web (internet).
HvA	Hogeschool van Amsterdam.
IASB	International Accounting Standards Board.
IB	Inkomstenbelasting.

ICP	Intracommunautaire Prestaties, alle intracommunautaire leveringen en intracommunautaire diensten die een bedrijf heeft geleverd aan klanten die in andere EU-landen btw-aangifte moeten doen.
ICT	Informatie en Communicatie Technologie.
IFRS	International Financial Reporting Standards.
Instant Reporting	Het SBR expertisecentrum van het domein Economie en Management van de Hogeschool van Amsterdam.
Intermediair	Verzamelnaam voor accountants, administratiekantoren en belastingadviseurs.
KHN	Brancheorganisatie, Koninklijke Horeca Nederland.
KVGO	Brancheorganisatie, Koninklijk Verbond van Grafische Ondernemers.
KvK	De Kamer van Koophandel.
LLTB	Brancheorganisatie, Limburgse Land- en Tuinbouwbond.
LTO Nederland	Brancheorganisatie, Land- en Tuinbouw Organisatie Nederland, het samenwerkingsverband van LTO Noord, ZLTO en LLTB.
LTO Noord	Brancheorganisatie, agrarische ondernemersorganisatie in de negen provincies boven de Maas.
MFI	Monetaire en Financiële Instellingen.
MKB	Midden- en kleinbedrijf.
NBA	Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants.
NTP	Nederlandse Taxonomie Project.
OB	Omzetbelasting.
PDF	Portable Document Format.
PKIoverheid-certificaat	Public Key Infrastructure overheid certificaat is een computerbestand dat fungeert als een digitaal paspoort voor de eigenaar van dat bestand.
PwC	Het merk waaronder de firma's handelen van PricewaterhouseCoopers International Limited (PwCIL)
SBR	Standard Business Reporting, een standaardmethode om financiële rapportages te maken en te verzenden gebaseerd op een met behulp van XBRL gedefinieerde gemeenschappelijke taal (of taxonomie). SBR wordt op initiatief van een aantal regeringen ingevoerd om de regeldruk voor het bedrijfsleven te verminderen.
SEC	U.S. Securities and Exchange Commission.
SGML	Standard Generalized Markup Language, een platformonafhankelijke ISO-standaard voor de syntaxis van markup-talen. Een SGML-document bestaat uit een hiërarchische structuur van gegevens-elementen.
Taxonomie	Wetenschap van het indelen van begrippen, objecten of individuen in groepen (taxa, enkelvoud taxon).
TLN	Brancheorganisatie, Transport en Logistiek Nederland.
Uitvragende partijen	Verzamelnaam voor de volgende instanties die van SBR gebruikmaken: de Belastingdienst, het CBS, de KvK en de banken.

VpB	Vennootschapsbelasting.
W3C	World Wide Web Consortium.
WFM	Workflow Management, type informatiesysteem.
XBRL	eXtensible Business Reporting Language, een wereldwijd geaccepteerde computertaal voor het uitwisselen van zakelijke gegevens via internet.
XML	Extensible Markup Language, een open standaard en subset van SGML van het W3C om op een gestructureerde manier gegevens vast te leggen.
ZLTO	Brancheorganisatie, vereniging voor ondernemers in de groene ruimte in Noord-Brabant, Zeeland en Zuid-Gelderland.

12.2 Lijst met tabellen per hoofdstuk

12.4 Onderzoeksverantwoording

Tabel 12.1	Respons online enquête per brancheorganisatie, in %, 2012/2013	96
Tabel 12.2	Responsverdeling per vragenblok naar bedrijfsomvang, in %, 2012/2013	97

12.3 Lijst met figuren per hoofdstuk

2 Standard Business Reporting

Figuur 2.1	SBR in relatie tot standaarden en taxonomieën	19
Figuur 2.2	Functionele implementatie van SBR in bedrijfsadministratiesystemen	20
Figuur 2.3	Kredietverlening door Nederlandse Monetaire en Financiële Instellingen (MFI's, exclusief centrale bank) aan niet-financiële bedrijven in Nederland	24

3 De perceptie van SBR bij MKB-bedrijven

Figuur 3.1	Wat MKB-bedrijven onder administratieve lastenverlichting verstaan, in %, 2012/2013	27
Figuur 3.2	Bekendheid MKB-bedrijven met Standard Business Reporting naar branche, in %, 2012/2013	28
Figuur 3.3	Hoe MKB-bedrijven van Standard Business Reporting gehoord hebben, in %, 2012/2013	29
Figuur 3.4	Mening van MKB-bedrijven die bekend zijn met SBR over de effecten van deze procesinnovatie in het algemeen, in %, 2012/2013	30
Figuur 3.5	Mening van MKB-bedrijven die bekend zijn met SBR over de effecten van deze procesinnovatie voor hun onderneming, in %, 2012/2013	30
Figuur 3.6	Aan welke informatie over Standard Business Reporting MKB-bedrijven behoefte hebben, in %, 2012/2013	31
Figuur 3.7	Wie MKB-bedrijven moet informeren over Standard Business Reporting, in %, 2012/2013	32
Figuur 3.8	In hoeverre MKB-bedrijven tijd willen besparen op de uitwisseling van gegevens met uitvragende partijen en intermediairs, in %, 2012/2013	33
Figuur 3.9	In hoeverre MKB-bedrijven het als een goede zaak zien gegevens uit softwaresystemen automatisch naar uitvragende partijen en intermediairs te kunnen sturen, in %, 2012/2013	34
Figuur 3.10	In hoeverre MKB-bedrijven indien mogelijk direct elektronisch gegevens naar uitvragende partijen en intermediairs willen sturen, in %, 2012/2013	34
Figuur 3.11	In hoeverre MKB-bedrijven van mening zijn dat de elektronische gegevensuitwisseling met uitvragende partijen veilig is, in %, 2012/2013	35
Figuur 3.12	In hoeverre MKB-bedrijven bereid zijn deel te nemen aan bedrijfsvergelijkingen op basis van SBR door hun branchevereniging, in %, 2012/2013	36

4 SBR en de Belastingdienst

Figuur 4.1	Welke belastingaangiften MKB-bedrijven moeten indienen, in %, 2012/2013	43
Figuur 4.2	Wie verschillende typen belastingaangiften voor MKB-bedrijven indient bij de Belastingdienst, in %, 2012/2013	44
Figuur 4.3	Wijze waarop MKB-bedrijven (financiële) gegevens bij de Belastingdienst aanleveren naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013	44
Figuur 4.4	Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met de Belastingdienst, in %, 2012/2013	46

5 SBR en het Centraal Bureau voor de Statistiek

Figuur 5.1	CBS-enquêtes waaraan MKB-bedrijven het afgelopen jaar hebben deelgenomen, in %, 2012/2013	49
Figuur 5.2	Wie de verschillende typen CBS-enquêtes voor MKB-bedrijven invult, in %, 2012/2013	50
Figuur 5.3	Wijze waarop MKB-bedrijven zelf CBS-enquêtes invullen naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013	50
Figuur 5.4	Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met het CBS, in %, 2012/2013	51

6 SBR en de Kamer van Koophandel

Figuur 6.1	Wie de jaarrekening voor MKB-bedrijven aanlevert bij de Kamer van Koophandel naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013	54
Figuur 6.2	Wijze waarop MKB-bedrijven zelf de jaarrekening bij de Kamer van Koophandel aanleveren naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013	54
Figuur 6.3	Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met de Kamer van Koophandel, in %, 2012/2013	55

7 SBR en de banken

Figuur 7.1	Door MKB-bedrijven gebruikte kredietvormen, in %, 2012/2013	58
Figuur 7.2	Mate waarin specifieke banken MKB-bedrijven krediet verstrekken en om kredietrapportages vragen, in %, 2012/2013	58
Figuur 7.3	Wie voor MKB-bedrijven kredietaanvragen en -rapportages bij de banken indient naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013	59
Figuur 7.4	Wijze waarop MKB-bedrijven zelf gegevens voor kredietaanvragen en -rapportages aanleveren, per bank gespecificeerd, in %, 2012/2013	59
Figuur 7.5	Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met de banken, in %, 2012/2013	61

8 SBR en de intermediairs

Figuur 8.1	Aantal MKB-bedrijven dat van een bepaald type intermediair gebruik maakt naar omvang bedrijf, in %, 2012/2013	64
Figuur 8.2	Wie verschillende typen administraties en rapportages voor MKB-bedrijven verzorgt, in %, 2012/2013	64
Figuur 8.3	Wijzen waarop MKB-bedrijven financiële en andere bedrijfsgegevens bij intermediairs aanleveren, in %, 2012/2013	65
Figuur 8.4	Mening van MKB-bedrijven over de dienstverlening van accountants, in %, 2012/2013	66
Figuur 8.5	Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met accountants, in %, 2012/2013	66
Figuur 8.6	Mening van MKB-bedrijven over de dienstverlening van administratiekantoren, in %, 2012/2013	67
Figuur 8.7	Houding van MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met administratiekantoren, in %, 2012/2013	67

Figuur 8.8	Mening van MKB-bedrijven over de dienstverlening van belastingadviseurs, in %, 2012/2013	68
Figuur 8.9	Houding MKB-bedrijven ten opzichte van het elektronisch uitwisselen van gegevens met belastingadviseurs, in %, 2012/2013	68

9 SBR en de softwareleveranciers

Figuur 9.1	Door MKB-bedrijven gebruikte softwaresystemen, in %, 2012/2013	72
Figuur 9.2	Tevredenheid van MKB-bedrijven over hun administratiesoftware en de leverancier daarvan, in %, 2012/2013	72
Figuur 9.3	Behoefte van MKB-bedrijven aan mogelijke vormen van systeemintegratie via SBR, in %, 2012/2013	73

10 SBR in het Hoger Beroeps Onderwijs

Figuur 10.1	Schematische weergave van de rapportagestromen in het virtuele accountantskantoor en de daarbij betrokken partijen	81
Figuur 10.2	De website van het virtuele accountantskantoor Arvum Accountants	82

12.4 Onderzoeksverantwoording

Figuur 12.1	Verdeling MKB-bedrijven per branche naar functie respondent, in %, 2012/2013	98
Figuur 12.2	Verdeling MKB-bedrijven per branche naar bedrijfsomvang, in %, 2012/2013	99
Figuur 12.3	Verdeling MKB-bedrijven per branche naar rechtsvorm, in %, 2012/2013	99

12.4 Onderzoeksverantwoording

12.4.1 Inleiding

In deze bijlage wordt een verantwoording gegeven over de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd onder MKB-bedrijven. Allereerst wordt de opzet en respons van het onderzoek beschreven. Vervolgens wordt ingegaan op de kenmerken en de representativiteit van de steekproef. De informatie in deze bijlage helpt de lezer om de uitkomsten van dit onderzoek op waarde te schatten.

12.4.2 Opzet en respons

Om de bekendheid en houding van MKB-bedrijven ten opzichte van Standard Business Reporting (SBR) in kaart te brengen heeft de Hogeschool van Amsterdam een uitgebreide online enquête ontwikkeld. De enquête is opgebouwd uit een achttal vragenblokken: (1) achtergrondkenmerken van de bedrijven, (2) de Belastingdienst, (3) het CBS, (4) de banken, (5) de Kamer van Koophandel, (6) de intermediairs, (7) de softwareleveranciers en (8) SBR. In de blokken 2 tot en met 6 is onder andere gevraagd hoe MKB-bedrijven momenteel gegevens uitwisselen met een betreffende partij en in hoeverre zij in de toekomst open staan voor elektronische gegevensuitwisseling. In blok 7 zijn vragen gesteld over de softwaresystemen die MKB-bedrijven gebruiken en de tevredenheid over de leverancier van administratiesoftware. In blok 8 zijn vragen gesteld over de bekendheid en houding van bedrijven ten opzichte van SBR (na een korte uitleg van het begrip). In blok 1 tot en met 7 is bewust niet gesproken over SBR, omdat dit voor de meeste ondernemers een nog onbekend begrip is. In deze blokken is het begrip SBR vervangen door omschrijvingen als 'het direct uit administratiesoftware elektronisch kunnen versturen van gegevens naar uitvragende partij x'.

Tabel 12.1 Respons online enquête per brancheorganisatie, in %, 2012/2013

	BOVAG	KVGO	KHN/BHC	LTO Nederland	TLN	Totaal
Periode dataverzameling	09/2012	10/2012	11/2012	12/2012	01/2013	-
Panel	5.119	1.500	5.825	1.200	1.000	14.644
Begonnen*	786	264	276	208	100	1.634
Voltooid**	498	174	172	132	62	1.038
Begonnen (in %)	15,4%	17,6%	4,7%	17,3%	10,0%	11,2%
Voltooid (in %)	9,7%	11,6%	3,0%	11,0%	6,2%	7,0%

* De vragenlijst tot en met blok 1 volledig afgerond.

** De vragenlijst tot en met blok 8 volledig afgerond.

Bron: HvA (2013)

De online enquête is uitgezet bij de leden van zeven brancheverenigingen: BOVAG, KVGGO, KHN/ BHC, TLN en LTO Nederland (ZLTO, LLTB en LTO Noord) in de periode september 2012 tot en met januari 2013. Deze lange doorlooptijd is het gevolg van het feit dat de online enquête per branchevereniging is uitgezet, waarbij soms rekening gehouden moest worden met specifieke wensen ten aanzien van de vragenlijst en de planning van andere onderzoeken die binnen de branchevereniging werden uitgevoerd. Een interessante constatering is dat de MKB-bedrijven die eind 2012/begin 2013 zijn geënquêteerd niet beter op de hoogte waren van SBR dan de bedrijven die in de periode september/oktober 2012 werden ondervraagd (tabel 12.1 en figuur 3.2). In tabel 12.1 wordt de respons weergegeven per branchevereniging.

Uit tabel 12.1 blijkt onder andere dat er sprake is van de nodige responsuitval tussen het eerste en achtste vragenblok van de enquête. Dit komt enerzijds omdat het een lange enquête was (de gemiddelde invultijd lag tussen de 20 en 25 minuten) en anderzijds omdat de onderwerpen in de vragenlijst complex waren. Om de antwoorden van zoveel mogelijk MKB-bedrijven mee te kunnen nemen, is besloten om de analyse per vragenblok uit te voeren. Dit betekent dat het aantal respondenten per hoofdstuk verschilt. Door middel van 'goodness-of-fit toetsen' is gecontroleerd of er sprake is van een bias in de responsuitval. Hiermee wordt gekeken of de responsuitval bij bepaalde groepen bedrijven hoger of lager was dan bij andere groepen ondernemingen. De resultaten van de goodness-of-fit toetsen voor de verdeling van de steekproef naar 'bedrijfsomvang', 'leeftijdsklasse onderneming', 'omzetklasse bedrijf' en 'rechtsvorm bedrijf', tonen aan dat er geen significante verschillen zijn in responsuitval tussen bepaalde groepen respondenten. Anders gezegd, bij alle categorieën MKB-bedrijven is sprake van een gelijke responsuitval van vragenblok naar vragenblok. Ter illustratie wordt in tabel 12.2 de responsverdeling per vragenblok naar bedrijfsomvang weergegeven.

Tabel 12.2 Responsverdeling per vragenblok naar bedrijfsomvang, in %, 2012/2013

	Blok 1	Blok 2	Blok 3	Blok 4	Blok 5	Blok 6	Blok 7	Blok 8
Hoofdstuk (H)	H3, H12	H3, H4	H3, H5	H3, H7	H3, H6	H3, H8	H9	H3, H12
1 tot 3 mdw	31%	30%	30%	30%	30%	30%	30%	29%
3 tot 10 mdw	37%	38%	38%	37%	37%	37%	37%	37%
10 tot 50 mdw	24%	25%	25%	26%	25%	26%	26%	26%
50 of meer mdw	7%	7%	7%	8%	8%	7%	8%	8%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
N	1.634	1.455	1.349	1.246	1.207	1.157	1.100	1.038

Bron: HvA (2013)

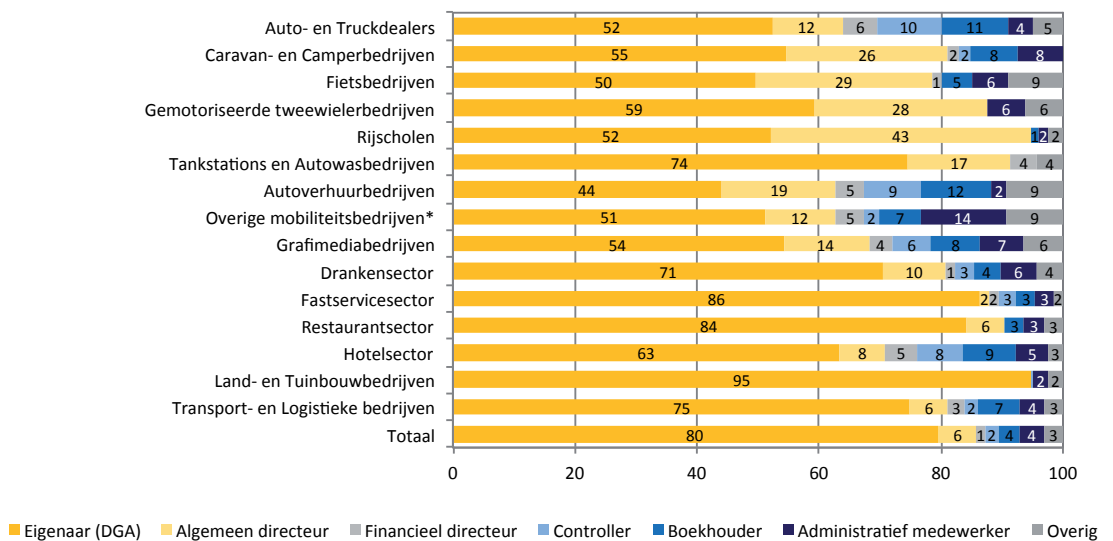
12.4.3 Kenmerken en representativiteit steekproef

In deze paragraaf wordt kort stilgestaan bij de kenmerken van de respons en de representativiteit van de steekproef.

Via goodness-of-fit-toetsen is de responsverdeling per branche in de steekproef vergeleken met de verdeling per branche in de totale populatie bedrijven die de verschillende brancheorganisaties vertegenwoordigen. Hieruit blijkt dat de steekproef geen goede afspiegeling vormt (niet-representatief is) van de totale populatie naar branche. Zo is er in de steekproef sprake van een sterke oververtegenwoordiging van mobiliteitsbedrijven en grafimediabedrijven en een sterke ondervertegenwoordiging van onder andere horecabedrijven en land- en tuinbouwbedrijven. Om de onderzoeksresultaten representatief te maken naar de verdeling van de MKB-bedrijven per branche in de totale populatie van 82.000 bedrijven die de zeven brancheorganisaties gezamenlijk vertegenwoordigen, zijn de uitkomsten per vragenblok gewogen naar branche.

Een belangrijke indicator voor de betrouwbaarheid van de onderzoeksresultaten is de functie van de respondent. Uit figuur 12.1 blijkt dat ruim 86 procent van de enquêtes is ingevuld door eigenaren en algemeen directeuren van de MKB-bedrijven. De overige enquêtes zijn voornamelijk ingevuld door medewerkers die (eind)verantwoordelijk zijn voor de administratie en boekhouding van bedrijven. In branches met relatief veel grote bedrijven, zoals auto- en truckdealers, autoverhuurbedrijven, grafimediabedrijven en hotels (zie ook figuur 12.2), zijn de enquêtes relatief vaak ingevuld door financiële medewerkers. In de rijsschoolbranche die gekenmerkt wordt door relatief veel kleine bedrijven (figuur 12.2) en eenmanszaken (figuur 12.3), is de enquête daarentegen bovengemiddeld vaak ingevuld door de eigenaar/directeur (95 procent).

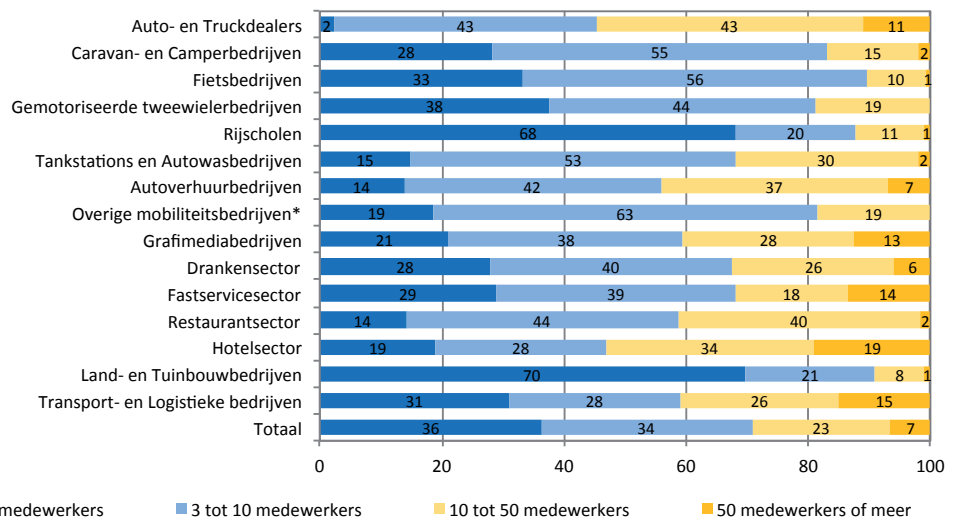
Figuur 12.1 Verdeling MKB-bedrijven per branche naar functie respondent, in %, 2012/2013*

* Exclusief Onafhankelijke autobedrijven.

Bron: HvA (2013)

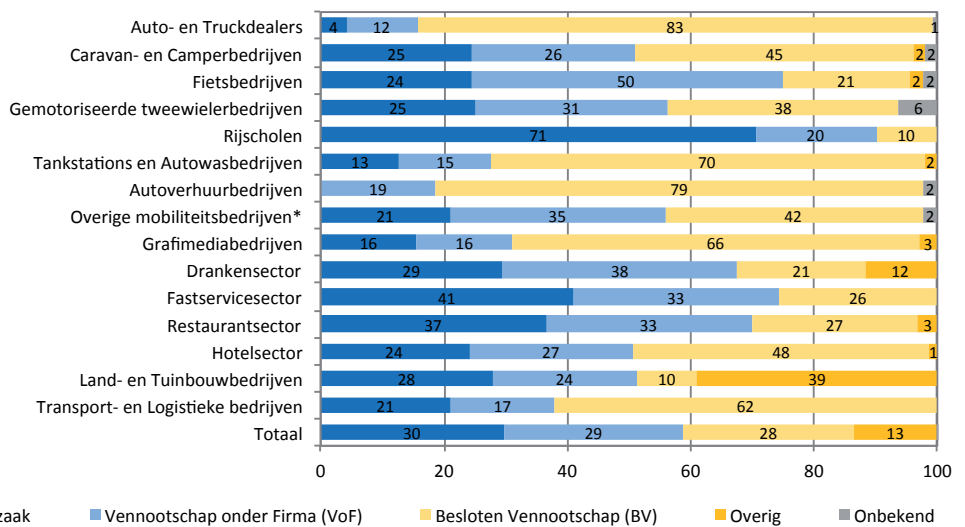
Figuur 12.2 Verdeling MKB-bedrijven per branche naar bedrijfsomvang, in %, 2012/2013*

* Exclusief Onafhankelijke autobedrijven.

Bron: HvA (2013)

Figuur 12.3 Verdeling MKB-bedrijven per branche naar rechtsvorm, in %, 2012/2013*

* Exclusief Onafhankelijke autobedrijven.

Bron: HvA (2013)

12.5 Meer informatie over SBR in Nederland

Deze bijlage bevat links naar relevante websites voor lezers die graag meer willen weten over SBR. Alhoewel over zowel XBRL en SBR ook internationaal veel goede websites beschikbaar zijn, beperkt dit overzicht zich hoofdzakelijk tot Nederlandse websites. Zo worden onder andere de volledige internetadressen vermeld van de website van de uitvragende partijen, zoals de Belastingdienst, het CBS en de Kamer van Koophandel, en andere bij SBR betrokken organisaties in Nederland. Helaas moet daarbij worden geconstateerd dat de pagina's over SBR op de websites van verschillende uitvragende partijen soms moeilijk te vinden zijn. Zeker omdat SBR voor ondernemers nog een onbekend onderwerp is, zoals blijkt uit onze onderzoeksresultaten, is hier ruimte voor verbetering. Bij de websites van de Kamer van Koophandel en de Belastingdienst hebben de SBR-pagina's bijvoorbeeld een enorm lang adres. Verder wordt SBR bij de Belastingdienst gepresenteerd als een onderwerp voor intermediairs en dus nog niet voor ondernemers.

XBRL Nederland

XBRL Nederland is een initiatief dat financieel en inhoudelijk gedragen wordt door de deelnemende organisaties (bedrijfsleven, overheid, intermediaire organisaties, onderzoeks- en onderwijswereld). Voor meer informatie zie: <http://www2.xbrl.org/nl/>

SBR Programma

Het Standard Business Reporting Programma (SBR Programma) is een initiatief van de overheid en een onderdeel van Logius, de dienst digitale overheid. Partijen uit overheid en markt werken hier samen om het samenstellen en uitwisselen van financiële rapportages te vereenvoudigen. Voor meer informatie zie: <http://www.sbr-nl.nl/>

Logius

Logius is een onderdeel van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties dat als regieorganisatie samen met klanten, partners en leveranciers de e-overheid implementeert. Voor meer informatie zie: <http://www.logius.nl/>

InterFiling

InterFiling is een Nederlandstalige leeromgeving met een online cursus om bekend te raken met de principes en gebruiksmogelijkheden van XBRL. Voor meer informatie zie: <http://www.interfiling.com/>

XBRL voor Accountants

XBRL voor Accountants is een onafhankelijke adviesorganisatie die is gespecialiseerd in SBR/XBRL en de digitalisering, standaardisering en optimalisering van werkprocessen binnen accountants- en administratiekantoren. Voor meer informatie zie: <http://www.xbrlvooraccountants.nl/>

De XBRL site

Informatieve, door vrijwilligers beheerde website over XBRL, met onder andere een XBRL-wiki (vrije encyclopedie). Voor meer informatie zie: <http://www.dexbrlsite.nl/>

Rapportageportaal

Het rapportageportaal is het portaal van het Financiële Rapportages Coöperatief, de bankencoöperatie die de bankentaxonomie voor het SBR-kredietrapportageproces tussen ondernemingen en banken definieert en beheert. Voor meer informatie zie: <http://www.rapportageportaal.nl/>

Belastingdienst

De Belastingdienst voert SBR gefaseerd in. In 2013 moeten de aangifte Vennootschapsbelasting en Inkomstenbelasting via SBR worden aangeleverd. Voor meer informatie zie: <http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/campagnes/landingspaginas/intermediairs/sbr/sbr>

Centraal Bureau voor de Statistiek

Bij het CBS wordt de invoering van SBR gefaseerd ingevoerd. Op dit moment kunnen ondernemingen tot vijftig medewerkers de opgaven voor de productie-, omzet- en investeringsstatistieken doen volgens de SBR-aanpak. Op termijn zal dit worden uitgebreid naar andere statistieken. Voor meer informatie zie: <http://www.cbsvooruwbedrijf.nl/index.aspx?ChapterID=270>

Kamer van Koophandel

Ondernemingen die een kleine rechtspersoon zijn, kunnen hun jaarrekening online bij de Kamer van Koophandel deponeren mits hun financiële software (of die van hun accountant of administratiekantoor) voor SBR geschikt is. Voor meer informatie zie: <http://www.kvk.nl/over-de-kvk/uw-inschrijving-bij-de-kamer-van-koophandel/deponeren-jaarrekening/hoe-kunt-u-uw-jaarrekening-deponeren/>

Kennisplatform Administratieve software

Het Kennisplatform Administratieve software is een initiatief van ECP en het Onderzoeksbureau GBNED. Doelstelling is het bij elkaar brengen van kennis over innovatie door softwareleveranciers. Voor meer informatie zie: <http://www.softwarepakket.nl/swpakketten/kennisplatform/kennisplatform.php>

International Financial Reporting Standards Foundation

De International Financial Reporting Standards Foundation bevordert de totstandkoming van internationale standaarden voor financiële en bedrijfsrapportages, met name door middel van XBRL. Voor meer informatie zie: <http://www.ifrs.org/>

Global Reporting Initiative

Het Global Reporting Initiative bevordert duurzaamheidsrapportages met het Sustainability Reporting Framework om zo meer transparantie van organisaties te bewerkstelligen.

<https://www.globalreporting.org/>

Instant Reporting

Instant Reporting is het expertisecentrum voor Standard Business Reporting van de Hogeschool van Amsterdam. Het centrum organiseert onder andere elk half jaar een congres over de nieuwste ontwikkelingen op het gebied van SBR. Voor meer informatie zie: <http://www.instantreporting.nl/>

Arvum Accountants

Arvum Accountants is de digitale leeromgeving voor Standard Business Reporting van de Hogeschool van Amsterdam: het virtuele accountantskantoor van de toekomst. Voor meer informatie zie: <http://www.arvum-accountants.nl/>

Centre for Applied Research on Economics & Management (CAREM)

CAREM is het centrum voor praktijkgericht economisch onderzoek van het domein Economie en Management van de Hogeschool van Amsterdam. Het lectoraat Online Ondernemen dat verantwoordelijk is voor dit onderzoeksproject maakt hier onderdeel van uit. Voor meer informatie zie:

<http://www.carem.hva.nl/>

LITERATUUR

Belastingdienst (2013). < http://www.belastingdienst.nl/wps/wcm/connect/bldcontentnl/belastingdienst/zakelijk/aangifte_betalen_en_toezicht/aangifte_doen/digitaal_aangeven/voor_welke_belastingen_doet_u_digitaal_aangifte/omzetbelasting_en_intracommunautaire_prestaties >, opgezocht door HvA op 20-2-2013.

Bottemanne, G. (2012a). *Digitaal dossierbeheer en werkprogramma's voor intermediairs (accountants-, administratie-, en belastingadvieskantoren)*. Onderzoeksbureau GBNED, Coevorden.

Bottemanne, G. (2012b). *Overgang van BAPI naar Digipoort SBR/XBRL. Belastingaangiften in XBRL-formaat via Digipoort naar de Belastingdienst, beveiligd met een PKI-overheid services certificaat*. Onderzoeksbureau GBNED, Coevorden.

Bottemanne, G. (2013). *Trendanalyse ICT Accountancy 2013*. Onderzoeksbureau GBNED, Coevorden.

Boxmeer, A. (2011). SBR dringt langzaam door in onderwijs, *De Accountant*, juni, 26-28.

CBS (2011). *Hoeveel bedrijven zijn er in Nederland?* < <http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themes/bedrijven/faq/specifiek/2011-bedrijven-faq.htm> >, opgezocht door HvA op 20-2-2013.

CBS (2013). < <http://www.cbsvooruwbedrijf.nl/index.aspx?ChapterID=270&FilterID=2> >, opgezocht door HvA op 20-2-2013.

DNB (2013). Kredietverlening weergegeven van Nederlandse MFI's (exclusief centrale bank) aan niet-financiële bedrijven in Nederland. Spreadsheet gmon2n.xls, geüpdated door DNB op 2013.01.28, opgezocht door HvA op 2013.01.30.

EL&I (2010). *Eindverslag van de Taskforce Kredietverlening. Bijlage*, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, s.l.

EL&I (2011a). *Programma Regedruk Bedrijven 2011 – 2015*, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, s.l.

EL&I (2011b). *Naar een gezonde basis Bedrijfsfinanciering na de crisis. Advies van de expertgroep bedrijfsfinanciering*, Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie, s.l.

Garbellotto, G. (2009). XBRL How to make your data interactive. *Strategic Finance*, 2009, 3, 56-57.

Heitling, F. (2010). XBRL-jaarrekening vraagt om ander soort audit. *Accountancynieuws*, 10, 12-14.

Janssen, M., A.F. van Veenstra, M. Groenleer, H. van der Voort, H. de Bruijn en C. Bastiaansen (2010). *Uit het Zicht: Beleidsmaatregelen voor het versnellen van het gebruik van ICT-toepassingen voor administratieve lastenverlichting*. TU Delft en HiP Consulting, Delft.

Kamer van Koophandel (2013). < <http://www.kvk.nl/over-de-kvk/uw-inschrijving-bij-de-kamer-van-koophandel/deponeren-jaarrekening/hoe-kunt-u-uw-jaarrekening-deponeren/veelgestelde-vragen-over-sbr/> >, opgezocht door HvA op 20-2-2013.

Melse, E., E. Rietstap (2012). *Bedrijfseconomisch communiceren*. Noordhoff Uitgevers B.V., Groningen.

O'Riain, S., E. Curry, A. Harth (2012). XBRL and open data for global financial ecosystems: A linked data approach. *International Journal of Accounting Information Systems*, 13, 141–162.

Pasmooij, J., M. van Hilvoorde (2012). *SBR Body of Knowledge voor Accountants. Wat accountants moeten weten van XBRL/SBR! White paper*, Logius, Den Haag.

SBR Programma (2011). *Vanaf 1 januari 2013 zal SBR het exclusieve aanleverkanaal zijn voor de aangiftes VPB en IB*. < <http://www.sbr-nl.nl/actueel/nieuwsberichten/item/titel/vanaf-1-januari-2013-zal-sbr-het-exclusieve-aanleverkanaal-zijn-voor-de-aangiftes-vpb-en-ib/> >, opgezocht door HvA op 20-2-2013.

SBR Programma (2012). *Inzicht uit marktonderzoek*. < http://www.sbr-nl.nl/nc/sbr-thema-maanden-2012/themamaand-november-2012-kennis/?sword_list%5B0%5D=koepels >, opgezocht door HvA op 20-2-2013.

Schippers, M., V. Verhoeven (2012). *XBRL vanuit technisch perspectief*. Glomidco, Utrecht.

Van Aken, A.J. (2013). *SBR in Bedrijf*. Convoy Uitgevers, Dordrecht.

OVER DE AUTEURS

Eric Melse

Dr. Eric Melse MBA is sinds 2012 werkzaam als senior researcher en projectleider voor het SIA/RAAK onderzoeksprogramma 'SBR in bedrijf' bij het Centre for Applied Research on Economics & Management (CAREM) en het expertisecentrum Instant Reporting van de Hogeschool van Amsterdam (HvA). Tevens is hij docent bij de HvA aan de opleiding Accountancy. Melse werkte eerder als management consultant en directeur ICT. Zijn wetenschappelijke aandachtsgebied omvat momentum accounting, business intelligence, visual analytics, tijdreeksanalyse, dynamische modellen en simulatie, alsmede multivariate gegevensanalyse. Naast auteur van diverse wetenschappelijke publicaties, is hij mede-auteur van een hbo-leerboek over bedrijfseconomische communicatie.

Jesse Weltevreden

Dr. Jesse Weltevreden is sinds 2010 lector Online Ondernemen aan de Hogeschool van Amsterdam. Hij is tevens voorzitter van het Centre for Applied Research on Economics & Management (CAREM) dat onderdeel uitmaakt van het domein Economie en Management/HES van de Hogeschool van Amsterdam. Weltevreden heeft een groot aantal nationale en internationale publicaties op zijn naam staan over de gevolgen van e-commerce voor consumentengedrag, de detailhandel en winkellocaties. Hij is eindverantwoordelijke voor de onderzoeksactiviteiten van het SIA/RAAK onderzoeksprogramma 'SBR in bedrijf' van CAREM en het expertisecentrum Instant Reporting.

DANKWOORD

Dit onderzoeksrapport was nimmer tot stand gekomen zonder de ruimhartige medewerking van de vele MKB-ondernemers die minstens twintig minuten de tijd hebben genomen om onze online enquête in te vullen. Graag willen wij hen langs deze weg zeer hartelijk voor hun bijdrage bedanken. Wij hopen dat alle bij SBR betrokken partijen van de resultaten van dit onderzoek kennisnemen. Dit rapport geeft niet alleen beeld van de actuele stand van zaken met betrekking tot SBR, maar ook – zo hopen wij – een aanzet tot een breed gedragen gebruik ervan. SBR heeft ondernemers meer te bieden dan een vlotte en foutloze gegevensuitwisseling met uitvragende partijen. Juist wanneer dankzij SBR nieuwe informatie voor de ondernemer beschikbaar komt, wordt de toegevoegde waarde ervan tastbaar. De Hogeschool van Amsterdam (HvA) wil hieraan haar bijdrage leveren in samenwerking met ondernemers en hun brancheorganisatie, door middel van onderzoek en ook door onze studenten in het onderwijsprogramma op het werken met SBR voor te bereiden.

Bij deze willen wij een aantal organisaties en personen bedanken die een belangrijke bijdrage hebben geleverd aan het onderzoek en het tot stand komen van dit rapport. In de eerste plaats willen we de vertegenwoordigers van de brancheorganisaties bedanken die het mogelijk hebben gemaakt om een groot aantal MKB-bedrijven over SBR te ondervragen: Hans Bresser, Aad Verkade en Rutger de Wit (BOVAG), Wolfgang Gielissen (KVGGO), Arjen van den Dool (Koninklijke Horeca Nederland), Lambert Zegers (Bedrijfschap Horeca en Catering), Hans Koehorst (LLTB), Ton Hokken en Jack Luiten (LTO Nederland), Martijn Wielhouwer (LTO Noord), Jelle Boonstra en Frank van den Eijnden (TLN) en Ester Reesing-van den Schoor (ZLTO). Voorts willen we de volgende personen bedanken voor hun schriftelijke reacties op de onderzoeksresultaten die we in dit rapport hebben opgenomen: Rob Kuipers (Rijksregisseur SBR), Arnold Esser (Financiële Rapportages Coöperatief, ING Bank), Fons Bakkes (KVGGO), Robert Mul en Gerard van IJzendoorn (NBA), Mohamed Amri (AFAS), Erick Bos (Exact), Kees Schaap (Pro Management), Antoon van Aken en Maarten Noom (HvA).

De enquête is onafhankelijk uitgevoerd door de HvA en werd gefinancierd met een SIA/RAAK-subsidie voor meerjarig onderzoek naar de implicaties van SBR voor MKB-bedrijven. Wij bedanken langs deze weg de Stichting Innovatie Alliantie voor het in ons gestelde vertrouwen. De supervisie over dit project is in handen van een stuurgroep met vertegenwoordigers uit bij SBR betrokken organisaties die wij bedanken voor hun belangeloze, maar belangrijke bijdrage aan de invulling van dit project: prof. dr. J.P.J. (Hans) Verkruisje RE RA (XBRL-Nederland, Universiteit van Tilburg), Gerard van IJzendoorn (NBA), Johan Meijn (De Westzijde Groep) en Frank Jonker (CreAim).

Tot slot bedanken wij onze collega's Lucy Kerstens en Marleen Vermeulen van CAREM en Nové Koning van het expertisecentrum Instant Reporting, voor hun steun en onmisbare bijdragen, alsook onze academische collega's die zich onvermoeibaar inzetten bij de uitvoering van het onderzoeksproject 'SBR in Bedrijf': Bart de Boer (HvA), dr. Joris Hulstijn (Technische Universiteit Delft) en George Dinmohamed (Hogeschool Arnhem en Nijmegen).

Eric Melse *Senior researcher*
Jesse Weltevreden *Lector Online Ondernemen*

Vanaf 2013 kunnen bedrijven – of hun financiële intermediair – voor het indienen van belastingaangiften, jaarrekeningen en financiële rapportages gebruik maken van een nieuwe elektronische standaard: Standard Business Reporting (SBR). Voortaan kunnen bedrijven rechtstreeks via hun administratiesoftware gegevens uitwisselen met overheidsinstanties, banken en intermediairs. De Rijksoverheid beoogt met SBR de administratieve lastendruk voor het Nederlandse bedrijfsleven te verlichten.

Nu SBR een feit is, rijst de vraag op in hoeverre ondernemers op de hoogte zijn van de mogelijkheden en gevolgen die de invoering ervan met zich meebrengt. Het expertisecentrum Instant Reporting en het lectoraat Online Ondernemen van de Hogeschool van Amsterdam hebben dit onderzocht in samenwerking met zeven brancheorganisaties. De Hogeschool van Amsterdam wil hiermee nadrukkelijk de discussie bevorderen tussen brancheverenigingen, de Rijksoverheid, banken, intermediairs en leveranciers van administratiesoftware over wat SBR het MKB te bieden heeft.

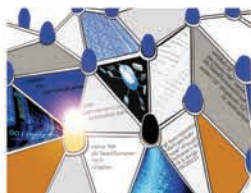
Deze publicatie is uitgegeven door het *Centre for Applied Research on Economics & Management (CAREM)* en het expertisecentrum *Instant Reporting* van het domein Economie en Management van de Hogeschool van Amsterdam. CAREM is een centrum voor praktijkgericht economisch onderzoek gericht op kennisontwikkeling. Het expertisecentrum Instant Reporting bundelt de aanwezige kennis op het gebied van SBR en stelt studenten in staat na hun afstuderen de arbeidsmarkt te betreden met de vereiste actuele kennis over SBR.

HOGESCHOOL VAN AMSTERDAM
Economie en Management / HES

The Centre for Applied Research on
Economics & Management (CAREM)

Gebouw KroonState,
H.J.E.Wenckebachweg 144-148,
1096 AR Amsterdam

<http://www.carem.hva.nl>

AFBEELDING OMSLAG
Bert Zuiderveen
bertzuiderveen.nl

Artikelnummer: 206132790001

9 789081 712248 >